

ZUÀW

— *Tupàn ze'eg, za'e Zezuz pe zane*

¹ Ywy iapo 'ym mehe we Zanneruwihawete wiko a'e. — Tupàn ze'eg, za'e izupe, ta'e ukwaw kar Tupàn (zanneru) ima'enukwaw paw zanewe a'e xe. Tupàn zanneru ipyr hekon izypy mehe a'e, (ta'e nur kwaw ywy rehe a'e rihi xe). Tupàn romo hekon a'e no. ² Izypy mehe we wiko Tupàn (zanneru) ipyr a'e. ³ Tupàn (zanneru) uzapo kar ma'e paw rupi katete izupe a'e. Xo Zanneruwihawete zo uzapo ma'e ywy rehe har a'e wà, uzapo ma'e ywak rehe har a'e wà no. Ni amo ae teko nuzapo kwaw ma'e izypy mehe a'e wà. Aze mo Zanneruwihawete nuzapo iwer ywy, a'e mehe mo naheta iwer mo ywy. ⁴ Aze teko uzeruzar Zanneruwihawete rehe a'e wà nehe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Aze xiraha tatainy pe rupi pyhaw nehe, xixak zaneho àwàm nehe. Zanneruwihawete a'e, tatainy zàwenugar romo hekon purupe a'e, u hape hexak kar pà purupe a'e. ⁵ Tatainy pyhaw har ài hekon a'e. A'e tatainy uhyape katu pyhaw. Ipytunaw numuwew pixik kwaw ihyape haw.

⁶ Amo 'ar mehe (Zanneruwihawete tur 'ym mehe) Tupàn umur kar amo awa a'e, ko ywy rehe har wapyr a'e. — Emume'u heze'eg eho teko wanupe nehe, i'i izupe. Zuàw a'e awa her romo a'e. ⁷ Ur a'e tatainy zàwenugar imume'u pà purupe, (Tupàn ta'yr romo heko haw imume'u pà wanupe). A'e rupi teko wenu ize'eg wà. Aze teko izeruzar wer a'e tatainy zàwenugar rehe wà nehe, upuner hehe uzeruzar haw rehe paw rupi wà nehe. ⁸ Zuàw nuiko kwaw a'e tatainy zàwenugar romo a'e. Ur a'e tatainy imume'u pà purupe a'e. (— Aiko a'e tatainy zàwenugar romo ihe,

ni'i pixik kwaw purupe.) ⁹ Uze'eg oho iko purupe a'e. — Tatainy ikatu ma'e uhyape katu zanerehe. Nezewegatete a'e tatainy zàwenugar ur ma'e ràm a'e nehe no, ko ywy rehe har wapyr tur mehe a'e nehe no, ukwaw kar putar tuwe Tupàn hape teko wanupe a'e nehe, i'i oho iko purupe a'e.

¹⁰ Kwehe mehe Zaneruwihawete uzapo ywy a'e. Ko 'ar rehe ur ko ywy rehe a'e. Ywy rehe har ko 'ar rehe har nukwaw kwaw ywy iapo arer romo heko haw a'e wà. ¹¹ Uzexak kar ko ywy rehe, tua'u ko ywy rehe no. Umume'u Tupàn ze'eg oho iko wànàm wanupe. Nuzeruzar kwaw hehe a'e wà. — Nereiko kwaw ureruwihawete romo, i'i izupe wà. ¹² Xo màràn zo uzeruzar hehe wà. Xo màràn zo umuigo kar uwihawete romo wà. — Tupàn ta'yr romo hekon a'e, i'i a'e teko izupe wà. A'e rupi Tupàn uze'eg nezewe a'e teko wanupe a'e. — Pezeruzar hera'yr rehe, a'e rupi peiko putar hepurumuzàmuzàg zàwenugar romo nehe, i'i wanupe. ¹³ A'e rupi Tupàn ipurumuzàmuzàg zàwenugar romo wanekon wà. Aze awa ipurumuzàg wer amo wa'yr rehe nehe, wereko kuzà wemireko romo nehe. A'e re uzexak kar putar ta'yr a'e nehe. Tupàn nupurumuzàg kwaw nezewe a'e. — Peiko hepurumuzàmuzàg romo nehe, ta'e hepurumuigo kar wer penehe hepurumuzàmuzàg romo ihe xe, i'i putar teko wanupe nehe, aze a'e teko uzeruzar Zaneruwihawete rehe a'e wà nehe.

¹⁴ A'e Tupàn ze'eg uzexak kar awa romo a'e. Zezuz her romo a'e. Wiko urepyr. Tupàn ta'yr romo hekon a'e. (Naheta kwaw amo ae ta'yr Tupàn pe a'e.) Wereko u ikàgaw uzehe a'e. Wereko ipuràg eteahy haw uzehe no. Uruexak ikàgaw ipuràg eteahy haw ure. Upurupuhareko katu tuwe a'e. Ipurupyro wer tuwe teko wanehe ikatu 'ym ma'e wi tatahu wi a'e. Umume'u tuwe ze'eg azeharomoete har oho iko purupe a'e no.

¹⁵ Zuàw (purumuzahazahak ma'e) a'e, umume'u Tupàn ta'yr romo heko haw oho iko purupe a'e. Nezewe i'i wanupe a'e.

— Aikwez a'e awa a'e kury, peme heremimume'u kwer a'e kury. — Ur putar amo ae heraikweromo a'e nehe, a'e peme ihe. Ikàg wera'u tuwe ihewi a'e, ta'e hezexak kar 'ym mehe we wikuwe Tupàn zaneru ipyr a'e xe, a'e peme ihe.

¹⁶ Upurupuhareko katu tuwe a'e, upuruamutar a'e no, a'e rupi ikatuahy ma'e tetea'u uzapo zanewe paw rupi a'e. Nupytu'u kwaw iapo re a'e. ¹⁷ Tupàn umur ze'eg kwehe arer Moizez inuromo teko wanupe. A'e rupi puruamutar haw azeharomoete har ur Zezuz Zaneruwihawete inuromo zanewe a'e no. ¹⁸ Ni amo teko nuexak pixik kwaw Tupàn a'e wà. Pitài zo ta'yr a'e. Ta'yr a'e, nuzawy pixik kwaw u a'e. Izàwegatete hekon a'e. A'e ta'yr a'e, u ipyr wiko ma'e a'e, xo a'e zo ukwaw kar u purupe a'e.

Zuàw purumuzahazahak ma'e uze'eg a'e kury

¹⁹ Zuàw upurumuzahazahak oho iko Metàn taw huwaxe a'e, Zotàw yrykaw heme'ywyr a'e. Na'e amo 'ar mehe tuwihaw Zeruzarez tawhu pe har a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, umur kar amo awa Zuàw pe a'e wà. A'e awa imur kar pyrer a'e wà, Xaxeto romo wanekon a'e wà. Erewi haikwerupi har romo wanekon wà. Tuwihaw uze'eg wanupe wà. — Pepuranu peho Zuàw rehe nehe ty wà, i'i wanupe wà, ipyr wamono kar pà wà. — Mo romo ereiko ne, mo nemur kar a'e, teko wamuzahazahak kar pà newe a'e, peze izupe nehe, i'i wanupe wà. Oho hehe upuranu pà wà. Uhem ipyr wà. — Mo romo ereiko ne, mo nemur kar teko wamuzahazahak kar pà newe a'e, i'i izupe wà. ²⁰ Nuenuxi kwaw uze'eg wanuwu a'e. Ze'eg azeharomoete har umume'u tuwe wanupe. — Naiko kwaw a'e tuwihawete romo ihe, naiko

kwaw Purupyro Ma'e ur ma'e ràm romo ihe, i'i wanupe. ²¹ — Mo romo ereiko ne, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Aipo Eri romo ereiko ne. (Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer umume'u izewyr àwàm a'e wà, ikweraw pàwàm a'e wà no), i'i izupe wà.

— Nan kwaw pa, i'i wanupe. — Aipo a'e Tupàn ze'eg imume'u har ur ma'e ràm romo ereiko ne, (Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer umume'u tur àwàm a'e wà no), i'i izupe wà. — Nan kwaw pa, i'i wanupe. ²² Na'e upuranu wi hehe wà kury. — Mo romo ereiko ne. Emume'u urewe ty. A'e rupi urupuner putar nereko haw imume'u haw rehe uremur kar har wanupe nehe. Mo romo ereiko ne, emume'u nereko haw urewe ty, i'i izupe wà. ²³ Na'e uze'eg Zuàw wanupe.

— Kwehe mehe Izai umume'u hereko àwàm a'e, uze'eg imuapyk pà pape rehe a'e. Na'aw ize'eg awer xe a'e kury.

— Ur putar amo awa purupyr a'e nehe. Uze'eg putar oho iko purupe nehe, tàpuz heta 'ymaw pe nehe, ywyxig heta haw pe nehe. Teko oho putar ipyr wà nehe, Ize'eg henu pà wà nehe. Nezewe i'i putar wanupe a'e nehe. — Zanezar ur putar a'e nehe kury. A'e rupi ximukatu hape izupe nehe,

i'i Izai.

Aiko a'e awa romo ihe. Aiko Zanneruwihawete henataromo ur ma'e kwer romo ihe, i'i Zuàw tuwihaw wanupe. ²⁴ Na'e akwez parizew hemimur kwer ²⁵ upuranu wi hehe wà kury. — Nereiko kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo ne. Nereiko kwaw Eri ukweraw wi ma'e kwer romo. Nereiko kwaw amo ae Tupàn ze'eg imume'u har ur ma'e ràm romo, i'i izupe wà. — Mâràzàwe tuwe erepurumuzahazahak eho iko ne, i'i izupe wà. ²⁶ Uze'eg wanupe.

— Apurumuzahazahak 'y pupe ihe. Amo awa wiko xe zanepyr a'e kury. Penemigwaw 'ym romo hekon a'e. A'e

awa umume'u putar Tupàn ze'eg wà purupe a'e nehe, ²⁷heraikweromo a'e nehe, hepytu'u re a'e nehe. Tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e. Ma'e hereko 'ymar romo ikàg 'ym ma'e romo aiko huwa rupi ihe. ²⁸Ko ma'e paw uzeapo Metàn taw pe. Metàn taw a'e, Zotàw yrykaw waz rehe tuz a'e, kwarahy ihemaw kutyr a'e. Zuàw umuzahazahak teko tetea'u a'e pe wà.

Àràpuhàràna'yr zàwenugar rehe ze'egaw xe a'e kury

²⁹Iku'egwepe Zezuz ur Zuàw ipyr a'e kury. Wexak tur mehe a'e. Uze'eg teko wanupe.

— Aikwez àràpuhàràna'yr zàwenugar teko wakatu 'ygerwer i'okar a'e, i'i wanupe. ³⁰Aze'eg ko awa rehe ihe. — Amo awa umume'u putar Tupàn ze'eg wà purupe a'e nehe, heraikweromo nehe, hepytu'u re nehe, a'e peme. — Ikàg wera'u ihewi a'e, ta'e wikuwe Tupàn zaneru ipyr hezexak kar 'ym mehe we a'e rihi xe, a'e peme, hehe heze'eg pà. ³¹Karumehe nakwaw kwaw Tupàn hemimur karer romo heko haw ihe, hexak mehe ihe. Kutàri akwaw kury. Azur xe teko wamuzahazahak pà 'y pupe ihe, ko awa tur àwàm imume'u pà purupe ihe. A'e rupi Izaew izuapyapyr a'e wà nehe, wexak putar uwihaw a'e wà nehe, ukwaw putar upyro har a'e wà nehe no. Ko awa a'e, wanuwihawete romo hekon a'e, wapyro har romo hekon a'e.

³²Aexak Tupàn rekwe tur mehe ihe. Pykahu ài wezyw ywak wi a'e, ko awa rehe upyta pà a'e. ³³Nakwaw kwaw Tupàn hemimur kar romo heko haw hexak mehe ihe. Kutàri akwaw heko haw kury, i'i wanupe. Tupàn a'e, purumuzahazahak ma'e romo hemuigo kar a'e, hemur kar xe a'e. — Emuzahazahak teko 'y pupe ne wà nehe, i'i ihewe. Uze'eg ihewe. — Erexak putar herekwe iwezyw mehe amo awa rehe nehe, hehe ipyta mehe nehe. A'e awa omono kar putar herekwe Puràg purehe a'e nehe,

i'i ihewe. (Aze zazahak 'y pupe nehe, naheta kwaw to'om zanepir rehe nehe. Nezewegatete, aze ko awa umur wekwe zanepy'a pe a'e nehe, zanemukatu putar zaneremiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe.) ³⁴ Aexak tuwe Tupàn rekwe tur mehe ihe. Amume'u tuwe kwez peme kury. Ko awa a'e, Tupàn ta'yr romo hekon tuwe a'e.

Mokoz awa oho Zezuz hupi a'e wà kury

³⁵ Iku'egwepe Zuàw wiko a'e pe mokoz wemimu'e wapyr a'e. ³⁶ Wexak wi Zezuz a'e, a'e pe iata mehe a'e.

— Aikwez Tupàn hemimur karer a'e, aikwez àràpuhàràna'yr zàwenugar umàno ma'e ràm a'e, i'i wanupe.

³⁷ A'e mokoz hemimu'e wenu ize'eg mehe wà. A'e rupi wezar Zuàw wà kury, Zezuz rupi oho pà wà kury. ³⁸ Uwak Zezuz waikweromo har wata ma'e wanehe ume'e pà. Wexak a'e mokoz awa a'e wà. — Ma'e pekar peiko, ma'e peputar, i'i wanupe. Uze'eg izupe wà. — Hawi, i'i izupe wà. (— Purumu'e ma'e, i'i zaneze'eg rupi.) — Ma'e pe nereko haw, i'i izupe wà.

³⁹ — Pezur herupi hereko haw hexak pà nehe ty wà, i'i wanupe. Oho hupi wà. Wexak heko haw wà. Karuk etea'i a'e pe wahem mehe a'e. Upyta ipyr wà. Kwarahy heixe re oho izuwi wà.

⁴⁰ Amo a'e Zuàw hemimu'e kwer Zezuz rupi oho ma'e kwer Anere her ma'e a'e, Ximàw Pet tywyr romo hekon a'e. ⁴¹ Na'e wekar wyky'yr oho a'e kury, izupe uze'eg pà a'e kury. Wexak kury. — Uruexak Mexi kwez ure, i'i izupe huwàxi mehe. (— Zanneruwihawete Zanepyro har, i'i Mexi zaneze'eg rupi.)

⁴² Na'e werur wyky'yr Zezuz pe kury. Zezuz ume'e hehe. — Ximàw Zuàw ta'yr nerer romo ne, i'i izupe. — Ko 'ar rehe Xew nerer romo kury. (— Pet, i'i a'e her kere ywy rehe har waze'eg rupi a'e. — Ita, i'i zaneze'eg rupi.)

Zezuz uze'eg Natanaew pe kury

⁴³ Iku'egwepe kury. Uze'eg Zezuz wemimu'e wanupe. — Karirez ywy rehe aha putar ihe nehe kury, i'i wanupe. Na'e Zezuz wekar Piri oho. Wexak kury. — Eho herupi nehe ty, eiko heremimu'e romo nehe ty, i'i izupe.

⁴⁴ Piri a'e, Metexaz taw pe har romo hekon a'e. Anere a'e, Pet a'e no, Metexaz pe har romo wanekon a'e wà no. ⁴⁵ Na'e Piri wekar umyrypar Natanaew oho a'e kury, wexak kury. Uze'eg izupe. — Uruexak awa Moizez hemimume'u kwer ure kury, i'i izupe. Uruexak amogwer Tupàn ze'eg imume'u har hemimume'u kwer ure.

— Kwehe mehe Moizez umume'u heko àwàm a'e, Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk mehe a'e. Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà no, umume'u tur àwàm a'e wà no, i'i izupe. — Zezuz her romo a'e, Zuze ta'yr romo hekon a'e, Nazare taw pe har romo hekon a'e, i'i Piri Natanaew pe.

⁴⁶ Na'e Natanaew upuranu hehe kury.

— Aipo heta teko ikatu ma'e Nazare taw pe a'e wà, i'i izupe. — Aipo Zanneruwihawete ur putar a'e wi a'e nehe, i'i izupe.

— Eho herupi hexak pà nehe ty, i'i Piri izupe. ⁴⁷ Na'e Natanaew oho Zezuz kutyr kury. Wexak Zezuz tur mehe a'e. Uze'eg amogwer wanupe kury, Natanaew rehe kury. — Aikwez amo Izaew izuapyr ikatu ma'e a'e. Nahemu'em kwaw purupe a'e. Naheta kwaw temu'emaw hehe a'e, i'i wanupe, Natanaew rehe uze'eg pà.

⁴⁸ Wenu Natanaew ize'eg mehe. A'e rupi upuranu hehe.

— Màmàzàwe mehe tuwe hekwaw pe ne. Naherexak pixik kwaw pe ne, i'i izupe. — Piri nerenoz 'ym mehe uruexak kwez ihe, ma'ywa'yw iw yw pe nereko mehe ihe, i'i Zezuz izupe.

⁴⁹ — Purumu'e ma'e, i'i Natanaew izupe.

— Tupàn ta'yr romo ereiko ne, Izaew izuapyr wanuwihawete romo ereiko ne, i'i izupe. ⁵⁰ I'i Zezuz izupe. — Uruexak kwez xe multe wi nereko mehe ihe, ma'ywa'yw iwy pe nereko mehe ihe. Naiko kwaw neruwake nerexak mehe. A'e rupi erezeruzar herehe kury. Azapo putar amo ae purumupyтуhegatu kar haw tetea'u ihe nehe no. Erexak putar a'e ma'e iapo mehe nehe no.

⁵¹ Na'e uze'eg amogwer wemimu'e wanupe no. — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Amo 'ar mehe pexak putar ywak izewàpytymawok mehe nehe. Heru heko haw pe har wezyw putar ihewe wà nehe, uzeupir putar oho ihewi wà nehe no. Pexak putar wawezyw mehe waho mehe pe wà nehe no.

2

Oho Zezuz zereko haw pe a'e

¹ Mokok 'ar pawire heta zereko haw Kana taw pe kury. Karirez ywy rehe tuz a'e taw a'e. ² Zereko haw izar wenz Zezuz imuwà a'e pe a'e. Wenz hemimu'e a'e wà no. Wenz ihy zereko haw pe a'e no. A'e rupi oho mai'u haw pe a'e wà. ³ Wamai'u mehe henoz pyrer umumaw win a'e wà. Uze'eg Zezuz ihy oho umemyr pe.

— Upaw ma'ywa tykwer kwez kury 'y, i'i ihy izupe.

⁴ I'i Zezuz uhy pe kury.

— Nereiko kwaw hezar romo ko 'ar rehe, zàkwà. Ezapo kar zo ma'e ihewe nehe kury, zàkwà, i'i uhy pe. Nuhem kwaw a'e 'ar a'e rihi, i'i uhy pe.

⁵ Ihy nuzekaiw kwaw ize'eg rehe. Uze'eg oho uma'ereko ma'e wanupe. — Pezapo ma'e ize'eg rupi nehe, i'i wanupe.

⁶ Heta 6 itaywy'a a'e pe zepuez taw romo henoz pyrer wanupe. Ta'e Zutew uzepuepuez tuweharupi a'e wà xe, wàmuzgwer waze'eg awer heruzar pà a'e wà xe. Pitàitài

a'e ywy'a wereko 100 zutahyky'a por a'e. ⁷ Uze'eg Zezuz uma'ereko ma'e wanupe kury.

— Pemynehem 'àg ywy'a 'y pupe nehe ty wà, i'i wanupe. Umynehem tuwe oho wà. ⁸ Na'e i'i wanupe.

— Penuhem kanek por heraha mai'u haw izar pe nehe ty wà, i'i wanupe. Weraha izupe wà. ⁹ Wagaw pixika'i i'u pà. A'e 'y uzeapo ma'ywa tykwer romo a'e. — Ma'e wi perur ko win, i'i wanupe, ta'e nukwaw kwaw a'e xe. Uma'ereko ma'e ukwaw a'e wà. Na'e mai'u haw izar wenz a'e awa hemireko romo ma'e kwer uzeupe kury, izupe uze'eg pà kury. ¹⁰ — Kwa, amogwer teko paw rupi a'e wà, izypy mehe omono ma'ywa tykwer ikatuahy ma'e weminozgwer wanupe a'e wà. Ui'u ma'ywa tykwer tetea'u pupe wà. A'e re omono ma'ywa tykwer ikatuwera'u 'ym ma'e weminozgwer wanupe a'e. Ne kury, iahykaw rehe ikatuahy wera'u ma'e eremur kwez urewe kury, i'i izupe. (Nukwaw kwaw Zezuz ikàgaw a'e.)

¹¹ Nezewe Kana taw pe Karirez ywy rehe Zezuz uzypyrog purumupytuhegatu kar haw iapo pà a'e, ukàgaw hexak kar pà teko wanupe a'e. A'e rupi hemimu'e uzeruzar hehe a'e wà.

¹² A'e re Zezuz a'e, ihy a'e no, tywyr a'e wà no, hemimu'e a'e wà no, oho Kapanau taw pe paw rupi katete a'e wà. Umumaw màràn 'ar a'e pe upyta pà wà.

Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e kury

¹³ A'e 'ar rehe teko tetea'u uzemono'og oho Zeruzarez tawhu pe wà, mai'u haw uhua'u ma'e iapo pà wà. A'e rupi Zezuz oho a'e pe a'e no. Kwarahy nàràgatu Zutew uzapo a'e mai'u haw a'e wà, ta'e kwehe mehe tàmuzgwer uhem Ezit ywy wi a'e wà xe. Zutew uzapo mai'u haw wàmuzgwer wanurywete awer rehe uma'enukwaw pà kwarahy nàrà wà. — Zanera'yr wazuka 'ym awer, i'i a'e mai'u haw pe wà. ¹⁴ Wixe Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu

pupe. Wixe mehe wexak ma'e me'egar tetea'u a'e pe wà. Tapi'ak ime'egar wà, àràpuhàràn ime'egar wà no, pykahu ime'egar wà no. Wexak temetarer ma'e har a'e pe mez huwake wapyk mehe wà no. ¹⁵ Na'e uzapo kyhàhàm purupetekaw romo kury. Upetepetek a'e ma'eme'egar oho wà, waneimaw wà no, wamuzàn kar pà tàpuzuhu wi paw rupi wà. Umuzàn kar àràpuhàràn wà, umuzàn kar tapi'ak wà no. Weruwak mez imugwaw pà temetarer ima'e har wanuwi no, wanemetarer tàtà ma'e imuhàmuhàz pà ywy rehe no. ¹⁶ Uze'eg pykahu me'egar wanupe no. — Peraha pykahu xe wi nehe ty wà. — Peme'eg ma'e peiko xe. Heru hàpuzuhu nuzawy kwaw ma'e me'egaw peme. Pepytu'u ma'e ime'eg ire xe nehe, i'i wanupe.

¹⁷ Na'e hemimu'e ima'enukwaw Zezuz rehe ze'eg rehe a'e wà kury, kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer rehe a'e wà kury. — Uzapo ikatu 'ym ma'e waiko 'àg neràpuzuhu pupe a'e wà, a'e rupi aikwahy tuwe teko ihe pa. Hekwahy haw ukaz hepy'a pupe tata ài a'e, i'i tuwihawete Tupàn pe a'e, i'i ze'eg kwehe arer.

¹⁸ Na'e zutew wanuwihaw upuranu hehe a'e wà kury. — Màràzàwe tuwe erezapo agwer ma'e ne. Aipo Tupàn umur ukàgaw newe a'e, agwer ma'e iapo kar pà newe a'e, i'i izupe wà.

— Ezapo amo ma'e hexak pyr 'ym nehe, purumupy-tuhegatu kar pà nehe. A'e mehe urukwaw putar Tupàn hemimur karer romo nereko haw ure nehe, i'i izupe wà.

¹⁹ Uze'eg Zezuz tuwihaw wanupe. — Aze pemuhàmuhàz 'àg tàpuzuhu nehe, a'e mehe amumaw putar xo na'iruz 'ar iapo wi pà ihe nehe, i'i wanupe.

²⁰ I'i izupe wà kury.

— Teko umumaw 46 kwarahy uma'ereko pà tuweharupi wà, 'àg tàpuzuhu iapo pà wà. Nerepuner kwaw iapo wi haw rehe xo na'iruz 'ar mehe nehe, i'i ahyahy izupe wà.

²¹ Nuze'eg kwaw tàpuzuhete rehe a'e. Wetekwer rehe ize'eg. ²² A'e rupi imàno re ikweraw wi re hemimu'e ima'enukwaw 'aw ize'eg awer rehe a'e wà. Uzeruzar Tupàn ze'eg pape rehe imuapyk pyrer rehe a'e wà. Uzeruzar Zezuz ze'eg awer a'e 'ar mehe arer rehe a'e wà no.

Zezuz ukwaw teko wapy'a a'e

²³ Zutew uzapo mai'u haw a'e 'ar mehe wà. — Zanera'yr wazuka 'ym awer a'e mai'u haw her romo a'e. Typy'ak iapiruru 'ym ma'e i'u haw inugwer her romo a'e. A'e mai'u haw 'ar mehe Zezuz Zeruzarez tawhu pe heko mehe, teko tetea'u uzeruzar hehe a'e wà, ta'e wexak purumupy-tuhegatu kar haw iapo mehe a'e wà xe. Omogwemogwer uzeruzar wewer hehe wà, — Uruzeruzar katu nerehe ure, i'i mua'u izupe wà. ²⁴ Zezuz nuzeruzar kwaw waze'eg rehe a'e, ta'e ukwaw wapy'a a'e xe. ²⁵ — Ma'in teko herehe a'e wà, upy'a pe a'e wà, ni'i kwaw amo pe. Ta'e a'e ae ukwaw wapy'a a'e xe. ²⁵ — Ma'in teko herehe a'e wà, upy'a pe a'e wà, ni'i kwaw amo pe. Ta'e a'e ae ukwaw wapy'a a'e xe.

3

Zezuz uze'eg Nikunem pe a'e kury

¹ Amo awa Zeruzarez tawhu pe har a'e, Nikunem her ma'e a'e, zutew wanuwihaw romo hekon a'e, amogwer tuwihaw wainuromo a'e. Moizez ze'eg kwaw par romo hekon a'e. ² Amo 'ar mehe, pyhaw ur Nikunem Zezuz pyr kury. Uze'eg izupe.

— Hawi, i'i izupe. (— Purumu'e ma'e, i'i izupe.) — Ereiko upurumu'e ma'e Tupàn hemimur karer romo ne. Ihe ihe, amogwer Zutew a'e wà no, urukwaw nereko haw ure, i'i izupe. — Ta'e aze Tupàn numur kwaw ukàgaw amo awa pe, a'e awa nupuner kwaw ma'e iapo haw rehe a'e xe, Tupàn ikàgaw hexak kar pà purupe a'e xe, i'i izupe.

— Erezapo agwer ma'e, a'e rupi Tupàn ikàgaw hereko har romo ereiko ne, i'i izupe.

³ — Azeharomoete ko heze'eg ihe, i'i Zezuz izupe.

— Aze teko nuzexak kar zuapyr wi kwaw wà nehe, nupuner kwaw Tupàn hemiruze'eg romo weko haw rehe wà nehe, i'i izupe.

⁴ Na'e Nikunem upuranu wi hehe no.

— Màràzàwe tuwe awa tua'u ma'e uzexak kar zuapyr wi putar nehe, i'i Zezuz pe, hehe upuranu pà. — Ta'e azeharomoete nupuner kwaw wixe haw rehe uhy rie pe xe, nupuner kwaw uzexak kar haw rehe mokoz haw xe, i'i izupe. ⁵ Uze'eg Zezuz izupe.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Ni amo nupuner kwaw Tupàn hemiruze'eg romo weko haw rehe a'e nehe, aze nuzexak kar zuapyr wi kwaw mokoz haw a'e nehe. Teko uzexak kar uhy rie wi pitài haw a'e wà. — 'Y pupe wazexak kar haw, za'e izupe. Aze a'e teko heko wer Tupàn hemiruze'eg romo wà nehe, Tupàn rekwe wixe wapy'a pe a'e nehe. Amo ae teko ài wanekon putar wà nehe. A'e rupi — Uzexak kar zuapyr wi a'e wà, za'e wanupe. — Tupàn rekwe pupe wazexak kar haw, za'e izupe. ⁶ Kuzà hie wi nezexak kar mehe, neru ipurumuzàg romo ereiko ne. Aze Tupàn rekwe wixe nepy'a pe nehe, nuzawy kwaw nezexak kar zuapyr wi haw newe nehe. (Tupàn hemiruze'eg romo ereiko putar nehe, ipurumuzàg zàwenugar romo ereiko putar nehe no.) ⁷ — Ezexak kar wi nehe, a'e kwez newe. Nepytuhegatu zo ko heze'eg rehe nehe. ⁸ Ywytu upurupy wemimutar rupi a'e, aze ru'u ko rupi, aze ru'u kwe rupi. Teko wenu iànoànog mehe. Ma'e wi tur a'e. Ma'e pe ihon putar nehe. Nerekwaw kwaw. Nezewegatete Tupàn rekwe a'e. Nerexak kwaw. Màràzàwe tuwe hekwe umuigo kar teko Tupàn ipurumuzàmuzàg romo a'e wà. Nerekwaw kwaw.

⁹ — Màràzàwe tuwe nezewe hekon a'e, i'i Nikunem izupe, hehe upuranu pà.

¹⁰ Uze'eg Zezuz izupe. Kwa, ne ereiko Izaew izuapyapyr wamu'e har ikàg ma'e romo ne. Màràzàwe tuwe nerekwaw kwaw agwer ma'e ne. ¹¹ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Tuweharupi amume'u ma'e heremigwaw teko ihe, neànàm Zutew wanupe ihe. Amume'u ma'e heremixak kwer wanupe no. Na'izeruzar wer kwaw heze'eg rehe wà. ¹² Aze napezeruzar kwaw ko ywy rehe har ma'e imume'u mehe pe, màràzàwe tuwe pezeruzar putar ywate har ma'e imume'u mehe nehe no. ¹³ Ni amo teko nuzeupir pixik kwaw ywak rehe a'e wà. Ihe Awa ta'yr ihe, ihe zutyka'i aiko a'e pe ihe. Azur a'e wi.

¹⁴ Kwehe mehe Moizez upir mozaiw hagapaw ywyrarehe teko wanuwa rupi a'e, ywyxig heta haw pe a'e. Teko moz hemixi'u kwer a'e wà, ume'e moz hagapaw ywyrarehe har rehe a'e wà, a'e rupi numàno kwaw a'e wà. Nezewegatete ihe Awa ta'yr ihe no. Zauxiapekwer herupir putar ywyrakanetar rehe hezuka pà a'e wà nehe. A'e rupi aze teko uzeruzar herehe a'e wà nehe, Tupàn nuzepyk kwaw wanehe nehe. ¹⁵ Aze uzeruzar herehe wà nehe, wiko putar (Tupàn pyr) tuweharupi wà nehe. (Noho kwaw tatahu pe wà nehe.) ¹⁶ Ta'e Tupàn uzamutar katu tuwe teko ywy rehe har paw a'e wà xe. A'e rupi umur kar wa'yr ko ywy rehe a'e. Pitài zo ta'yr. (Ihe aiko ta'yr romo ihe.) Aze teko uzeruzar ta'yr rehe wà nehe, Tupàn nuzepyk kwaw wanehe nehe. A'e teko wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) wà nehe (tatahu pe oho 'ym pà wà nehe). ¹⁷ — Eho ywy rehe nehe, emume'u a'e pe har wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nehe, ezepyk tàrityka'i wanehe nehe, ni'i kwaw heru ihewe a'e, ywak rehe hereko mehe a'e. — Eho teko wapyro pà tatahu wi ne wà nehe, wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi ne wà nehe, i'i ihewe

a'e, a'e 'ar mehe a'e.

¹⁸ Aze teko uzeruzar ta'yr rehe a'e wà nehe, Tupàn numume'u kwaw a'e teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanupe nehe, nuzepyk kwaw wanehe nehe. Aze teko nuzeruzar kwaw ta'yr rehe wà nehe, Tupàn umume'u putar tuwe a'e teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wanupe a'e nehe. — Azepyk putar penehe nehe, i'i wanupe. ¹⁹ Aze xiraha ikatu 'ym ma'e tatainy huwake nehe, xixak putar ikatu 'ymaw nehe. Aiko tatainy zàwenugar romo ihe. Ahem tuwà ko ywy rehe. Nahekatu kwaw teko wanupe. Nuputar kwaw tatainy wà. Uputar ipytunaw wà, ta'e ikatu 'ym ma'e iapo har romo wanekon wà xe. A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe nehe. ²⁰ Ikatu 'ym ma'e iapo har na'ipurexak kar wer kwaw wemiapo kwer ikatu 'ym ma'e rehe purupe a'e wà. A'e rupi nur kwaw tatainy zàwenugar huwake wà. Na'iakatuwawahy kwaw tatainy zàwenugar rehe wà. ²¹ Ze'eg azeharomoete har heruzar har a'e wà, ur tatainy zàwenugar pe a'e wà. A'e rupi tatainy zàwenugar uze'eg nezewe wanupe a'e. — Pezapo ikatu ma'e peho peiko Tupàn ze'eg heruzar pà nehe, i'i wanupe.

Zuàw uze'eg Zezuz rehe a'e kury

²² Amo 'ar mehe Zezuz oho Zutez ywy rehe a'e, wemimu'e wanupi a'e. Umumaw màràn 'ar a'e pe wiko pà wapyr, teko a'e ywy rehe har wamuzahazahak kar pà. ²³ Zuàw a'e no, umuzahazahak En ywy rehe har a'e wà no. Xàri taw huwakea'u hekon. Ta'e heta tetea'u 'y a'e pe a'e xe. Oho teko a'e pe wà, uzemuzahazahak kar pà izupe wà. ²⁴ (Tuwihaw numunehew kar kwaw Zuàw zemunehew paw pe a'e 'ar mehe a'e wà rihi).

²⁵ Na'e amo Zuàw hemimu'e a'e wà, uze'eg amo Zutew pe a'e wà, purumuzahazahakaw rehe a'e wà. — Xo Zuàw zutyka'i umuzahazahak teko a'e wà, Tupàn hemiruze'eg

romo wamuigo kar pà a'e wà, i'i a'e Zutew pe wà. — Nan kwaw pa, xo Zezuz zutyka'i umuzahazahak teko a'e wà, Tupàn hemiruze'eg romo wamuigo kar pà a'e wà, i'i a'e Zutew a'e, Zuàw hemimu'e wanupe a'e. ²⁶ A'e rupi a'e Zuàw hemimu'e uzewyr oho umu'e har pe wà kury. — Hawi, i'i izupe wà. (— Purumu'e ma'e, i'i izupe wà.) — Aipo nema'enukwaw a'e awa rehe ne. Oho Zotàw yrykaw waz nepyr a'e. Eremume'u heko haw urewe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Upurumuzahazahak oho iko a'e kury. Teko tetea'u oho uzemuzahazahak kar pà izupe a'e wà kury, i'i umu'e har pe wà. ²⁷ Na'e uze'eg Zuàw wanupe kury.

— Ikatuahy nezewe ty wà. Ta'e Tupàn uzapo a'e awa purumuzahazahak ma'e romo a'e xe. Aze mo nuzapo iwer, a'e mehe mo nuiko iwer mo purumuzahazahak ma'e romo a'e. ²⁸ Pe peinu ko ze'eg imume'u mehe pe. — Naiko kwaw a'e tuwihaw ur ma'e ràm romo ihe, naiko kwaw a'e Purupyro Ma'e romo ihe, a'e peme. — Tupàn hemur kar ko ywy rehe a'e, a'e tuwihaw henataromo a'e, a'e peme. ²⁹ Aze awa hemireko a'e nehe, a'e awa imyrypar oho putar zereko haw pe a'e nehe. Imyrypar nuwereco kwaw hemireko a'e nehe. Hemireko ma'e ràm wereko putar wemireko a'e nehe. Imyrypar oho zereko haw pe. Hurywete putar hemireko ma'e ràm ize'eg henu mehe nehe. Nezewegatete ihe. Aiko Zezuz imyrypar romo ihe. Hemireko ma'e ràm ài hekon a'e. Teko tetea'u uzeruzar putar hehe a'e wà nehe, hemiruze'eg romo wiko pà a'e wà nehe. Nuiko kwaw heremiruze'eg romo a'e wà nehe. Herurywete putar ihe nehe, hemiruze'eg tetea'u wanexak pà ihe nehe. Hemiruze'eg a'e wà, Zezuz hemireko ài wanekon a'e wà. Nuiko kwaw heremiruze'eg romo wà. ³⁰ Izypy mehe teko tetea'u ur hepyr a'e wà. Uzeapo heremimu'e romo wà. Ko 'ar rehe Zezuz uhem ko ywy

rehe a'e kury. Teko tetea'u oho putar izupe a'e wà nehe kury. Te heremimu'e oho putar izupe a'e wà nehe no.

Wiko putar hemiruze'eg romo wà nehe kury

³¹ Uze'eg wi Zuàw wemimu'e wanupe kury. — Ywate wi ur ma'e kwer a'e, ikàg wera'u amogwer wanuwi paw rupi a'e. Zezuz a'e, ywate wi ur ma'e kwer romo hekon a'e. Ywy rehe har romo aiko ihe. Nakwaw kwaw ma'e ywate har ihe. Xo ma'e ywy rehe har rehe zo aze'eg peme ihe. Ywate wi ur ma'e kwer uze'eg iko ma'e ywate har rehe a'e. Ikàg wera'u amogwer wanuwi paw rupi a'e. ³² Umume'u wemixak kwer weminu kwer purupe. Xo màràn teko zo uzeruzar hehe a'e wà. Teko tetea'u nuzeruzar kwaw ize'eg rehe wà. ³³ Tupàn umume'u ze'eg azeharomoete har a'e. Amo teko uzeruzar Zezuz ze'eg rehe wà. Amogwer wexak uzeruzar ma'e wà. Wanexak mehe ukwaw Tupàn ze'eg azeharomoete har wà. — Azeharomoete ize'eg, i'i izupe wà. ³⁴ Zezuz a'e, Tupàn hemimur kar romo hekon a'e. Umume'u Tupàn ze'eg oho iko purupe a'e kury, ta'e Tupàn umur tuwe wekwe ipy'a pe a'e xe. ³⁵ Tupàn uzamutar katu wa'yr a'e. A'e rupi umur ukàgaw izupe paw rupi a'e. A'e rupi ta'yr wiko putar teko wazar romo paw rupi a'e nehe. Wiko putar ma'e wazar romo paw rupi a'e nehe no. ³⁶ Aze amo uzeruzar ta'yr rehe a'e wà nehe, a'e teko wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) a'e wà nehe. (Noho pixik kwaw tatahu pe wà nehe.) Ta'yr heruzar 'ymar nuiko pixik kwaw Tupàn pyr a'e wà nehe. Tupàn wikwahy putar wanupe tuweharupi a'e nehe, uzepyk putar wanehe upytu'u 'ym a'e nehe.

4

Kuzà Xamari ywy rehe har uze'eg Zezuz pe a'e kury

¹ Zuàw umume'u Tupàn ze'eg oho iko purupe a'e. Amo teko uzeruzar hehe wà, uzemuzahazahak kar pà izupe wà. Zezuz a'e no, amo ae ywy rehe amo ae taw pe wata oho iko a'e no, Tupàn ze'eg imume'u pà purupe a'e no. Amo teko uzeruzar hehe a'e wà no. Hemimu'e umuzahazahak hehe uzeruzar ma'e oho waiko a'e wà no. ² Zezuz a'e, nupurumuzahazahak kwaw a'e. Uzeruzar ma'e Zezuz rupi wata ma'e a'e wà, heta wera'u Zuàw rupi wata ma'e wanuwi a'e wà. Na'e teko umume'u Zezuz hemiruze'eg waneta haw oho a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e wanupe a'e wà. Zezuz hemimu'e heta tetea'u wera'u Zuàw hemimu'e wanuwi a'e wà, i'i wanupe wà. ³ Zezuz na'ipurexak wer kwaw a'e ze'eg kwehe arer kwaw par wanehe a'e. A'e rupi uhem oho Zutez ywy wi a'e kury. ⁴ Karirez ywy kutyr wata mehe wahaw Xamari ywy oho kury, wemimu'e wanupi kury.

⁵ Xamari ywy rehe wata mehe uhem Xikar taw huwake wà kury. Kwehe mehe Zako omono e a'e ywy pegwer wa'yr Zuze pe a'e. Xikar namuite kwaw a'e wi a'e. ⁶ Zako zzygwar a'e pe hin a'e no. Ikene'o Zezuz wata re a'e. Wapyk oho zzygwar huwake kury, kwarahy wapytepe hin mehe kury.

⁷ Na'e uhem amo kuzà Xamari ywy rehe har wà a'e pe kury, 'y piaromo a'e kury. — Emur 'y ihewe zàkwà, heiwez katu ihe, i'i Zezuz izupe. ⁸ (Ure hemimu'e ure, oroho taw pe ure kury, temi'u ime'eg kar pà ure kury.)

⁹ (Xamari ywy rehe har a'e wà, nuzekwaku kwaw Zutew wazàwe a'e wà. A'e rupi Zutew i'i wanupe wà. — Naperuzar katu kwaw Tupàn ze'eg pe, a'e rupi pema'e iaiw paw rupi a'e wà. Aze oropokok pema'e rehe nehe, na'urekatu kwaw Tupàn pe ure nehe no, i'i wanupe. A'e rupi Zutew numai'u kwaw wakawaw pupe wà.) A'e rupi kuzà upuranu hehe a'e kury, — Zutew romo ereiko ne 'y,

ihe Xamari ywy rehe har romo aiko ihe 'y, màràzàwe tuwe erenoz 'y ihewe, i'i izupe. ¹⁰ Uze'eg Zezuz izupe.

— Tupàn umur e ma'e purupe a'e. Aze mo erekwaw Tupàn hemimur kwer ne, a'e mehe mo erekwaw mo ko 'y henoz tar ne. A'e mehe mo erenoz mo 'y purumuigo kar ma'e ihewe ne, i'i izupe.

¹¹ — Hezar, i'i kuzà izupe.

— Naheta kwaw ma'e 'y henuhemaw newe 'y. 'Y 'yzygwar pupe har muitea'u hin newi 'y. Ma'e wi erenuhem putar 'y purumuigo kar ma'e nehe. ¹² Zaneipy Zako a'e, ikàg ma'e romo hekon tuwe a'e, hemetarer katu ma'e romo no. Umur 'àg 'yzygwar zaneipy wanupe a'e. Zako a'e, ta'yr a'e wà no, heimaw àràpuhàràn a'e wà no, heimaw tapi'ak a'e wà no, paw rupi katete wi'u waiko xe kwehe mehe a'e wà 'y. Aipo nekàg wera'u Zako wi ne.

¹³ Uze'eg Zezuz izupe.

— A'e 'y i'u arer a'e wà nehe, na'arewahy iziwez wi putar a'e wà nehe. ¹⁴ Aze teko u'u 'y heremimono a'e wà nehe, na'iziwez pixik kwaw a'e wà nehe. Ta'e a'e 'y heremimono rà m a'e nehe xe, nuzawy kwaw ytyzuzàmaw a'e teko wanupe a'e nehe xe. A'e 'y umuigo kar putar a'e teko tuweharupi a'e wà nehe, i'i izupe.

¹⁵ — Tuwihaw, i'i kuzà izupe. — Emur a'e 'y ihewe 'y. A'e rupi naheiwèz pixik kwaw nehe, a'e rupi nazewyr pixik kwaw xe 'y piaromo nehe, i'i izupe.

¹⁶ — Enoz nemen eho nehe, xe herur pà nehe, i'i Zezuz izupe.

¹⁷ — Nahemen kwaw ihe 'y, i'i izupe. ¹⁸ — Azeharomoete neze'eg ne, i'i Zezuz izupe. — Ta'e heta 5 nemener a'e wà xe. Amo ae awa ipyr ereiko ko 'ar rehe no. Nuiko kwaw nemen romo a'e. Azeharomoete neze'eg ne, i'i izupe.

¹⁹ — Azeharomoete ereiko Tupàn ze'eg imume'u har romo ne 'y. Ereiko ma'e ikwaw pyr 'ym imume'u har romo no, i'i kuzà izupe.

²⁰ — Heipy Xamari ywy rehe har, umuwete katu Tupàn a'e wà, wi ywytyr rehe a'e wà. Neànàm Zutew a'e wà, nezewe i'i a'e wà 'y,

— Zeruzarez tawhu pe zutyka'i ximuwete katu Tupàn zane, i'i waiko a'e wà 'y, i'i kuzà izupe. ²¹ Uze'eg Zezuz izupe.

— Ezeruzar ko heze'eg rehe nehe. Amo 'ar mehe nehe, teko numuwete kwaw Tupàn 'àg ywytyr rehe zutyka'i a'e wà nehe, ni Zeruzarez pe zutyka'i a'e wà nehe no. ²² Neànàm Xamari ywy rehe har a'e wà, nukwaw katu kwaw Tupàn a'e wà. Heànàm Zutew a'e wà, ukwaw katu Tupàn a'e wà. Kwehe mehe Tupàn i'i ureipy wanupe a'e. — Amo 'ar mehe amo peànàm upyro putar teko tetea'u a'e wà nehe, ikatu 'ym ma'e wi a'e wà nehe, i'i Tupàn ureipy wanupe a'e. A'e rupi Zutew ukwaw katu Tupàn a'e wà. ²³ Amo 'ar mehe nehe, aze teko ipurumuwete katu wer Tupàn rehe a'e wà nehe, a'e mehe umuwete katu putar upy'a pe wekwe pupe a'e wà nehe.

— Aputar tuwe agwer teko hemuwete katu har romo ihe wà, i'i Tupàn wanupe. ²⁴ Tupàn heru a'e, nahetekwer kwaw a'e. Napepuner kwaw hexakaw rehe. Tekwe romo hekon a'e. A'e rupi napeiko kwaw ni 'àg ywytyr rehe ni Zeruzarez tawhu pe imuwete katu pà nehe. Pepy'a pe penekwe pupe pemuwete katu tuwe pe nehe.

²⁵ I'i kuzà izupe kury. — Akwaw tuwihawete Mexi her ma'e tur àwàm ihe. Tur mehe nehe, umume'u putar ma'e paw rupi katete zanewe a'e nehe, i'i izupe.

²⁶ I'i Zezuz izupe. — Ihe ihe, newe uze'eg ma'e ihe, aiko a'e Tuwihawete romo ihe, aiko a'e Purupyro Ma'e romo ihe, i'i izupe.

²⁷ Ure hemimu'e ure kury, a'e 'ar mehe we uruzewyr izupe ure kury. Urepytuhegatu kuzà pe ize'egaw henu pà ure. — Ma'e ereputar, nuru'e kwaw kuzà pe. — Màràzàwe tuwe ereze'eg iko izupe, nuru'e kwaw Zezuz pe.

²⁸ Na'e kuzà wezar y'a a'e pe kury, tawhu pe uzewyr pà oho pà kury. Uze'eg taw pe har wanupe kury.

²⁹ — Pezur herupi nehe ma, awa hexak pà nehe ma. Umume'u heremiapo kwer paw rupi a'e, hexak 'ym pà a'e. Aipo Zanneruwihawete zanepyro har romo hekon a'e, i'i wanupe.

³⁰ A'e rupi teko uhem taw wi wà, Zezuz hexak pà wà.

³¹ Kuzà taw pe heko mehe we uruze'eg Zezuz pe ure. — Purumu'e ma'e, emai'u ty, uru'e izupe.

³² Uze'eg Zezuz urewe. — Naputar kwaw ko temi'u ihe. Amo ae temi'u penemigwaw 'ym heta ihewe ihe, i'i urewe.

³³ — Aipo amo werur temi'u izupe, uru'e urezeupeupe, urezehezehe urepuranu pà. Ta'e nurukwaw katu kwaw hemimume'u kwer ure xe. ³⁴ Uze'eg Zezuz urewe.

— Aze azapo hemur kar har hemiapo putar haw ihe, iapo haw nuzawy kwaw temi'u ihewe. Uzapo kar a'e ma'e ihewe a'e. Aze azapo a'e ma'e nehe, iapo haw nuzawy kwaw temi'u ihewe nehe. Aze amai'u nehe, ikatu ihewe nehe. Nezewegatete aze azapo hemur kar har hemiapo putar haw ihe nehe, herurywete putar tuwe ihe nehe.

³⁵ Peze wekatu nezewe pe. 4 zahy ipawire heta putar ma'e'a kwer ipo'o haw nehe. Peme'e nehe. Pexak katu ko nehe. Ma'e ko pe ity myrer a'e. Tyàro a'e wà kury. Ikatu ipo'o haw kury.

³⁶ Ma'e 'a kwer po'o har upyhyk putar uma'ereko haw hekuzar a'e wà nehe, ta'e opo'o ma'e 'a kwer a'e wà xe. Nezewegatete herehe purumuzeruzar kar har a'e wà nehe, upyhyk putar ikatuahy ma'e Tupàn hemimur ràm a'e wà nehe, ta'e a'e uzeruzar ma'e wiko putar (Tupàn

pyr) tuweharupi a'e wà nehe xe. Ma'èà'yz tymar a'e wà, i'a kwer po'o har a'e wà no, hurywete paw rupi a'e wà. Nezewegatete Tupàn ze'eg puràg imume'u har ipy a'e wà, herehe teko wamuzeruzar kar har a'e wà no, hurywete paw rupi a'e wà no. ³⁷ Teko nezewe i'i a'e wà. — Amo teko utym ma'èà'yz a'e wà, amo ae teko opo'o i'a kwer a'e wà. Azeharomoete a'e ze'eg a'e. ³⁸ Amo umume'u Tupàn ze'eg puràg oho waiko purupe a'e wà, hereko haw imume'u pà purupe a'e wà. Amo ae umuzeruzar kar a'e teko oho waiko herehe a'e wà. Pemuzeruzar kar putar teko tetea'u herehe pe wà nehe, ta'e amo ae awa umume'u Tupàn ze'eg hereko haw a'e teko wanupe a'e wà xe, amo 'ar rehe a'e wà xe.

³⁹ Na'e a'e taw pe har a'e kuzà heko haw pe har uhem wà ipyr a'e wà kury. ⁴⁰ Uze'eg izupe wà. — Epyta xe urereko haw pe nehe, i'i izupe wà. A'e rupi upyta a'e pe wà. A'e pe har tetea'u a'e wà, amo Xamari ywy rehe har tetea'u a'e wà no, uzeruzar hehe a'e wà kury, ta'e a'e kuzà nezewe i'i wanupe a'e xe, — Umume'u heremiapo kwer paw rupi a'e, hexak pixik 'ym pà a'e, i'i wanupe a'e xe.

⁴¹ Teko tetea'u uzeruzar hehe wà, ize'eg henu pà wà.

⁴² Uze'eg a'e kuzà pe wà kury.

— Nuruzeruzar kwaw hehe neze'eg rupi ure. Ure ae urenu ize'eg ure kury. A'e rupi uruzeruzar hehe ure kury. Azeharomoete teko ywy rehe har wapyro har romo hekon. Tuwihawete romo hekon a'e, i'i izupe wà.

Zezuz umukatu tuwihaw ta'yr a'e kury

⁴³ Umumaw Zezuz mokoz 'ar a'e pe uker pà a'e. A'e re uhem oho a'e wi kury, Karirez ywy kutyr kury. Wahaw Karirez ywy oho iko kury. ⁴⁴ Amo ae 'ar mehe a'e 'ar 'ym mehe we Karirez ywy rehe wiko mehe a'e ywy rehe har nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà. A'e rupi Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe a'e ywy rehe har wanehe a'e kury. —

Aze Tupàn ze'eg imume'u har oho weko hawete pe a'e nehe, teko a'e pe har nuzekaiw kwaw hehe a'e wà nehe, i'i wanupe. ⁴⁵ Ko 'ar rehe kury, nan kwaw nezewe kury. Karirez ywy rehe har umuixe katu kar Zezuz a'e wà kury, ta'e wexak Zezuz Zeruzarez tawhu pe zemono'ogaw pe heko mehe a'e wà xe. Wexak hemiapo kwer paw rupi wà no, ta'e a'e ae oho purumuzemono'ogaw pe wà no xe.

⁴⁶ Na'e uzewyr Zezuz oho Kana taw Karirez ywy rehe har pe a'e kury. A'e 'ym mehe uzapo 'y ma'ywa tykwer romo a'e pe a'e. Amo tuwihaw a'e pe hekon a'e 'ar rehe a'e kury. Kapanau taw pe har romo hekon a'e. Heta amo ta'yr ima'eahy ma'e hàpuz me a'e. ⁴⁷ A'e tuwihaw wenu Zezuz Zutez ywy wi tur awer imume'u haw a'e, Karirez ywy rehe tur awer imume'u haw a'e. A'e rupi oho ipyr kury. Uze'eg izupe.

— Eho Kapanau taw pe herupi rihi ty, hera'yr ima'eahy ma'e imukatu pà nehe, ta'e umàno etea'i a'e xe, i'i izupe. ⁴⁸ Erezeruzar herehe xo purumupyтуhegatu kar haw hexak mehe zo ne, i'i izupe.

⁴⁹ — Hezar, i'i a'e tuwihaw Zezuz pe a'e.

— Ezur herupi tàrityka'i nehe, hera'yr imàno 'ym mehe nehe, i'i izupe.

⁵⁰ I'i Zezuz izupe. — Ezewyr eho nehe ty, nera'yr wikuwe a'e, ikatu kury, i'i izupe. Uzeruzar a'e awa Zezuz ze'eg rehe a'e. Oho izuwi kury. ⁵¹ Iku'egwepe weko haw kutyr iho mehe uma'ereko ma'e uwàxi wà a'e wà kury.

— Nera'yr wikuwe a'e, ikatu kury, i'i izupe wà.

⁵² — Ma'e pe kwarahy hin ikatu mehe ra'e, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. — Karumehe kwarahy iaparara'u mehe hakuir a'e, i'i izupe wà.

⁵³ Ima'enukwaw Zezuz rehe a'e kury.

— Kwa, a'e 'ar mehe tuwe Zezuz umume'u hera'yr ikatu wi haw ihewe a'e, i'i wanupe. A'e rupi a'e tuwihaw

uzeruzar tuwe Zezuz rehe a'e kury. Hàpuz me har a'e wà no, paw rupi uzeruzar hehe a'e wà no.

⁵⁴Nezewe mokoz haw Zezuz wexak kar ukàgaw Karirez ywy rehe har wanupe a'e, purumupyтуhegatu kar haw iapo pà a'e, Zutez ywy wi ur ire a'e.

5

Zezuz umukatu awa 'y mono'ogaw huwake har a'e kury

¹Amo 'ar mehe Zutew uzemono'ono'og oho Zeruzarez tawhu pe a'e wà, amo ae mai'u haw uhua'u ma'e iapo pà Tupàn pe a'e wà. Oho Zezuz a'e pe a'e no. ²Amo 'y mono'ogaw imuàtà pyrer a'e taw pe tuz a'e, Àràpuhàràn Heixe haw huwake a'e. — Metez, i'i her zutew waze'eg rupi. (— Purupuhareko haw heta haw, i'i her zaneze'eg rupi.) Heta 5 tàpuz ima'eahy ma'e waker haw a'e pe 'y huwake. ³Teko ima'eahy ma'e tetea'u a'e wà, hehàpyhà 'ym ma'e tetea'u a'e wà no, ipàri ma'e tetea'u a'e wà no, uzemumyz 'ym ma'e tetea'u a'e wà no, a'e 5 tàpuz pupe wanekon a'e wà. Wàro Tupàn heko haw pe har tur haw a'e wà. ⁴Ta'e tuweharupi Tupàn heko haw pe har ur a'e pe 'y inuromo a'e xe, 'y imokotokotok pà a'e xe. Wyzài ima'eahy ma'e a'e, aze a'e ràgypy uhem oho 'y pupe imokotokotok mehe a'e, Tupàn umukatu a'e ima'eahy ma'e a'e. Uhem ima'eahy haw izuwi a'e 'ar mehe a'e. ⁵Amo awa a'e 'y mono'ogaw huwake tuz a'e. Wereko 38 kwarahy uma'eahy romo. ⁶Wexak Zezuz a'e awa a'e pe tuz mehe a'e. Ukwaw kwehe ima'eahy awer. Uze'eg izupe. — Aipo nekatu wer ne, i'i izupe.

⁷— Hezar, i'i Zezuz pe a'e. — 'Y imokotokotok mehe naheta kwaw 'y pe hereraha har a'e wà. Mewe katu ata 'y kutyr ihe. 'Y kutyr heata mehe we, amo ae ima'eahy ma'e uhem herenataromo a'e, i'i izupe.

⁸ I'i Zezuz izupe. — Epu'àm ty, epyhyk nerupaw ty, eata eho nehe, i'i izupe.

⁹ Na'arewahy ikatu kury. Upyhyk upaw mihaw. Wata oho a'e wi kury. A'e ma'e uzeapo mytu'u haw 'ar mehe.

¹⁰ A'e rupi Zutew wanuwihaw a'e wà kury, uze'eg imukatu pyrer pe a'e wà kury. — Kutàri mytu'u haw 'ar a'e ty. — Pema'ereko zo mytu'u haw 'ar mehe nehe, i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. Ereupir nerupaw heraha iko ne, a'e rupi erema'ereko iko kutàri ne, a'e rupi erezuhaw Tupàn ze'eg kwehe arer iko ne, i'i ahyahy izupe wà.

¹¹ Uze'eg wanupe. — Akwez awa hemukatu har a'e, nezewe uze'eg ihewe a'e. — Epyhyk nerupaw nehe ty, eata nehe ty, i'i kwez ihewe, i'i wanupe.

¹² Na'e tuwihaw upuranu hehe wà.

— Ma'enugar awa uzapo kar nezewe haw newe a'e, i'i izupe wà.

¹³ Teko tetea'u a'e pe wanekon a'e wà. Awa uzemukatu romo ma'e kwera a'e, nukwaw kwaw umukatu arer a'e, ta'e Zezuz ukàzym teko wamytepe a'e xe, uzekwaw kar 'ym pà izupe a'e xe.

¹⁴ Amo 'ar mehe Zezuz wexak a'e awa Tupàn hàpuzuhu pe. Uze'eg izupe. — Ne ty, nekatu kury ty. Epytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe ty. Aze nerepytu'u kwaw nehe, a'e mehe amo ae ma'e iaiw wera'u ma'e uzeapo putar newe a'e nehe, i'i izupe. ¹⁵ Na'e uhem a'e awa oho a'e wi a'e kury. — Hemukatu har a'e, Zezuz her romo a'e, i'i oho Zutew wanuwihaw wanupe kury. ¹⁶ A'e rupi Zutew wanuwihaw uze'eg zemueteahy oho Zezuz pe a'e wà kury. Ipuruzuka wer hehe wà, ta'e umukatu ima'eahy ma'e mytu'u haw 'ar mehe a'e xe.

¹⁷ A'e rupi uze'eg Zezuz wanupe. — Heru uzapo ikatuahy ma'e tuweharupi a'e. Ihe ihe no, azapo ikatuahy ma'e tuweharupi ihe no. Nurupytu'u kwaw ure, i'i wanupe.

¹⁸ A'e ze'eg henu re Zutew wanuwihaw ipuruzuka wer tuwe hehe a'e wà kury, ta'e mytu'u haw 'ar mehe nuzek-waku kwaw a'e xe, ta'e — Tupàn heru romo hekon a'e, i'i a'e no xe, ta'e — Hekàgaw nuzawy kwaw ikàgaw ihe, aiko Tupàn zàwegatete ihe, i'i a'e no xe.

— *Tupàn ta'yr romo aiko ihe, i'i Zezuz a'e kury*

¹⁹ Na'e Zezuz i'i a'e tuwihaw wanupe kury.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Ihe Tupàn ta'yr ihe, nazapo kwaw ma'e heremimutar rupi zutyka'i ihe. Aze aexak heru amo ma'e iapo mehe nehe, xo a'e mehe zo azapo putar a'e ma'e ihe nehe. Heremiapo kwer nuzawy kwaw heru hemiapo kwer ihe. ²⁰ Ta'e heru heamutar katu a'e xe. Wexak kar wemiapo kwer ihewe paw rupi a'e. Amo ae wemiapo rà m zawaiw katu wera'u ma'e wexak kar putar ihewe nehe no.

— Ezapo agwer ma'e ne nehe no, i'i ihewe a'e. A'e rupi pepytuhegatu putar heremiapo rà m hexak pà nehe. ²¹ Heru umugweraw kar putar teko umàno ma'e kwer a'e wà nehe, uzepyr wamuigo kar pà a'e wà nehe. Ihe Tupàn ta'yr ihe no, aze hepurumugweraw kar wer amo teko wanehe ihe nehe, amugweraw kar putar ihe wà nehe no, heru ipyr wamuigo kar pà ihe wà nehe no. ²² Heru a'e, numume'u kwaw teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e nehe, nuzepyk kwaw wanehe a'e nehe. — Ne nehe ty, i'i ihewe, — Emume'u teko wanemiapo kwer ne nehe ty, ezepyk nereruzar 'ymar wanehe nehe ty, i'i ihewe. ²³ Teko umuwete katu Tupàn a'e wà. — Emume'u teko wanemiapo kwer ne nehe, i'i Tupàn ihewe. A'e rupi teko paw hemuawate katu putar a'e wà nehe no. Ta'e Tupàn ta'yr romo aiko ihe xe. Hemur kar ko ywy rehe a'e. Aze amo teko numuawate katu kwaw Tupàn ta'yr a'e wà nehe,

a'e mehe a'e teko nuiko kwaw Tupàn imuwete katu har romo a'e wà nehe.

²⁴ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko wenu heze'eg a'e wà nehe, aze uzeruzar hemur kar har rehe a'e wà nehe, wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Namume'u kwaw wanemiapo kwer ihe nehe. Nazepyk kwaw wanehe nehe. Noho kwaw tatahu pe wà nehe. Wiko putar Tupàn pyr hepyr tuweharupi wà nehe. ²⁵ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Ihe Tupàn ta'yr ihe, azur wi putar ko ywy rehe amo 'ar mehe ihe nehe. A'e 'ar mehe teko umàno ma'e kwer wenu putar heze'eg a'e wà nehe. Henu mehe ukweraw wi putar wà nehe. Te ko 'ar rehe amo wenu heze'eg wà. Wikuwe tuwe wà. ²⁶ Tupàn wikuwe tuwe a'e. Ni amo teko numuigo kar kwaw Tupàn wikuwe ma'e romo a'e wà. A'e ae wikuwe tuwe a'e. A'e ae umuikuwe teko a'e wà. Umur ukàgaw ihewe a'e no. A'e rupi ihe ae aikuwe ihe no. Ni amo teko nahemuigo kar kwaw wikuwe ma'e romo a'e wà. Ihe amuikuwe kar teko ihe wà. ²⁷ — Amo 'ar mehe eremume'u putar teko wanemiapo kwer nehe, erezepyk putar wanehe nehe no, i'i Tupàn ihewe a'e. Ta'e Awa ta'yr romo aiko ihe xe.

²⁸ Pepyтуhegatu zo ko heze'eg henu mehe nehe. Amo 'ar mehe teko umàno ma'e kwer itym pyrer wenu putar heze'eg paw rupi katete a'e wà nehe. ²⁹ Uhem putar utym awer wi henu mehe wà nehe. Ikatu ma'e iapo arer ukweraw wi putar Tupàn pyr oho pà wà nehe. Ikatu 'ym ma'e iapo arer ukweraw wi putar tatahu pe oho pà wà nehe no.

— *Heru uzapo kar ma'e ihewe a'e, i'i Zezuz a'e kury*

³⁰ Uze'eg wi Zezuz wanupe. — Ihe nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe. Heru uzapo kar ma'e ihewe paw rupi a'e. Amume'u katu teko wanemiapo kwer ihe,

ta'e nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe xe. Xo hemur kar har hemiapo putar haw zo azapo teko ihe.

³¹ Aze mo ihe zutyka'i amume'u Tupàn ta'yr romo hereko haw teko wanupe ihe, a'e mehe mo, — Hemu'em ma'e romo ereiko ne, peze mo ihewe. Napezeruzar iwer mo heze'eg rehe. ³² Amo ae awa umume'u hereko haw a'e. Ize'eg azeharomoete tuwe a'e. ³³ Amo 'ar mehe pemono kar amo awa Zuàw pe pe wà. — Pepuranu peho Zuàw rehe pe nehe, peze wanupe. A'e rupi a'e awa oho ipyr wà, hehe upuranu pà wà. — Aipo Zezuz Tupàn ta'yr romo hekon a'e, aipo Zanneruwihawete Zanepyro har romo hekon a'e, i'i izupe wà. — He'e, i'i wanupe a'e. Azeharomoete Zuàw ze'eg a'e. ³⁴ Ni amo awa numume'u kar kwaw a'e ma'e Zuàw pe a'e wà. Tupàn umume'u kar izupe a'e. Agwer ma'e amume'u teko peme ihe, a'e rupi aze pezeruzar herehe nehe, Tupàn pepyro putar ikatu 'ym ma'e wi tatahu wi a'e nehe.

³⁵ Pyhaw tatainy ihyape katu mehe teko hurywete a'e wà. Zuàw nuzawy kwaw tatainy a'e. Tupàn ze'eg imume'u mehe pepyta ipyr, penurywete pà ize'eg henu mehe. ³⁶ Zuàw umume'u hereko haw oho purupe a'e. Màràràrà teko uzeruzar herehe ize'eg henu mehe wà. Tupàn uzapo kar ma'e purumupytuhegatu kar haw ihewe a'e. Azapo a'e ma'e teko ihe. A'e rupi teko tetea'u wera'u uzeruzar herehe a'e wà kury. — Azeharomoete Tupàn umur kar Zezuz xe a'e, i'i ihewe wà. ³⁷ Heru hemur kar har a'e, umume'u hereko haw purupe a'e no. Napeinu pixik kwaw ize'eg. Napexak pixik kwaw huwa no. ³⁸ Napereko kwaw ize'eg pepy'a pe, ta'e napezeruzar kwaw hemimur karer rehe pe xe, napezeruzar kwaw herehe pe xe. ³⁹ Tuweharupi pemugeta Tupàn ze'eg kwehe arer. — Aze ximugeta Tupàn ze'eg nehe, zaiko putar ipyr tuweharupi nehe, peze zepe peiko pezeupepe.

Tupàn ze'eg kwehe arer umume'u ta'yr romo hereko haw a'e. ⁴⁰ Napeinu katu kwaw a'e ze'eg kwehe arer. Napezeruzar wer kwaw herehe pe, Tupàn pyr peho àwàm imekuzar pà pe. (A'e rupi napeiko kwaw Tupàn pyr tuweharupi nehe. Uzepyk putar penehe nehe.)

⁴¹ Teko numur kwaw hekàgaw ihewe a'e wà. Tupàn umur ukàgaw ihewe a'e, tuwihaw romo hemuigo kar pà a'e. A'e rupi, — Hemuigo kar pe penuwihaw romo nehe, na'e kwaw purupe ihe. ⁴² Apukwaw ihe. Napezamutar katu kwaw Tupàn. (A'e rupi — Tuwihawete, napeze kwaw ihewe.) ⁴³ Heru umur ukàgaw ihewe a'e, hemur kar pà xe pepyr a'e. Napezeruzar kwaw herehe pe. — Uruwihawete, napeze kwaw ihewe. Aze amo awa ur e ukàgaw rupi a'e nehe, pezeruzar putar a'e rehe nehe. ⁴⁴ Tupàn a'e, pitài zo a'e, naheta kwaw amo. Napezekaiw kwaw hehe. — Aze Tupàn hemuigo kar tuwihaw romo nehe, ikatu putar ihewe nehe, napeze kwaw pe. — Tuwe amogwer teko hemuigo kar tuwihaw romo a'e wà nehe, peze zepe peiko. Napeputar kwaw Tupàn ikàgaw, a'e rupi napezeruzar kwaw herehe kury. ⁴⁵ — Uruata oroho uruiko Moizez ze'eg rupi ure, peze zepe pezeupeupe. — A'e rupi uruiko putar Tupàn pyr tuweharupi ure nehe, peze zepe pezeupeupe. Naperuzar katu kwaw Moizez ze'eg. A'e rupi, aze mo namume'u iwer ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer, a'e mehe mo Moizez wiko mo imume'u har ài a'e. ⁴⁶ Ta'e ize'eg umume'u Tupàn ta'yr romo Tuwihawete romo purupyro ma'e romo hereko haw a'e xe. Aze mo pezeruzar katu ize'eg rehe, a'e mehe mo pezeruzar mo herehe no. ⁴⁷ Aze napezeruzar kwaw ize'eg imuapyk pyrer rehe, màràzàwe tuwe pezeruzar putar hema'emume'u haw rehe nehe no.

6

Zezuz omono temi'u teko tetea'u wanupe a'e kury

¹⁻⁶ Uhem etea'i Zutew wazemono'ogaw 'ar a'e kury. — Zanera'yr wazuka 'ym awer, i'i a'e mai'u haw pe wà. Umumaw Zezuz ma'e imume'u haw a'e tuwihaw wanupe a'e kury. Wahaw Karirez yryhu oho kury, 'ywaz uzewyr pà kury. (— Xiweri, i'i a'e yryhu pe wà.) Teko tetea'u oho haikweromo a'e wà, ta'e wexak ikàgaw a'e wà xe, ta'e wexak hemiapo kwer a'e wà no xe, ta'e wexak ima'eahy ma'e wamukatu awer a'e wà no xe. Na'e uzeupir Zezuz oho ywytyr rehe kury. Ure 12 hemimu'e ure no, oroho hupi ure no. Wapyk ywytyr rehe ureruwake kury. Na'e uwak kury. Wexak teko tetea'u uzepyr wanur mehe wà. A'e rupi i'i Piri pe kury. — Ma'e pe xime'eg kar putar temi'u kwez teko wanupe zane nehe, i'i izupe. Ta'e heta tetea'u teko a'e pe a'e wà xe. Zezuz uze'eg nezewe izupe a'e, ta'e ipuràgaw wer Piri rehe a'e xe. Ukwaw tuwe wemiapo rà m a'e.

⁷ I'i Piri izupe. — 200 temetarer tàt à uhyk wanupe temi'u ime'eg kar haw romo a'e, nezewe mehe umai'u putar upaw rupi a'e wà nehe, i'i izupe. ⁸ Na'e amo hemimu'e Anere her ma'e uze'eg izupe kury. Ximàw Pet tywyr romo hekon a'e.

⁹ — Aw kwarer a'e, heta 5 typy'ak a'e, werur mokoz pira kwez a'e no. Xo a'e zo heta xe. Naheta kwaw amo. Nuhyk kwaw kwez teko wanupe nehe, ta'e heta tetea'u a'e wà xe, i'i izupe.

¹⁰ Uze'eg Zezuz urewe. — Pemuapyk kar teko ywy rehe pe wà nehe, i'i urewe. Heta tetea'u ka'api'i a'e pe. A'e rupi teko wapyk hehe paw rupi wà. Heta 5.000 awa a'e pe wà. (Heta tetea'u kuzà a'e pe wà no, kwarearer wà no, kuzàtàigwer wà no.) ¹¹ Na'e Zezuz upyhyk a'e typy'ak a'e kury. Uze'eg Tupàn pe kury.

— Nekatuahy Tupàn, ta'e eremur ko temi'u urewe ne xe, i'i izupe. A'e re umur a'e typy'ak urewe kury. Imono mehe umueta tetea'u kar a'e typy'ak urepo pe kury. Heta tetea'u tuwe kury. Oromono typy'ak oroho teko wanupe kury. Oromono pira wanupe no. Nezewegatete no. Tàrityka'i heta tetea'u pira urepo pe no. Oromono pira teko wanupe no. U'u wà. Te uhyk wanupe kury. ¹² Hewykàtà wà kury. Na'e i'i Zezuz urewe kury. — Pemono'og temi'u kurer peho nehe, i'i urewe. — Naxityk kwaw ikurer nehe, i'i urewe.

¹³ A'e rupi oromono'og oroho. Urumynehem 12 kokuhu typy'ak ikurer pupe. Ta'e teko nu'u paw kwaw wà xe.

¹⁴ A'e teko wexak typy'ak imueta tetea'u haw wà. Wexak ikàgaw wà. — Kwa, i'i izupe wà. — Azeharomoete ko awa Tupàn ze'eg imume'u har ywy rehe ur ma'e kwer romo hekon a'e, i'i izupe wà.

¹⁵ A'e rupi uze'eg uzeupeupe wà kury.

— Xipyhyk kwez awa zaha nehe, xiraha tawhu pe nehe. Ximuigo kar Zaneruwihawete romo nehe, i'i uzeupeupe wà. Zezuz ukwaw waze'eg. Na'iho wer kwaw wanupi, a'e rupi oho a'e zutyka'i a'e wi wanuwi wytyr rehe kury.

Zezuz wata 'y 'aromo a'e kury

¹⁶ Karuketea'i mehe oroho 'y pe ure. ¹⁷ Nuhem kwaw Zezuz a'e pe rihi. Ipytun omogatu kury, a'e rupi nuruàro kwaw ure. Uruixe kanuhu pupe. Uru'yahaw oroho Kapanau taw kutyr. ¹⁸ Ywytu uhua'u ma'e uhem wà a'e pe urewe kury, 'y imupenopenog pà kury. ¹⁹ Uru'ypykuz oroho uruiko kanu pupe. 6 kirom imumaw ire uruexak Zezuz. Wata iko 'y 'aromo. Ur kanu kutyr. Urukzyze katu izuwi, ta'e nurukwaw kwaw ure xe. — Mâràzàwe tuwe nukàzym kwaw 'y pupe a'e, uru'e izupe. — Mo romo hekon a'e, aze ru'u àzàg romo hekon a'e, uru'e izupe.

²⁰ Uze'eg Zezuz urewe. — Pekyze zo ihewi nehe. Ihe aiko Zezuz romo ihe, i'i urewe.

²¹ Ize'eg henu mehe urukwaw tuwe ure. A'e rupi urumuixe kar kanu pupe kury. Tàrityka'i kanu uhem ureho àwàm me kury.

Teko wekar Zezuz a'e wà kury

²² Iku'egwepe teko 'ywaz upyta ma'e kwera a'e wà, wekar Zezuz oho a'e wà. Nuexak kwaw wà. — Ma'e pe hekon a'e, i'i uzeupeupe wà.

— Karumehe heta pitài kanu xe a'e. Zezuz nuixe kwaw a'e kanu pupe. Xo hemimu'e zo wixe ipupe wà, i'i uzeupeupe wà. — A'e ae nuixe kwaw a'e, ta'e xixak hemimu'e waneixe mehe zane wà xe, i'i uzeupeupe wà. — Ma'e pe ihon, i'i uzeupeupe wà. ²³ Uze'eg waiko a'e typy'ak i'u awer huwake wà, Zezuz Tupàn pe ize'eg awer huwake wà. Waze'eg mehe uhem amo ae teko kanu pupe har a'e pe a'e wà no. Xiwer taw wi u'yahaw wà a'e wà. Wekar Zezuz wà wà. ²⁴ Nuexak kwaw a'e pe wà. — Nuiko kwaw xe a'e, i'i ywy rehe har wà, kanu pupe har wanupe wà. — Hemimu'e nuiko kwaw xe a'e wà no, i'i wanupe wà. A'e rupi ywy rehe har wixe kanu pupe paw rupi wà kury. Oho Kapanau taw pe wà, Zezuz hekar pà wà.

Temi'u zàwenugar romo aiko ihe, i'i Zezuz a'e

²⁵ Uhem oho 'y izywyr wà. Wexak Zezuz a'e pe wà. Uze'eg wà izupe wà. — Purumu'e ma'e, màràn mehe erehem ezuwà xe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. — Uruata tetea'u nerekar pà ure, i'i izupe wà. ²⁶ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Karumehe pe'u typy'ak. Penewykàtà a'e temi'u heremiapo kwera i'u re. Azapo purumupytuhegatu kar haw ihe, ta'e Tupàn umur ukàgaw ihewe a'e xe. Pexak ikàgaw a'e ma'e iapo mehe.

A'e rupi herekar pe kutàri kury. Azapo purumupytuhegatu kar haw ihe, ta'e apuputar heremiruze'eg romo ihe xe. Naheputar kwaw pe pezar romo. Penemi'u rà m iapo har romo zo heputar pe. ²⁷ — Xo temi'u ko ywy rehe har aekar putar ihe nehe, peze zo nehe. Xo ko ywy rehe peneko mehe pe'u putar agwer temi'u nehe. Aze nape'u kwaw nehe, ipuga nehe. Aze pemàno nehe, pepytu'u putar i'u re nehe. Ihe Awa ta'yr ihe. Aze peruzar heze'eg nehe, a'e mehe heruzar haw nuzawy kwaw amo ae temi'u peme a'e nehe. Aze peiko a'e temi'u zàwenugar i'u har zàwenugar romo nehe, peiko putar tuweharupi Tupàn pyr nehe, ta'e Tupàn heru a'e xe, umur ukàgaw ihewe a'e xe. Umume'u wa'yr romo hereko haw iko purupe a'e.

²⁸ Upuranu teko Zezuz rehe wà. — Aze urepurapo wer Tupàn hemiapo putar haw rehe ure nehe, ma'e uruzapo putar ure nehe, i'i izupe wà.

²⁹ I'i Zezuz wanupe. — Nezewe i'i Tupàn purupe a'e. — Pezeruzar heremimono kar rehe nehe, i'i purupe a'e, i'i Zezuz wanupe. — Ihe Tupàn hemimur kar romo aiko ihe. Aze pezeruzar herehe nehe, nezewe mehe Tupàn hemiapo putar haw iapo har romo peiko putar nehe, i'i wanupe. ³⁰⁻³¹ Na'e teko uze'eg Zezuz pe wà kury.

— Kwehe mehe zaneràmuz u'u temi'u ywak wi u'ar ma'e kwer tuweharupi a'e wà, temi'u heta 'ymaw rehe wiko mehe wà. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Moizez umu'ar kar temi'u ywak wi a'e, teko wanupe i'u kar pà a'e, i'i ze'eg kwehe arer. Moizez upuner nezewe iapo haw rehe a'e, ta'e Tupàn umur ukàgaw izupe a'e xe. Uruzeruzar Moizez ze'eg rehe ure, ta'e wexak kar Tupàn ikàgaw purupe a'e xe. Ne kury, nerezapo kwaw agwer ma'e urewe. Ma'e erezapo putar ureruwa rupi kury, Tupàn ikàgaw hexak kar pà urewe kury, i'i teko Zezuz pe wà. — Aze Tupàn umur ukàgaw newe nehe,

aze a'e mehe erezapo ma'e purumupytuhegatu kar haw urewe nehe, a'e mehe uruzeruzar putar tuwe nerehe ure nehe.

³² Uze'eg Zezuz wanupe.

— Azeharomoete ko heze'eg ihe. Kwehe mehe Moizez umu'ar kar temi'u ywak wi a'e, penàmuz wanupe i'u kar pà a'e. U'u wà. Iku'egwepe ima'uhez wi wà. Moizez numur kwaw temi'u purumuigo kar ma'eete purupe a'e. Ko 'ar rehe Tupàn a'e, a'e ae umur kar temi'u purumuigo kar ma'eete a'e, ywak wi ur ma'e kwer, purupe a'e. ³³ Ta'e a'e temi'u Tupàn hemimur kwer a'e xe, awa ywak wi ur ma'e kwer romo hekon a'e xe. Umuigo kar putar tuwe teko ko ywy rehe har a'e wà nehe, Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe.

³⁴ A'e rupi teko i'i izupe wà kury.

— Tuwihaw, emur agwer temi'u urewe tuweharupi nehe, i'i izupe wà kury. ³⁵ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Ihe aiko a'e temi'u purumuigo kar ma'e romo ihe. Aze amo ur ihewe nehe, na'ima'uhez pixik kwaw nehe. Aze amo uzeruzar herehe nehe, na'iziwez pixik kwaw nehe.

³⁶ Karumehe aze'eg peme ihe. — Herexak pe kwez, napezeruzar kwaw herehe, a'e peme. ³⁷ Amo uzeruzar putar herehe wà nehe. Tupàn umur putar a'e herehe uzeruzar ma'e ihewe a'e wà nehe, heremiruze'eg romo wamuigo kar pà a'e wà nehe. — Napeiko kwaw heremiruze'eg romo pe, na'e pixik kwaw herehe uzeruzar ma'e wanupe nehe. ³⁸ Azur ywak wi ihe, ywy rehe ihe. Nazur kwaw xe heremiapo putar haw iapo pà ihe. Azur xe hemur kar har hemiapo putar haw iapo pà ihe. ³⁹ Azekaiw katu teko heremiruze'eg wanehe ihe. A'e rupi nupytu'u kwaw herehe uzeruzar ire wà nehe. Ta'e nezewe hemur kar har uputar a'e xe. Pitàitàigatu heremiruze'eg

umàno putar a'e wà nehe. Nupyta kwaw tywypaw pe wà nehe. Iahykaw rehe amugweraw wi kar putar paw rupi ihe wà nehe. ⁴⁰ Tupàn ta'yr romo aiko ihe. Aze amo herexak a'e nehe, aze uzeruzar herehe a'e nehe, wiko putar tuweharupi Tupàn pyr a'e nehe, ta'e nezewe haw Tupàn uputar a'e xe. Amugweraw wi kar putar a'e uzeruzar ma'e ihe wà nehe, iahykaw rehe ihe wà nehe, wamuigo wi kar pà ihe wà nehe.

⁴¹ (Zutew wanuwihaw wenu a'e ma'e imume'u mehe paw rupi a'e wà.) Na'ikatu kwaw ize'eg wanupe, ta'e — Temi'u ywak wi ur ma'e kwer romo aiko ihe, i'i wanupe a'e xe. (— Uze'eg zemueteahy iko Tupàn rehe a'e, hemu'em a'e, ta'e uzeapo Tupàn romo zanewe a'e xe, i'i uzeupeupe wà, Zezuz rehe wà.) ⁴² — Zezuz her romo a'e. Zuze ta'yr romo hekon a'e. Xikwaw tu zane, xikwaw ihy zane no. Màràzàwe tuwe ywak rehe har romo weko haw umume'u iko a'e, i'i uzeupeupe wà, uze'eg ahyahy pà wà. ⁴³ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Peze'eg zemueteahy zo herehe ty wà. ⁴⁴ Aze heru numur kwaw a'e teko ihewe a'e wà nehe, aze numuzeruzar kar kwaw herehe a'e wà nehe, a'e teko nupuner kwaw heremiruze'eg romo weko haw rehe a'e wà nehe. Amugweraw wi kar putar a'e herehe uzeruzar ma'e paw rupi katete ihe wà nehe, iahykaw rehe ihe wà nehe. ⁴⁵ Nezewe uze'eg Tupàn ze'eg imume'u har kwehe arer a'e wà. — Tupàn umu'e putar teko paw rupi a'e wà nehe, i'i ze'eg kwehe arer. Aze teko wenu Tupàn ze'eg a'e wà nehe, Tupàn umu'e putar a'e teko a'e wà nehe. A'e teko uzeruzar putar herehe wà nehe, wiko putar heremiruze'eg romo wà nehe. ⁴⁶ Xo pitài awa zo wexak heru a'e. Amogwer nuexak pixik kwaw wà. Ihe Tupàn hemimur karer ihe, xo ihe zo aexak Tupàn kwehe mehe ihe.

⁴⁷ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko uzeruzar herehe wà nehe, wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) wà nehe, (umàno re ukweraw wi re wà nehe). ⁴⁸ Temi'u purumuigo kar ma'e romo aiko ihe. ⁴⁹ Kwehe mehe penàmuz u'u temi'u ywak wi u'ar ma'e kwer oho waiko a'e wà, temi'u heta 'ymaw pe wiko mehe a'e wà. Umàno tua'uhez mehe wà. (Akwez temi'u numuigo kar kwaw teko Tupàn pyr tuweharupi a'e wà. Ukàzym amo ae ma'e i'u har ài a'e wà.) ⁵⁰ Temi'u ywak wi ur ma'e kwer i'u àrà m a'e wà, wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr) a'e wà nehe, (tatahu pe oho pixik 'ym pà wà nehe). ⁵¹ Ihe a'e temi'u ywak wi ur ma'e kwer purumuigo kar ma'e romo aiko ihe. Aze teko u'u ko temi'u ywak wi ur ma'e kwer a'e wà nehe, wiko putar (Tupàn pyr) tuweharupi a'e wà nehe. Amono putar hero'o kwer wanemi'u rà m romo nehe.

⁵² Zutew wanuwihaw wikwahy a'e ze'eg henu mehe a'e wà. A'e rupi upuranu uzehezehe wà. — Màràzàwe tuwen aipo pa, i'i uzeupeupe wà. — Aipo umur putar o'o kwer zanewe a'e nehe, i'u kar pà zanewe a'e nehe, i'i uzeupeupe wà. ⁵³ Uze'eg Zezuz wanupe. — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Awa ta'yr romo aiko ihe. Aze nape'u kwaw hero'o kwer nehe, napeiko kwaw (Tupàn pyr) tuweharupi nehe. Aze nape'u kwaw heruwy kwer nehe, napezepyro kwaw tatahu wi nehe. ⁵⁴ Aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, aze u'u heruwy kwer wà nehe, wiko putar tuweharupi wà nehe. Amugweraw wi kar putar a'e herehe uzeruzar ma'e ihe wà nehe, (wamàno re ihe wà nehe), iahtkaw 'ar rehe ihe wà nehe. ⁵⁵ Hero'o kwer a'e, uzawy temi'ue te a'e. Ikatu wera'u izuwi. Heruwy kwer a'e no, uzawy temi'u ko ywy rehe har a'e no. Aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, aze u'u heruwy kwer wà nehe, wiko putar tuweharupi wà nehe. ⁵⁶ Aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, aze u'u heruwy kwer wà nehe no, wiko putar heinuromo

a'e wà nehe. Aiko putar wainuromo ihe nehe no. (Wereko putar hekàgaw a'e wà nehe, ta'e herekwe upyta putar wapy'a pupe nehe xe.)

⁵⁷ Heru a'e, wikuwe ma'e romo hekon a'e. Hemur kar xe a'e. Aikuwe ihe no, ta'e hemuiguwe kar a'e no xe. A'e rupi aze teko u'u hero'o kwer wà nehe, wiko putar tuweharupi wà nehe, ta'e azapo putar ikatuahy ma'e ihe nehe xe. ⁵⁸ Aiko temi'u ywak wi ur ma'e kwer romo ihe. Kwehe mehe penàmuz u'u amo ae temi'u ywak wi u'ar ma'e kwer a'e wà. Umàno tua'uhez mehe wà. Naiko kwaw a'e temi'u ài ihe. Aze teko uzeruzar herehe wà nehe, wiko putar tuweharupi (Tupàn pyr tatahu pe oho 'ym pà wà nehe, umàno re ukweraw wi re wà nehe).

⁵⁹ Ko ma'e paw Zezuz umume'u Zutew wanupe a'e, wazemono'ogaw pe a'e, Kapanau taw pe wiko mehe a'e.

— *Xo ne zo eremume'u ze'eg purumuigo kar haw ne, i'i Pet Zezuz pe a'e*

⁶⁰ Hemimu'e tetea'u wenu a'e ma'e imume'u mehe a'e wà. A'e rupi i'i nezewe uzeupeupe wà. — Zawaiw katu ima'emume'u haw a'e. Mo umuawyze putar ipurumu'e haw nezewe mehe a'e wà nehe, i'i izupe wà.

⁶¹ Zezuz ukwaw tuwe waze'eg zemueteahy haw a'e. Ni amo numume'u kwaw izupe wà. Uze'eg wanupe.

— Napezeruzar kwaw herehe pe kury, ta'e hema'emume'u haw na'ikatu kwaw peme a'e xe, ta'e zawaiw katu peme xe. Aipo pepytu'u wer heremiruze'eg romo peneko re pe. ⁶² Aze mo pexak awa ta'yr izeupir mehe weko awer izypy mehe arer pe, ma'e mo uzeapo a'e, i'i wanupe. ⁶³ Teko a'e zutyka'i nupuner kwaw oho haw rehe (Tupàn pyr) a'e wà. Tupàn rekwe umuigo kar teko (Tupàn pyr a'e wà). Aze pezeruzar heze'eg rehe nehe, Tupàn rekwe wixe putar pepy'a pe a'e nehe, pemuigo kar pà (Tupàn pyr a'e nehe, tatahu wi pepyro pà a'e nehe

no). ⁶⁴ Màmàmàràn xe pepyr har nuzeruzar kwaw herehe a'e wà. Izypy mehe arer we Zezuz ukwaw uzehe uzeruzar 'ym ma'e rà m a'e wà. Ukwaw wàmàtyry'ymar a'e no. (— Kwez awa hemono putar tuwihaw wanupe a'e nehe. A'e tuwihaw hezuka kar putar a'e wà nehe, i'i uzeupe izypy mehe.) ⁶⁵ A'e rupi i'i wanupe kury. — Aze heru numur kwaw teko ihewe a'e wà nehe, a'e teko nuzeruzar kwaw herehe a'e wà nehe, i'i wanupe.

⁶⁶ Ize'eg na'ikatu kwaw hemimu'e tetea'u wanupe a'e. A'e rupi a'e hemimu'e upuir izuwi wà kury. Upytu'u hupi wata re wà kury. ⁶⁷ Na'e Zezuz uze'eg urewe a'e kury. (Ure a'e 12 hemimu'e romo uruiko ure.) — Aipo pepuir putar hewi pe nehe no. Aipo pepytu'u putar herehe pezeruzar ire nehe no, i'i urewe.

⁶⁸ Uze'eg Ximàw Pet izupe. — Tuwihaw, i'i izupe. — Aze oroho newi nehe, mo hemiruze'eg romo uruiko putar nehe, i'i izupe. — Naheta kwaw amo. Xo ne zo eremume'u ze'eg purumuigo kar haw purupe ne. Xo nerehe uzeruzar ma'e wiko putar (Tupàn pyr) tuweharupi a'e wà nehe. Xo a'e zo noho kwaw tatahu pe wà nehe. ⁶⁹ Uruzeruzar tuwe nerehe ure. Xo ne zo Tupàn hemimur kar romo ereiko ne. Xo ne zo nerezapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ne, i'i Ximàw Pet izupe.

⁷⁰ I'i Zezuz urewe. — Izypy mehe apuexaexak ihe, penenonenoz pà 12 heremimu'eete romo ihe. Xo pitài pepyr har zo nuiko kwaw heremiruze'egete romo a'e. Zurupari hemiruze'eg romo hekon a'e, i'i urewe.

⁷¹ Numume'u kwaw wàmàtyry'ymar her urewe. Zut rehe ize'eg a'e. Ximàw Kario pe har ta'yr rehe ize'eg. — Amo 'ar mehe Zut hemono putar tuwihaw wanupe nehe. Tuwihaw hezuka kar putar a'e wà nehe, i'i Zezuz uzeupe a'e, urewe uze'eg 'ym pà a'e.

7

Zeuz uze'eg wywyr wanupe a'e kury

¹ A'e ma'e imume'u re wata Zeuz oho iko Karirez ywy rehe a'e kury. Na'iata wer kwaw Zutez ywy rehe, ta'e Zutew wanuwihaw a'e pe har ipuruzuka wer hehe a'e wà xe. ² Uhem etea'i amo ae Zutew wazemono'ogaw 'ar a'e kury. Ipeok tàpuz pupe zanereko awer a'e mai'u haw her romo a'e. ³ Na'e Zeuz tywyr uze'eg wà izupe a'e wà kury.

— Eho xe wi nehe ty, eho Zutez ywy rehe Zeruzarez tawhu pe nehe ty, ta'e teko tetea'u uzemono'og putar a'e pe a'e wà nehe xe. Ezapo purumupyтуhegatu kar haw a'e pe teko wanuwa rupi nehe, a'e rupi wexak putar nekàgaw a'e wà nehe. ⁴ Aze erepyta xe nezeàmim pà nehe, teko nanekwaw kwaw a'e wà nehe. Aze erereko Tupàn ikàgaw nerehe nehe, exak kar nekàgaw eho teko wanupe nehe, i'i izupe wà, uze'eg urywahy pà wà. ⁵ Te tywyr nuzeruzar kwaw hehe a'e 'ar rehe a'e wà. — Nuiko kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo a'e, i'i uzeupeupe wà. ⁶ Uze'eg Zeuz wanupe.

— Naha kwaw ko 'ar rehe ihe nehe, ta'e nuhem kwaw he'ar a'e rihi xe. Pe pepuner peho haw rehe wызàì 'ar mehe pe, ⁷ ta'e tuwihaw ywy rehe har na'ipuruzuka wer kwaw penehe a'e wà xe. Na'iakatuwawahy kwaw herehe a'e wà. Ta'e amume'u wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e teko wanupe ihe xe. ⁸ Peho a'e mai'u haw pe nehe. Naha kwaw kutàri ihe rihi, ta'e he'ar nuhem kwaw a'e rihi xe. ⁹ A'e rupi upyta Karirez ywy rehe.

Zeuz mai'u haw pe ihon a'e kury

¹⁰ Tywyr oho mai'u haw pe wà kury. Amo 'ar ipaw ire Zeuz oho a'e pe a'e no. Numume'u kwaw oho haw teko wanupe. Uzeàmim teko wamyter pe. Teko nukwaw kwaw ihemaw wà. ¹¹ Zutew wanuwihaw wekar Zeuz a'e wà, teko wazemono'ogaw pe a'e wà. Upuranuranu

teko wanehe wà. — Aipo pexak Zezuz, i'i oho waiko teko wanupe wà. Nuexak kwaw wà.

¹² Teko paw uze'eg Zezuz rehe a'e wà.

— Ikatuahy a'e, i'i amo wà. — Nan, hemu'em teko wanupe a'e, i'i amogwer wà.

¹³ Teko nuze'egatu kwaw hehe tuwihaw wanuwa rupi wà, ta'e ukyze wanuwi wà xe.

— Uzuka putar Zezuz a'e wà nehe. Aze aze'egatu hehe ihe nehe, hezuka putar a'e wà nehe no, i'i uzeupe wà.

¹⁴ Amo mai'u haw 'ar pawire Zezuz oho Tupàn hàpuzuhu pe a'e kury. Uzypyrog upurumu'e pà kury. Teko tetea'u wenu ize'eg mehe wà. ¹⁵ Zutew wanuwi haw ipytuhegatu tuwe ize'eg henu mehe a'e wà. — Kwez awa nuzemu'e pixik kwaw xe Tupàn ze'eg rehe a'e, nur pixik kwaw xe purumu'e haw pe a'e. Màràzàwe tuwe ukwaw katu ma'e tetea'u a'e, i'i uzeupeupe wà.

¹⁶ A'e rupi uze'eg Zezuz wanupe a'e kury.

— Namume'u kwaw heze'eg teko purupe ihe. Tupàn hemur kar har ze'eg zo amume'u teko purupe ihe. ¹⁷ Aze pepurapo wer tuwe Tupàn hemimutar rehe nehe, a'e mehe nezewe peze'eg putar ihewe nehe. — Azeharomoete neremume'u kwaw neze'eg purupe ne. Xo Tupàn neru ze'eg eremume'u iko purupe, peze putar ihewe nehe.

¹⁸ Amo upurumu'e ma'e upurumu'e waiko uze'eg rupi a'e wà. Na'ikatu kwaw nezewe mehe wà. — Azeharomoete upurumu'e ma'e ikatuahy ma'e romo ereiko ne, i'i putar teko ihewe wà nehe, i'i a'e upurumu'e ma'e waiko uzeupe wà. Na'ikatu kwaw nezewe mehe. Aze amo upurumu'e hemur kar har ze'eg rehe a'e wà nehe, ikatuahy a'e wà nehe, ta'e nezewe mehe umuwete katu Tupàn waiko a'e wà xe. Agwer upurumu'e ma'e nuiko kwaw hemu'em ma'e romo wà. ¹⁹ Moizez umur Tupàn ze'eg kwehe arer peipy wanupe a'e. Naperuzar kwaw a'e ze'eg pe. —

Eruzar Moizez ze'eg nehe, peze ihewe pe. Màràzàwe tuwe peze'eg nezewe ihewe. Pepuruzuka wer herehe. Aze hezuka pe nehe, napeiko kwaw Moizez ze'eg heruzar har romo nehe.

²⁰ Uze'eg teko izupe wà. — Nere'o ty. Erereko tekwe ikatu 'ym ma'e nezehe, a'e rupi ereze'eg nezewe urewe. Ni amo na'ipuruzuka wer kwaw nerehe a'e wà, i'i ahyahy izupe wà. ²¹ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Amo 'ar mehe ama'ereko mytu'u haw 'ar mehe ihe, awa imukatu pà ihe. Pepyтуhegatu hexak mehe. ²² Moizez omonohok kar pena'yr wapirera'i peme a'e. — Pena'yr izexak kar ire 8 'ar pawire pemonohok wapirera'i wanuwi nehe, i'i Moizez peipy wanupe. (A'e 'ym mehe peipy omonohok wa'yr wapirera'i a'e wà no.) ²³ Aze imonohokaw 'ar uhem mytu'u haw 'ar mehe nehe, a'e mehe pemonohok putar wapirera'i mytu'u haw 'ar mehe nehe. Nezewe mehe pema'ereko mytu'u haw 'ar mehe. Ihe ihe no, amukatu ima'eahy ma'e mytu'u haw 'ar mehe ihe no. Nezewe mehe ama'ereko mytu'u haw 'ar mehe ihe no. Ikatuahy nezewe. Màràzàwe tuwe peze'eg zemueteahy herehe. ²⁴ Pema'enukwaw katu ko heze'eg rehe nehe. — Ikatu 'ym ma'e erezapò iko ne, peze zo tàrityka'i amo pe nehe, hemiapo kwer hexak mehe nehe. — Ma'in putar Tupàn neremiapo kwer rehe a'e nehe, peze izupe nehe. Ta'e Tupàn na'ima'enukwaw kwaw ma'e rehe teko wazàwe a'e xe.

— *Aipo Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon a'e, i'i teko wà*

²⁵ Amo teko Zeruzarez tawhu pe har i'i uzeupeupe wà kury.

— Kwa, tuwihaw ipuruzuka wer kwez awa rehe a'e wà. ²⁶ Upurumu'e iko xe teko wanuwa rupi a'e. Tuwihaw nuze'eg kwaw hehe a'e wà, numume'u kwaw hemiapo

kwër ikatu 'ym ma'e zanewe a'e wà. Aipo wiko tuwe Tuwihawete Purupyro Ma'e romo a'e. Aipo tuwihaw xe har ukwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo heko haw a'e wà. Màràzàwe tuwe nupyhyk kar kwaw a'e wà. ²⁷ Nan, nuiko kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e romo a'e. Ta'e Tuwihawete tur mehe naxikwaw kwaw izexak kar awer zane nehe xe. Xikwaw katu ko awa izexak kar awer. Xikwaw heko awer. A'e rupi nuiko kwaw a'e Tuwihawete Purupyro Ma'e ur ma'e ràmm romo a'e.

²⁸ Tàpuzuhu pe upurumu'e mehe Zezuz uze'eg wahy-haw rupi a'e. -Azeharomoete hekwaw pe pe. Pekwaw hezexak kar awer no. Nazur e kwaw ko ywy rehe ihe. Amo hemur kar xe a'e. Azeharomoete har romo hemur kar har hekon a'e. Napekwaw kwaw hemur kar har. ²⁹ Akwaw katu Tupàn ihe, ta'e kwehe mehe aiko ipyr ihe xe. Hemur kar xe pepyr a'e.

³⁰ Na'e tuwihaw uzeagaw ipyhyk pà a'e wà kury. Nupuner kwaw ni opokokaw rehe hehe wà, ta'e nuhem kwaw i'ar a'e rihi xe. Ta'e Tupàn nupyhyk kar kwaw wanupe a'e xe. ³¹ Teko tetea'u tàpuzuhu pe har uzeruzar hehe a'e wà kury. — Aze Tuwihawete Purupyro Ma'e ur a'e nehe, aze ru'u uzapo putar purumupytuhegatu kar haw uhu wera'u ma'e ko awa hemiapo kwër wi a'e nehe kury, i'i uzeupeupe wà.

Zauxiapekwer oho Zezuz ipyhyk pà wà kury

³² Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà, wenu teko waze'eg a'e wà. Uzemono'og oho xaxeto wanuwihaw wanehe a'e wà kury. Wenzoz zauxiapekwer wanuwihaw uzeupe wà kury.

— Pepyhyk Zezuz peho nehe ty wà, imunehew pà nehe ty wà, i'i wanupe wà. (Uhem oho Zezuz huwake wà kury. Nupyhyk kwaw wà.) ³³ Uze'eg Zezuz teko wanupe.

— Xo màràn 'ar zo amumaw putar xe pepyr hereko pà ihe nehe. A'e re aha putar hemur kar har ipyr ihe nehe. ³⁴Herekar putar zepe pe nehe. Naherexak kwaw pe nehe. Napepuner kwaw hehò àwàm me peho haw rehe pe nehe.

³⁵Ize'eg henu mehe upuranu zutew wanuwihaw uzehezehe a'e wà kury. ³⁶— Ma'e pe oho putar a'e nehe. Aipo amo ae ywy rehe oho putar nehe. Aipo umu'e putar zutew amo ae taw pe har wà nehe. Aipo zutew 'ym umu'e putar oho wà nehe no. — Herekar putar pe nehe, naherexak kwaw pe nehe. Napepuner kwaw peho haw rehe hereko àwàm me nehe, i'i kwez zanewe. Màràzàwe tuwe nezewe uze'eg zanewe.

Ytyzuzàmaw rehe ize'eg a'e kury

³⁷Na'e mai'u haw upaw etea'i kury. 'Ar ipaw etea'i mehe teko heta tetea'u wera'u wà kury. Uze'eg wi Zezuz oho teko tàpuzuhu pe har wanupe kury, wahyhaw rupi kury.

— Aze teko iziwez wà nehe, oho putar ytyzuzàmaw pe wà nehe. Nezewegatete aze teko hurywete wer wà nehe, tuwe uzeruzar herehe wà nehe. ³⁸Nezewe i'i Tupàn ze'eg kwehe arer a'e. — Aze teko uzeruzar herehe a'e wà nehe, wapy'a nuzawy kwaw ytyzuzàmaw wà nehe. 'Y purumuigo kar ma'e uhem putar ipy'a wi nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e.

³⁹Tupàn rekwe Puràg rehe ize'eg a'e, ta'e Tupàn rekwe Puràg wixe putar zanepy'a pe a'e nehe xe, Zezuz rehe zanezeruzar mehe a'e nehe xe. Nuhem kwaw Tupàn rekwe Puràg purupe a'e 'ar mehe a'e rihi, ta'e Zezuz nuzewyr kwaw ywate u ipyr a'e rihi xe. Nuzeapo kwaw Tuwihawete ikàg ma'e romo a'e 'ar mehe a'e rihi.

Amo uzeruzar hehe wà, amogwer nuzeruzar kwaw hehe wà

⁴⁰Teko tetea'u wenu ize'eg mehe a'e wà.

— Azeharomoete ko awa wiko a'e Tupàn ze'eg imume'u har romo a'e, Tuwihawete Purupyro Ma'e henataromo ur ma'e romo hekon a'e, i'i amo wà.

⁴¹ — Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon tuwe a'e, i'i amo wà. — Aipo Tuwihawete Purupyro Ma'e rà'm ur putar Karirez wi a'e nehe, i'i amo wà. ⁴² — Tupàn ze'eg kwehe arer umume'u Tuwihawete izexak kar àwàm Merez taw pe a'e. Wiko putar tuwihaw Tawi hemimino romo nehe. Tawi izexak kar awer pe uzexak kar putar a'e nehe, i'i amo wà.

⁴³ A'e rupi amo uzeruzar Zezuz rehe wà, amogwer nuzeruzar kwaw hehe wà. ⁴⁴ Amo ipurupyhyk wer hehe a'e wà. Ni amo nopokok kwaw hehe wà.

Tuwihaw nuzeruzar kwaw hehe wà

⁴⁵ A'e zauxiapekwer uzewyr oho omono kar har wanupe a'e wà kury, xaxeto wanuwihaw wanupe wà kury, ze'eg kwehe arer kwaw par wanupe wà kury. Nueraha kwaw Zezuz uzeupi wà. Na'e a'e tuwihaw upuranu zauxiapekwer wanehe wà kury. — Màràzàwe tuwe naperur kwaw Zezuz xe urewe, i'i ahyahy wanupe wà.

⁴⁶ — Ni amo nuze'eg pixik kwaw kwez awa zàwe a'e wà, i'i tuwihaw wanupe wà.

⁴⁷ A'e ze'eg kwehe arer kwaw par uze'eg zauxiapekwer wanupe wà kury. — Aipo pezeruzar hemu'emaw rehe pe no, i'i wanupe wà, uze'eg uryw ahyahy pà wà. ⁴⁸ — Aipo amo tuwihaw amo parizew uzeruzar hehe a'e wà, i'i wanupe. ⁴⁹ Teko uzeruzar hehe a'e wà, ta'e nukwaw kwaw Moizez ze'eg a'e wà xe. A'e rupi Tupàn uzepyk putar wanehe a'e nehe, i'i mua'u zauxiapekwer wanupe wà.

⁵⁰ Nikunem wiko a'e pe wapyr a'e no, tuwihaw wapyr a'e no. (Amo 'ar mehe a'e 'ym mehe Nikunem oho Zezuz

pe uze'eg pà a'e. Pema'enukwaw hehe.) Nikunem uze'eg tuwihaw wanupe kury.

⁵¹ — Nazapuner kwaw izuka haw rehe zane nehe, aze amo teko numume'u kwaw hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e zanneruwa rupi a'e wà nehe, i'i wanupe. — Moizez ze'eg kwehe arer nuzuka kar kwaw teko nezewe zanewe a'e, i'i wanupe. Aze amo umume'u hemiapo kwer iaiw ma'e nehe, xo a'e mehe zo zapuner izuka haw rehe nehe, i'i wanupe.

⁵²⁻⁵³ A'e Tuwihaw uze'eg Nikunem pe wà kury. — Aipo Karirez ywy rehe har romo ereiko ne no, i'i izupe wà. — Ezemu'e eho ze'eg kwehe arer pape rehe imuapyk pyrer rehe nehe. A'e mehe erekwaw putar ma'e nehe. Ze'eg kwehe arer numume'u pixik kwaw Tuwihawete Purupyro Ma'e Karirez ywy wi tur haw a'e, i'i izupe wà.

8

Tuwihaw werur kuzà Zezuz huwa rupi wà

¹ [Na'e tuwihaw uhem oho a'e wi paw rupi wà kury, pitàitàigatu weko haw pe oho pà a'e wà kury. Upaw zemono'ogaw kury. A'e rupi teko paw uzewyr oho Zeruzarez tawhu wi a'e wà kury, weko haw pe a'e wà kury. Zezuz oho ywytyr Uri tyw her ma'e rehe a'e kury.

² Iku'egwepe izi'itahy uzewyr oho Tupàn hàpuzuhu pe kury. Teko uzemono'og huwake paw rupi a'e wà. Wapyk in a'e pe a'e kury. Uzypyrog wamu'e pà kury. ³ Ze'eg kwehe arer rehe upurumu'e ma'e a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, werur amo kuzà a'e pe Zezuz huwake a'e wà kury, ta'e uker umen 'ym puhe a'e xe. Teko upyhyk ipuhe iker mehe wà. Umupu'àm kar a'e kuzà teko wanuwa rupi wà kury. ⁴ — Purumu'e ma'e, i'i Zezuz pe wà. — Urupyhyk ko kuzà kwez umen 'ym puhe iker mehe ure kury, i'i izupe wà.

⁵ — Nezewe i'i ze'eg kwehe arer Moizez pe imur pyrer a'e. — Aze kuzà uker oho umen 'ym puhe a'e nehe, pepyhyk a'e kuzà nehe, peraha katu pe nehe, pezapizapi ita tetea'u pupe nehe, izuka pà nehe, i'i ze'eg kwehe arer a'e. A'e rupi urupuranu nerehe ure kury. — Ma'e ere putar urewe ko kuzà rehe nehe, i'i izupe wà.

⁶ Ipuruzuka wer zepe Zezuz rehe a'e wà.

— Aze uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e nehe, zapuner izuka kar haw rehe zane nehe, i'i uzeupeupe wà. Zezuz nuze'eg kwaw wanupe. Wapyk a'e pe ywy ikaikair pà ukwà pupe. ⁷ Upuranu wi wi hehe wà. Upu'àm Zezuz uze'eg pà wanupe kury.

— Aze amo naheta kwaw ikatu 'ygwer hehe nehe, tuwe uzapi a'e ràgypy pe kuzà a'e nehe. Mo ràgypy omomor putar ita hehe nehe, i'i wanupe.

⁸ Uzeamumew wi wapyk pà ywy ikaikair pà kury.

⁹ Ize'eg henu mehe pitàitàigatu oho a'e wi izuwi wà. Tua'uete ma'e ràgypy uhem oho a'e wi izuwi wà. A'e re amogwer oho a'e wà no. Paw rupi katete wanon a'e wi izuwi wà, kuzà iapi 'ym pà wà. Zezuz zutyka'i a'e pe hin. Kuzà a'e no, u'àm a'e pe a'e no. ¹⁰ Upu'àm Zezuz kuzà pe uze'eg pà a'e kury. — Ma'e pe wahon wà, zàkwà. Aipo nupyta kwaw ni pitài neremiapo kwer imume'u har a'e. Aipo naheta kwaw ni pitài nerehe uzepyk ma'e a'e wà, i'i izupe.

¹¹ — Ni pitài, 'y, tuwihaw, i'i izupe. — Ihe ihe no, zàkwà, namume'u kwaw neremiapo kwer ihe no, zàkwà. Nazepyk kwaw nerehe ihe. Ehem eho nereko haw pe kury, zàkwà. Epytu'u ikatu 'ym ma'e iapo re nehe kury, zàkwà, i'i izupe].

— *Tatainy ài aiko ihe, i'i Zezuz teko wanupe*

¹² Uze'eg wi Zezuz teko tàpuzuhu pe har wanupe kury.

— Tatainy zàwenugar romo aiko ko ywy rehe har wanupe

ihe. Aze xiraha tatainy pe rupi pyhaw nehe, xixak putar zaneho àwàm nehe. Nezewegatete aze teko uzeruzar herehe a'e wà nehe, nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e oho waiko a'e wà nehe. Wiko putar tuweharupi Tupàn pyr a'e wà nehe.

¹³ Na'e ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà kury, uze'eg izupe a'e wà kury. — Xo ne zo eremume'u Tupàn hemimur karer romo nereko haw urewe kury. Naheta kwaw amo ae imume'u har a'e, a'e rupi nuruzeruzar kwaw neze'eg rehe ure. Aze ru'u neremu'em iko urewe, i'i izupe wà. ¹⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Nan kwaw nezewe pa. Azeharomoete heze'eg ihe. Ta'e akwaw hereko awer ihe xe. Akwaw heho àwàm ihe no. Napekwaw kwaw hereko awer, napekwaw kwaw heho àwàm no. ¹⁵ Teko romo peiko, a'e rupi teko ài pema'enukwaw. Napema'enukwaw kwaw Tupàn ài. A'e rupi napema'enukwaw kwaw teko wanemiapo kwer rehe Tupàn ài. Ihe ihe, namume'u kwaw teko wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e ko 'ar rehe ihe. (Nazepyk kwaw iapo arer wanehe ko 'ar rehe.) ¹⁶ Aze mo amume'u wanemiapo kwer, azeharomoete mo heze'eg. Ta'e heru hemur kar har herehe we hekon a'e xe, hemuze'eg kar iko a'e xe.

¹⁷ Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e.

— Aze mokoz teko uze'eg pitài uze'egaw rupi a'e wà nehe, aze zuawygatu wanemimume'u wà nehe, waze'eg azeharomoete putar nehe. Pepuner hehe pezeruzar haw rehe nehe, i'i ze'eg kwehe arer. ¹⁸ Amume'u Tupàn hemimur karer romo hereko haw purupe ihe. Heru hemur kar har a'e no, umume'u hereko haw iko purupe a'e no. (A'e rupi mokoz romo uruiko ure, a'e ma'e imume'u har romo ure. A'e rupi ureze'eg azeharomoete ure. Pepuner hehe pezeruzar haw rehe nehe.)

¹⁹ — Ma'e pe neru hekon a'e, i'i izupe wà.

— Nahekaw kwaw pe, ni heru napekwaw kwaw no, i'i wanupe. — Aze mo hekwaw pe, a'e mehe mo pekwaw mo heru, i'i wanupe.

²⁰ Agwer ma'e Zezuz umume'u iko tàpuzuhu pupe upurumu'e mehe a'e. Temetarer hyru huwake heko mehe a'e. Ni amo nupyhyk kwaw a'e wà. Ni amo nueraha kwaw tuwihaw wanupe wà. Ta'e nuhem kwaw i'ar a'e rihi xe. Ta'e Tupàn nupyhyk kar kwaw a'e 'ar mehe a'e xe.

— *Napepuner kwaw peho haw rehe heho àwàm me nehe, i'i Zezuz teko wanupe*

²¹ Uze'eg wi Zezuz tuwihaw wanupe a'e kury. — Aha putar xe wi ihe nehe. Herekar putar pe nehe. Na-herexak kwaw pe nehe. Pemàno putar nehe. Ni amo napepyro kwaw ikatu 'ym ma'e penemiapo kwer wi a'e nehe. Napepuner kwaw peho haw rehe heho àwàm me nehe, i'i wanupe. ²² A'e rupi uze'eg tuwihaw uzeupeupe wà kury, — Napepuner kwaw peho haw rehe heho àwàm me nehe, i'i kwez zanewe kury. Aipo uzezuka putar nehe, i'i izupe wà, uzehezehe upuranu pà wà. ²³ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Peiko ko ywy rehe har romo pe. Napeiko kwaw ywate har romo. Aiko ywate har romo ihe. Naiko kwaw ko ywy rehe har romo ihe. ²⁴ A'e rupi — Pemàno putar nehe, a'e kwez peme ihe. — Ni amo napepyro kwaw penemiapo kwer ikatu 'ym ma'e wi a'e nehe, a'e kwez peme. Azeharomoete, pemàno putar pekatu 'ygwer wi pezepyro 'ym pà nehe, aze napezeruzar kwaw Tupàn romo hereko haw rehe nehe. ²⁵ — Mo romo ereiko ne, ma'e romo ereiko ne, i'i izupe wà.

— Tuweharupi amume'u hereko haw teko peme ihe, izypy mehe arer we ihe. ²⁶ Heta tetea'u ma'e heremimume'u rà m peme ihe, penemiapo kwer rehe heze'eg pà ihe. Hemur kar har a'e, azeharomoete ize'eg a'e.

Umume'u ma'e tetea'u ihewe. Xo a'e ize'eg hereminu kwer zo amume'u purupe ihe. ²⁷ U rehe Tupàn rehe uze'eg iko a'e. Teko nukwaw katu kwaw ize'eg awer wà. — Uze'eg Tupàn rehe a'e, ni'i kwaw izupe wà.

²⁸ A'e rupi Zezuz uze'eg wanupe kury.

— Tupàn hemimur kar awa romo uzeapo ma'e kwer romo aiko ihe. Amo 'ar mehe herupir kar putar a'e nehe. A'e 'ar mehe hekwaw putar pe nehe. Peze'eg putar nezewe ihewe nehe.

— Azeharomoete Tupàn romo hekon a'e, zaneipy wanupe uze'eg ma'e kwer romo hekon a'e, peze putar ihewe nehe. Ihe zutyka'i nazapo kwaw ma'e ihe. Heru hemu'e ma'e rehe a'e. Xo a'e ma'e zo amume'u peme ihe. ²⁹ Hemur kar har herehe we hekon a'e. Nupuir kwaw ihewi. Ta'e tuweharupi azapo hemiapo putar haw teko ihe xe.

³⁰ Teko tetea'u a'e ma'e henu mehe uzeruzar hehe a'e wà kury.

— *Zurupari penu romo hekon a'e, i'i Zezuz tuwihaw wanupe a'e*

³¹ A'e rupi nezewe i'i Zezuz Zutew wanupe a'e kury.

— Aze pezeruzar heze'eg rehe nehe, a'e mehe peiko putar tuwe heremimu'e romo nehe. ³² Pekwaw putar ze'eg azeharomoete har nehe. Ze'eg azeharomoete har penenuhem putar ikatu 'ymaw wi a'e nehe.

³³ Uze'eg Zutew Zezuz pe wà. — Àmàrààw izuapyapyr romo uruiko ure. Nuruiko pixik kwaw amo teko wanupe uma'ereko e ma'e romo. — Peiko putar teko izar 'ym ma'e ài nehe, ere urewe. Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe urewe, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. ³⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Azeharomoete heze'eg ihe. Ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà, uma'ereko e ma'e ài wanekon paw rupi katete a'e

wà. Wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e a'e, wazar ài hekon a'e. ³⁵ Aze awa uma'ereko e ma'e romo hekon a'e nehe, nuiko kwaw uzar ta'yr romo a'e nehe. Ta'yr upyta putar u heko haw pe tuweharupi a'e nehe. Uma'ereko e ma'e oho putar ru'u a'e wi a'e nehe. Nupyta kwaw uzar heko haw pe tuweharupi nehe. ³⁶ Aze Tupàn ta'yr pemuhem kar pezar wi nehe, ikatu 'ym ma'e wi nehe, pepuner tuwe izuwi pehemaw rehe nehe. ³⁷ Akwaw Àmàrààw izuapyapyr romo peneko haw ihe. Pezeagaw zepe peiko hezuka haw rehe, ta'e hepurumu'e haw na'ikatu kwaw peme ihe xe. ³⁸ Heru wexak kar ma'e tetea'u iko ihewe a'e. Amume'u a'e ma'e teko peme ihe. Pezapo xo penu ywy rehe har pemu'e awer zo peiko pe.

³⁹ — Àmàrààw ureru romo hekon a'e, i'i izupe wà. Uze'eg wanupe.

— Aze mo ta'yr romo peiko, a'e mehe mo pepuner mo ma'e hexak pyr 'ym iapo haw rehe, Àmàrààw izàwe, i'i Zezuz wanupe. ⁴⁰ Tupàn umume'u ze'eg azeharomoete har ihewe. Amume'u a'e ze'eg azeharomoete har peme ihe no. Namume'u kwaw amo ae ze'eg peme. Pezeagaw zepe hezuka pà. Àmàrààw nuzapo pixik kwaw agwer ma'e a'e. Nuzuka pixik kwaw Tupàn hemimur karer a'e. ⁴¹ Pezapo tuwe ma'e peiko penu ài pe. Àmàrààw nuiko kwaw penu romo a'e.

— Pitài zo ureru a'e, Tupàn ureru romo hekon a'e. Uruiko ta'yrete romo ure, i'i izupe wà.

⁴² Uze'eg wanupe.

Aze mo Tupàn penu romo hekon, a'e mehe mo heamutar katu mo pe. Ta'e azur izuwi ihe xe. Aiko xe ihe kury. Nazur e kwaw ihe. Hemur kar a'e. ⁴³ Màràzàwe tuwe napeinu katu kwaw heze'eg. Màràzàwe tuwe napekwaw kwaw ize'eg. Napekwaw kwaw heze'eg ta'e na'ikatu kwaw peme a'e xe, a'e rupi napepurenu wer kwaw hehe.

⁴⁴ Zurupari a'e, penu romo hekon a'e. Peiko ta'yr romo. Pepurapo wer penu hemiapo putar haw rehe. Izypy mehe arer we puruzuka ma'e romo hekon a'e. Izypy mehe arer we na'iakatuwawahy kwaw ze'eg azeharomoete har rehe a'e, ta'e nukwaw pixik kwaw ze'eg azeharomoete har imume'u haw a'e xe. Hemu'em a'e, ta'e xo wemu'emaw ukwaw a'e xe. Ta'e hemu'em ma'e romo hekon a'e xe. Hemu'em ma'e wanu romo hekon paw rupi no. ⁴⁵ Ze'eg azeharomoete har amume'u peme ihe. A'e rupi napezeruzar kwaw herehe. Ta'e hemu'em ma'e wanu a'e xe, penu romo hekon a'e xe. ⁴⁶ Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe. A'e rupi — Ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e, napepuner kwaw peze haw rehe ihewe. Xo ze'eg azeharomoete har amume'u purupe ihe. Màràzàwe tuwe napezeruzar kwaw heze'eg rehe. ⁴⁷ Tupàn hemiruze'eg a'e wà, uzeapyaka katu ize'eg rehe a'e wà. Napeiko kwaw hemiruze'eg romo. A'e rupi napezeapyaka katu kwaw ize'eg rehe.

— *Àmàrààw izexak kar 'ym mehe we aikuwe ihe, i'i Zezuz teko wanupe a'e*

⁴⁸ Uze'eg Zutew Zezuz pe a'e wà kury.

— Amo 'ar mehe uruze'eg zemueteahy nerehe ure. — Xamari ywy rehe har romo hekon a'e, tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo hekon a'e, uru'e teko wanupe ure, nerehe ureze'eg pà ure. Azeharomoete a'e ureze'eg awer a'e 'ar mehe arer ure, i'i izupe wà. ⁴⁹ Uze'eg wanupe.

— Nareko kwaw tekwe ikatu 'ym ma'e herehe ihe. Azeruze'egatu heru rehe ihe. Napezeruze'eg kwaw herehe pe. Peze'eg zemueteahy peiko herehe. ⁵⁰ — Naekar kwaw hezehe teko wamuze'egatu kar haw ihe. Heta amo herehe teko wamuze'egatu kar har a'e. Tuwi-haw teko wanemiapo kwer imume'u àràw romo hekon

a'e. ⁵¹ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko weruzar heze'eg a'e wà nehe, numàno pixik kwaw a'e wà nehe.

⁵² Uze'eg zutew izupe wà kury.

— Azeharomoete tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har romo ereiko ne, i'i izupe wà. Umàno Àmàrààw. Tupàn ze'eg imume'u har umàno a'e wà no. Màràzàwe tuwe nezewe ereze'eg ne, i'i izupe wà. — Numàno pixik kwaw a'e wà nehe, ere kwez urewe. — Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe. ⁵³ Umàno ureru Àmàrààw. Aipo nekàg wera'u izuwi ne. Tupàn ze'eg imume'u har umàno a'e wà no. Mo romo ereiko ne. Aipo nekàg wera'u wanuwi.

⁵⁴ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Aze mo ihe zutyka'i aze'egatu hezehe ihe, teko nuzeruzar iwer mo herehe a'e wà. Heru wiko herehe uze'egatu ma'e romo a'e. — Ureru romo hekon a'e, peze kwez izupe. Uze'egatu iko herehe a'e, hekàgaw imume'u pà purupe a'e. ⁵⁵ Napekwaw pixik kwaw pe. Ihe akwaw ihe.

— Nakwaw kwaw ihe, aze mo a'e peme, hemu'em ma'e romo mo aiko ihe, pezàwe ihe. Nan kwaw pa. Akwaw katu tuwe ihe. Aruzar tuwe ize'eg. ⁵⁶ Penu Àmàrààw a'e, hurywete a'e, ta'e wexak ywy rehe hezur àwàm a'e xe. — Tupàn umur kar putar wa'yr ywy rehe a'e nehe, Purupyro Ma'e romo imuigo kar pà a'e nehe, i'i Àmàrààw. ⁵⁷ — Nerereko kwaw 50 kwarahy ne. Aipo erexak Àmàrààw ne, aipo ereze'eg izupe, i'i zutew izupe wà, hehe upuranu pà wà.

⁵⁸ — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Àmàrààw izexak kar 'ym mehe we AIKO IHE, i'i wanupe.

⁵⁹ Na'e teko upyhyk ita oho a'e wà. Ipuruzuka wer zepe Zezuz rehe wà, ta'e Tupàn romo uzemume'u a'e xe. Nuzuka kwaw wà, ta'e uzeàmim oho wanuwi a'e xe. Na'e uhem oho tàpuzuhu wi kury.

9

Zeuz umukatu hehàpyhà 'ym ma'e a'e kury

¹ Pe rupi wata mehe Zeuz wexak amo hehàpyhà 'ym ma'e a'e kury. Uzexak kar hehàpyhà 'ym ma'e romo.

² Hemimu'e upuranu Zeuz rehe a'e wà kury. — Purumu'e ma'e, i'i izupe wà. — Mo uzapo ikatu 'ym ma'e a'e, ko awa imuigo kar pà hehàpyhà 'ym ma'e romo a'e. Aze ru'u a'e ae, aze ru'u tu, aze ru'u ihy, i'i izupe wà, hehe upuranu pà wà. ³ Uze'eg wanupe.

— Ni a'e, ni tu ni ihy nuzapo kwaw ikatu 'ym ma'e hehàpyhà 'ym ma'e romo imuigo kar pà a'e wà. Nahehàpyhà kwaw a'e, ta'e Tupàn wexak kar putar ukàgaw purupe a'e nehe xe, imukatu pà a'e nehe xe. ⁴⁻⁵ Zama'ereko 'aromo zane, hemur kar har ima'ereko haw iapo pà zane. Pytunaw ihem mehe ni amo nupuner kwaw uma'ereko haw rehe a'e nehe kury. Ko ywy rehe hereko mehe tatainy ài aiko ywy rehe har wanupe ihe.

⁶ A'e ma'e imume'u re uzenymon ywy rehe kury, to'om pixika'i ma'e iapo pà kury. Omono a'e to'om wemimuàkym kwer awa heha rehe kury.

⁷ — Ezuhez nereha eho Xirue 'y pupe nehe ty, i'i izupe. (Xirue a'e, ma'e imur kar pyrer i'i zaneze'eg rupi a'e.) A'e rupi a'e awa uhez uwa oho a'e 'y pupe kury. A'e 'ar mehe ikatu kury, hehàpyhàgatu kury. Uzewyr wà tàpuzuhu pe kury. ⁸ Ima'eahy ma'e tetea'u wenz temetarer teko wanupe tuweharupi a'e wà, a'e hehàpyhà 'ym ma'e huwake a'e wà. Wexak imukatu re wà kury. Upuranu uzehezehe wà kury. — Ko awa a'e, aipo nuiko kwaw xe wapyk ma'e kwer romo a'e. Aipo nuiko kwaw temetarer henoz tarer zaneruwake wapyk ma'e kwer romo a'e, i'i uzeupepe wà.

⁹ — He'e a'e ty. Aikwez tuwe ty wà, i'i amo wà. — Nan kwaw pa. Amo ae a'e. Nuzawy kwaw a'e ty, i'i amo wà. A'e

rupi a'e awa a'e ae uze'eg wanupe a'e kury. — Aiko tuwe a'e awa romo ihe, i'i wanupe.

¹⁰ — Màràzàwe tuwe nerehàpyhàgatu ne kury, i'i izupe wà.

¹¹ — Amo awa a'e, Zezuz her ma'e a'e, omono ywy imuàkym pyrer kwez hereha rehe a'e. — Ezuhez nereha eho Xiroe 'y pupe nehe ty, i'i kwez ihewe. A'e rupi azuhez hereha kwez ihe. Izuhez re na'arewahy herehàpyhàgatu kwez kury, i'i wanupe.

¹² — Ma'e pe hekon nemukatu arer a'e, i'i izupe wà. — Heruwà, i'i wanupe.

Moizez ze'eg kwaw par upuranu hehàpyhà 'ym ma'e kwer rehe a'e wà kury

¹³ Na'e weraha hehàpyhà 'ym ma'e kwer wà kury, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e wanupe wà kury.

¹⁴ Ta'e mytu'u haw 'ar mehe Zezuz umukatu a'e awa heha a'e xe, ywy imuàkym pyrer imono pà heha rehe a'e xe. ¹⁵ A'e ze'eg kwehe arer kwaw par upuranu a'e awa rehe a'e wà kury. — Màràzàwe tuwe nerehàpyhàgatu e kury i'i izupe wà. — Zezuz omono ywy imuàkym pyrer kwez hereha rehe a'e, a'e re azuhez hereha kwez ihe. Herehàpyhàgatu ihe kury, i'i wanupe.

¹⁶ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par uze'eg amogwer wanupe wà. — Imukatu arer nuiko kwaw Tupàn hemiruze'eg romo a'e, nuzapo kwaw ma'e Tupàn ikàgaw rupi a'e, ta'e nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer a'e xe. Ta'e uma'ereko mytu'u haw 'ar mehe a'e xe, i'i wanupe wà. Amogwer uze'eg wanupe a'e wà kury. — Ikatu 'ym ma'e iapo har nuzapo kwaw agwer ma'e a'e wà. Nupuner kwaw hehàpyhà 'ym ma'e wamukatu haw rehe a'e wà, i'i wanupe wà. ¹⁷ A'e rupi ze'eg kwehe arer kwaw par upuranu wi hehe wà kury. — Umukatu hereha, ere kwez

urewe. Ma'e ere nemukatu arer pe kury, i'i izupe wà. — Tupàn ze'eg imume'u har romo hekon a'e, i'i wanupe.

¹⁸ Zutew wanuwihaw a'e pe wiko ma'e a'e wà, nuzeruzar kwaw imukatu awer rehe a'e wà, (ta'e nukwaw kwaw a'e awa hehàpyhà 'ym mehe we a'e wà xe). A'e rupi wenz tu uzeupe wà, wenz ihy wà no. ¹⁹ Upuranu wanehe wà. — Aipo kwez awa nera'yr romo hekon a'e, aipo nememyr romo hekon a'e, i'i wanupe wà. (-He'e, i'i tu wanupe. Uzexak kar hehàpyhà 'ym ma'e romo, i'i wanupe.) — Uzexak kar hehàpyhà 'ym ma'e romo, peze kwez urewe. Aze nezewe uzexak kar a'e, màràzàwe tuwe hehàpyhàgatu kury, i'i wanupe wà.

²⁰ Tu a'e, ihy a'e no, uze'eg wanupe a'e wà kury. — Azeharomoete hera'yr romo hekon a'e, i'i tu wanupe. — Azeharomoete hememyr romo hekon a'e, i'i ihy wanupe. Azeharomoete hehàpyhà 'ym ma'e romo uzexak kar a'e, i'i wanupe wà. ²¹ — Màràzàwe tuwe hehàpyhàgatu kury. Heruwà. Nurukwaw kwaw ure. Nurukwaw kwaw heha imukatu arer ure. Pepuranu hehe nehe, ta'e tua'u a'e kury xe, ta'e awa romo hekon a'e kury xe. A'e rupi a'e ae umume'u putar umukatu arer peme a'e nehe kury, i'i tuwihaw wanupe wà.

²² Tu a'e, ihy a'e no, nezewe i'i wanupe a'e wà, ta'e ukyze Zutew wanuwihaw wanuwu a'e wà xe. Ta'e tuwihaw nezewe uze'eg teko wanupe a'e wà xe. — Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon a'e, aze amo i'i a'e nehe, oromono kar putar a'e teko Tupàn pe zemono'ogaw wi ure nehe, i'i teko wanupe a'e wà. ²³ A'e rupi — Tua'u a'e kury, pepuranu hehe nehe kury, i'i tuwihaw wanupe wà.

²⁴ Wenz wi a'e awa hehàpyhà 'ym ma'e romo uzexak kar ma'e kwer a'e wà kury. Ur wi wanuwu rupi. — Aipo nemukatu arer a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e, i'i mua'u izupe wà. — Emume'u ze'eg azeharomoete

har urewe Tupàn huwa rupi nehe kury ty, i'i izupe wà. — Mo umukatu nereha, i'i izupe wà.

²⁵ — Aze ru'u ikatu 'ym ma'e iapo har romo hekon a'e. Aze ru'u nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo. Nakwaw kwaw heko haw ihe. Xo pitài ma'e zo akwaw ihe. Naherehàpyhà kwaw zepe ihe. Herehàpyhàgatu ihe kury, i'i wanupe.

²⁶ — Ma'e uzapo newe a'e, i'i izupe wà. — Ma'e uzapo nereha imukatu pà a'e, i'i izupe wà.

²⁷ — Amume'u kwez peme ihe kury, napezeapyaka katu kwaw heze'eg rehe. Màràzàwe tuwe pepurenu wer wiwi imume'u haw rehe. Aipo peneko wer hemimu'e romo pe no, i'i wanupe.

²⁸ (Wikwahy ize'eg henu mehe wà.) Uze'eg ahyahy izupe wà kury. — Ne hemimu'e romo ereiko ne. Ure Moizez hemimu'e romo uruiko ure. ²⁹ Tupàn uze'eg Moizez pe kwehe mehe. Urukwaw ize'eg awer. Nurukwaw kwaw a'e nemukatu arer ure. Nurukwaw kwaw ni heko awer, i'i izupe wà.

³⁰ — Màràzàwe tuwe aipo pa, i'i wanupe.

— Napekwaw kwaw heko awer. Umukatu hereha kwez a'e. ³¹ Tupàn nuzeapyaka kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har waze'eg rehe a'e. Xo umuwete katu har waze'eg zo wenu a'e. Wenu wemimutar iapo har waze'eg a'e. ³² Ywy iapo mehe arer we te ko 'ar rehe kury, teko nuenu pixik kwaw hehàpyhà 'ym ma'e romo uzexak kar ma'e kwer imukatu haw imume'u haw a'e wà. ³³ Aze mo kwez awa nur iwer Tupàn wi, a'e mehe mo nupuner iwer mo agwer ma'e iapo haw rehe, i'i wanupe.

³⁴ Uze'eg tuwihaw izupe wà kury. — Ikatu 'ym ma'e iapo har romo erezexak kar ne. Ikatu 'ym ma'e iapo har wapurumuzàg romo ereiko ne. Neru nanemu'e kwaw ikatu 'ym ma'e wi netyrykaw rehe a'e. A'e rupi ezeagaw

zo uremu'e pà nehe, i'i izupe wà. A'e mehe omono kar a'e awa zemono'ogaw wi wà kury. — Eixe wi zo xe nehe ty, i'i ahyahy izupe wà.

Azur hehàpyhà 'ym ma'e wamukatu pà ihe, i'i Zezuz awa pe a'e

³⁵ Wenu Zezuz a'e awa zemono'ogaw wi imono kar awer a'e kury. Wekar oho. Te wexak kury. — Aipo erezeruzar Awa ta'yr rehe ne, i'i izupe.

³⁶ — Hezar, mon aipo awa ta'yr a'e, emume'u ihewe nehe, a'e rupi apuner hehe hezeruzar haw rehe ihe nehe, i'i izupe.

³⁷ — Erexak kwez kury ty. A'e uze'eg iko newe kury, i'i izupe.

³⁸ — Azeruzar nerehe ihe, hezar, i'i izupe. Uzeamumew upenàrèg rehe wapyk pà Zezuz huwa rupi kury.

³⁹ Uze'eg Zezuz izupe. — Azur ko ywy rehe ihe, ikatu 'ym ma'e imumaw pà ihe. Hehàpyhà 'ym ma'e wexak putar ma'e wà nehe. Hehàpyhàgatu ma'e wiko putar hehàpyhà 'ym ma'e romo wà nehe, i'i izupe.

⁴⁰ Amo ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e Zezuz huwake har a'e wà, wenu a'e ma'e imume'u mehe a'e wà. A'e rupi upuranu hehe wà kury. — Aipo hehàpyhà 'ym ma'e romo urereko haw eremume'u iko ne, i'i izupe wà. ⁴¹ Uze'eg Zezuz wanupe. — Hehàpyhà 'ym ma'e ài peiko, i'i wanupe. — Nurukwaw kwaw Tupàn ze'eg ure, urepurukwaw wer ize'eg rehe ure, aze mo peze ihewe, a'e mehe mo Tupàn nuzepyk iwer mo penehe a'e. — Urukaw katu Tupàn ze'eg ure, peze mua'u ihewe. Naperuzar kwaw ize'eg. A'e rupi napekatu kwaw Tupàn pe. A'e rupi uzepyk putar penehe nehe.

10

Àràpuhàràn mono'ogaw rehe ize'eg a'e kury

¹ Na'e Zezuz uma'emume'u teko wanupe a'e kury. - Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze awa nuixe kwaw uken rupi a'e nehe, àràpuhàràn mono'ogaw pe wixe mehe a'e nehe, a'e awa àràpuhàràn rehe imunar ma'e romo hekon a'e nehe. ² Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e a'e, wixe uken rupi a'e. ³ Uken rehe uzekaiw ma'e a'e, tuweharupi uwàpytymawok uken àràpuhàràn wazar pe a'e, imuixe kar pà a'e. Àràpuhàràn wazar uze'eg wanupe pitàitàigatu waner imume'u pà. Heimaw wenu ize'eg wà. Tuweharupi weraha weimaw a'e wi wà. ⁴ A'e wi waneraha mehe wazar oho wanenataromo. Àràpuhàràn oho uzar haikweromo wà, ta'e ukwaw ize'eg wà xe. ⁵ Noho kwaw amo ae awa rupi wà. Aze amo ae awa ipureraha wer wanehe a'e nehe, àràpuhàràn uzàn putar izuwi wà nehe, ta'e nukwaw kwaw ize'eg wà xe.

⁶ Umumaw Zezuz a'e ma'emume'u haw kury. Teko wenu ize'eg wà. Nukwaw kwaw ima'enukwaw paw wà. — Ma'e rehe ize'eg a'e, i'i zepe uzeupeupe wà. Nukwaw kwaw wà.

— *Àràpuhàràn wanehe uzekaiw katu ma'e ài aiko ihe, i'i Zezuz teko wanupe a'e*

⁷ A'e rupi Zezuz uze'eg wi wanupe kury.

— Azeharomoete heze'eg ihe. Ihe aiko a'e uken àràpuhàràn mono'ogaw pe har zàwenugar romo ihe. Àràpuhàràn wixe omono'ogaw pupe uken rupi wà. Nezewegatete aze teko uzeruzar herehe wà nehe, aze heremiruze'eg romo wanekon wà nehe, wixe putar Tupàn heko haw pe a'e wà nehe. ⁸ Amogwer a'e wà, here-nataromo ur ma'e kwer paw rupi a'e wà, ma'e rehe imunar ma'e zàwenugar romo wanekon a'e wà. Àràpuhàràn nuzekaiw kwaw imunar ma'e ze'eg rehe wà. Nezewegatete heremiruze'eg hekwaw katu wà no. ⁹ Ihe aiko a'e

uken zàwenugar romo ihe. Àràpuhàràn wixe uken rupi wà, uhem oho hupi wà no, wemi'u ràm hekar pà wà. Amo nuzuka kwaw a'e àràpuhàràn wazemono'ogaw pe waneko mehe a'e wà. Nezewegatete ni amo nomono kar kwaw herehe uzeruzar ma'e tatahu pe a'e wà nehe no. ¹⁰ Ma'e rehe imunar ma'e a'e, ur ma'e rehe imunar pà a'e, ma'e izuka pà a'e, ma'e imumaw pà a'e. Ihe azur ywy rehe ihe, a'e rupi teko wiko putar Tupàn pyr tuweharupi a'e wà nehe. Hurywete putar tuwe wà nehe, uzemumikahy 'ym pà wà nehe, ma'erahy ipuraraw 'ym pà wà nehe.

Zezuz àràpuhàràn wamono'ogar zàwenugar ikatuahy ma'e

¹¹ Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ikatuahy ma'e zàwenugar romo aiko ihe. Àràpuhàràn wanehe uzekaiw katu ma'e a'e nehe, aze ikatuahy ma'e romo hekon a'e nehe, umàno putar weimaw wanekuzaromo a'e nehe, wanehe uzekaiw mehe a'e nehe. Nezewegatete amàno putar teko wapyro pà tatahu wi ihe nehe no. ¹² Amo ae uma'ereko ma'e a'e, nuiko kwaw àràpuhàràn wazar romo a'e, a'e rupi nuzekaiw katu kwaw wanehe a'e. Aze zawaruhu ur a'e pe a'e nehe, a'e awa uzàn putar izuwi a'e nehe, àràpuhàràn wanezar pà a'e nehe. A'e mehe zawaruhu upyhyk putar amo àràpuhàràn a'e wà nehe, omogwemogwer imuhàmuhàz kar pà a'e wà nehe. ¹³ A'e uma'ereko ma'e uzàn a'e wi wanuwi, ta'e nuiko kwaw wazar romo xe. Nuzekaiw kwaw weimaw 'ym wanehe.

¹⁴⁻¹⁵ Aiko àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ikatuahy ma'e zàwenugar romo ihe. Heru hekwaw katu a'e. Ihe akwaw katu heru ihe no. Àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ukwaw katu weimaw a'e wà. Nezewegatete akwaw katu heremiruze'eg ihe wà no. Hekwaw katu a'e wà no. Azemono putar hezezuka kar pà wapyro pà tatahu wi ihe nehe. ¹⁶ Heta amo ae teko wà no, nuiko kwaw

heremiruze'eg romo a'e wà rihi. Amuigo kar putar a'e teko heremiruze'eg romo ihe wà nehe no. Uzeapyaka katu putar heze'eg rehe wà nehe. Aze a'e àràpuhàràn wanehe uzekaiw ma'e ume'eg kar amo ae àràpuhàràn a'e wà nehe, omono'og putar a'e àràpuhàràn amogwer weimaw wainuromo a'e wà nehe. Nezewegatete amono'og putar a'e teko amogwer heremiruze'eg wanehe ihe wà nehe no.

¹⁷ Heru heamutar katu a'e, ta'e heporomono wer heretekwer rehe tuwihaw wanupe ihe xe. Hezuka kar putar heremiruze'eg wanekuzaromo wà nehe. Amo 'ar mehe aikuwe wi putar hemàno re ihe nehe. ¹⁸ Nahezuka e kwaw a'e wà nehe. Azemono putar wanupe hezezuka kar pà ihe nehe. Aze mo nazemono iwer, a'e mehe mo nupuner iwer mo hezuka haw rehe wà. Heru uze'eg ihewe a'e. — Ezezuka kar wanupe nehe, i'i ihewe. — Nemàno re erekweraw wi putar nehe. Amo 'ar mehe erehyk putar nehe. Xo a'e 'ar mehe zo nezuka putar a'e wà nehe. Nupuner kwaw nezuka haw rehe nehyk 'ym mehe a'e wà nehe.

¹⁹ A'e ze'eg henu mehe uzemuza'aza'ak wi teko wà. Amo uzeruzar Zezuz rehe a'e wà kury. Amogwer nuzeruzar kwaw hehe a'e wà.

²⁰ — Werekò tekwe ikatu 'ym ma'e uzehe a'e, he'o a'e, màràzàwe tuwe pezeapyaka katu ize'eg rehe pe, i'i teko tetea'u amogwer wanupe wà.

²¹ — Tekwe ikatu 'ym ma'e hereko har nuze'eg kwaw nezewe a'e wà. Nupuner kwaw hehàpyhà 'ym ma'e imukatu haw rehe a'e wà, i'i amogwer wà.

Zezuz oho Zeruzarez tawhu pe a'e kury

²² Huwixàg mehe kury. Uhem etea'i amo ae mai'u haw kury. — Tupàn hàpuzuhu imukatu wi haw, i'i teko a'e mai'u haw pe wà. Teko tetea'u oho Zeruzarez tawhu pe wà, mai'u haw pe uzemono'og pà wà. ²³ Oho Zezuz a'e

pe a'e no. Amo 'ar mehe wata oho iko tàpuzuhu huwake kury. Ita imupu'àm pyrer Xàrumàw hemiapo kwer, i'i teko a'e tàpuz iaikaw pyrer pe wà. ²⁴ Uzemono'og Zutew Zezuz huwake a'e wà kury, hehe upuranu pà a'e wà kury. — Mo romo ereiko ne, mo nemur kar xe a'e. Ma'e 'ar mehe eremume'u putar nereko haw urewe nehe. Neremu'em zo urewe nehe. Emume'u nereko haw ze'eg zawaiw katu 'ym ma'e rupi nehe. Aipo ne ereiko Tuwihawete Purupyro Ma'e ur ma'e rà m romo ne, i'i izupe wà. ²⁵ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Amume'u peme ihe. Napezeruzar kwaw heze'eg rehe. Heru uzapo kar ma'e ihewe a'e. Azapo a'e ma'e teko ihe. Pexak heremiapo kwer. Màràzawe tuwe napezeruzar kwaw herehe. ²⁶ Àràpuhàrà noho kwaw uzar 'ym pe a'e wà. Nezewegatete naperuzar kwaw herehe pe no, ta'e napeiko kwaw heremiruze'eg romo pe xe. ²⁷ Àràpuhàrà nzeapyaka katu uzar ze'eg rehe wà. Wazar ukwaw weimaw wà no. Heimaw oho hupi wà. Nezewegatete heremiruze'eg hekwaw a'e wà. Akwaw ihe wà no. Weruzar heze'eg wà no. ²⁸ Amuigo kar putar heremiruze'eg ihe wà nehe, heru ipyr tuweharupi ihe wà nehe. Noho pixik kwaw tatahu pe wà nehe. Ni amo nupuner kwaw heàmàtyry'y mar romo wamuigo kar haw rehe a'e wà nehe. ²⁹ Heru ikàg wera'u amogwer wanuwi paw rupi katete a'e. A'e ae umuzeruzar kar heremiruze'eg herehe a'e wà. Uzekaiw katu wanehe no. Ni amo nupuner kwaw wamono kar haw rehe hewi a'e wà nehe. Ni amo nupuner kwaw tatahu pe wamono kar haw rehe wà nehe. ³⁰ Heru a'e, Tupàn romo hekon a'e. Ihe ihe no, Tupàn romo aiko ihe no. Pitài romo uruiko ure.

³¹ Zutew upyhyk wi ita heruwà a'e wà kury. Ipurapi wer zepe hehe wà. Ipuruzuka wer hehe wà. — Xiuka nehe, ta'e uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e xe, ta'e Tupàn romo

weko haw umume'u kwez kury xe, i'i uzeupeupe wà.

³² — Ikatuahy ma'e tetea'u azapo kwez penuwa rupi ihe. Heru uzapo kar a'e ma'e paw rupi ihewe a'e. Ma'enugar heremiapo kwer hekuzaromo pepuruzuka wer herehe pe, i'i wanupe.

³³ — Na'urepuruzuka wer kwaw nerehe ikatuahy ma'e neremiapo kwer rehe ure. Tupàn rehe neze'eg zemueteahy awer rehe urepuruzuka wer nerehe ure. Awa romo ereiko ne. Tupàn romo nereko haw eremume'u kwez urewe kury, i'i ahyahy izupe wà. ³⁴⁻³⁶ I'i Zezuz wanupe.

— Ze'eg kwehe arer uze'eg peipy wanehe a'e. — Ikàg wera'u ma'e romo peiko pe, Tupàn romo peiko pe, i'i a'e ze'eg. Teko romo wanekon peipy wà. Ikàg ma'e romo wanekon Tupàn huwa rupi wà, ta'e Tupàn omono uze'eg wanupe a'e xe. Pekwaw katu a'e ze'eg kwehe arer.

— Tupàn umume'u a'e ze'eg teko wanupe. Napeikwahy kwaw izupe henu mehe. Heru hemur kar ko ywy rehe. — Tupàn ta'yr romo aiko ihe, a'e kwez peme ihe. Màràzàwe tuwe peikwahy ihewe pe. Màràzàwe tuwe — Uze'eg zemueteahy iko Tupàn rehe a'e, peze ihewe pe. ³⁷ — Aze nazapo kwaw heru hemiapo putar haw nehe, pezeruzar zo herehe nehe. ³⁸ Azapo heru hemiapo putar haw teko ihe. Napezeruzar kwaw herehe. Pezeruzar tuwe heremiapo kwer rehe nehe. A'e rupi pekaw putar tuwe heru herehe we heko haw nehe, pekaw putar hehe we hereko haw nehe no, ta'e pitài teko romo uruiko ure xe.

³⁹ Tuwihaw uzeagaw wi zepe ipyhyk kar pà imunehew kar pà a'e wà kury. Nupunur kwaw wà. Uhem wi oho a'e wi wanuwi kury.

⁴⁰ Wahaw wi Zotàw yrykaw oho kury. Uhem oho Zuàw purumuzahazahak ma'e heko awer pe kury. Upyta a'e pe. (A'e 'ym mehe Zuàw umuzahazahak teko tetea'u

a'e pe wà.) ⁴¹ Teko tetea'u ur a'e pe ipyr wà. Uze'eg izupe wà. — Zuàw a'e, na'ikàg kwaw a'e, nuzapo kwaw purumupyтуhegatu kar haw a'e. Uze'eg ko awa rehe. Azeharomoete ize'eg a'e, i'i teko uzeupeupe wà.

⁴² A'e rupi teko tetea'u uzeruzar Zezuz rehe a'e pe wà kury.

11

Arazar umàno a'e kury

¹ Amo awa Metàn taw pe har ima'eahy a'e kury. Arazar her romo a'e. Mari heko haw a'e, ikypy'yr Mart heko haw a'e no, Metàn taw pe tuz a'e. ² (A'e Mari omono kàpuhàg Zanezar Zezuz ipy rehe a'e, uhyuhyw ipy u'aw pupe a'e. Ikyywyr Arazar ima'eahy a'e). ³ Na'e a'e kuzà omono kar amo awa Zezuz pe wà. — Emume'u Arazar ima'eahy haw eho izupe nehe 'y, i'i izupe wà. Oho Zezuz pyr. Uze'eg izupe. — Urezar, nemyrypar Arazar ima'eahy a'e, i'i izupe. ⁴ Henu mehe uze'eg Zezuz a'e pe har wanupe.

— Arazar ima'eahy a'e. Umàno re nupyta kwaw tywypaw pe a'e nehe, Tupàn umur putar ukàgaw ihewe a'e nehe. A'e mehe amugweraw kar putar ihe nehe. A'e mehe teko umume'u katu putar Tupàn ikàgaw a'e wà nehe.

— Azeharomoete Tupàn ta'yr ikatuahy a'e, ikàg tuwe a'e, i'i putar izupe wà nehe. ⁵ Zezuz uzamutar katu Mari a'e. Uzamutar katu ikypy'yr no. Uzamutar wakywyr Arazar no. ⁶ Arazar ima'eahy haw imume'u haw henu re, Zezuz noho kwaw a'e 'ar mehe rihi. Upyta a'e pe weko haw pe rihi. Umumaw amo mokoz 'ar a'e pe. ⁷ Na'e i'i urewe kury. — Zazewyr zaha Zutez ywy rehe nehe ty wà, i'i urewe. ⁸ — Purumu'e ma'e, uru'e. — Nan kwehe kwaw tuwihaw ipuruzuka wer awer nerehe a'e wà. Ipurapi wer zepe nerehe ita pupe wà. Aipo erezewyr putar a'e pe tàrityka'i nehe kury, uru'e izupe. ⁹ Uze'eg urewe.

— Tuweharupi kwarahy uhyape katu ywy rehe a'e. Aze awa wata 'aromo a'e nehe, nu'ar kwaw a'e nehe, ta'e kwarahy uhyape katu hape rupi izupe a'e xe. Nezewegatete Tupàn nahezuka kar kwaw tuwihaw wanupe a'e rihi. Ko 'ar rehe hereko haw nuzawy kwaw 'aromo heata haw ihewe. A'e rupi apuner heata haw rehe wyzài ywy rehe wyzài taw pe ihe. Ta'e Tupàn hemonokatu a'e xe. Hemonokatu haw nuzawy kwaw ywy rehe ihyape katu haw. ¹⁰ Aze awa wata pyhaw nehe, u'ar putar nehe. Ta'e naheta kwaw tatainy izupe a'e xe. Nezewegatete amo 'ar mehe Tupàn hezuka kar putar wanupe a'e nehe. A'e mehe apytu'u putar ize'eg imume'u re ko ywy rehe har wanupe ihe nehe. ¹¹ Zanemyrypar Arazar uker e a'e. Amume'e kar putar aha ihe nehe kury. ¹² — Urezar. Aze uker e upà a'e nehe, a'e rupi ikatu putar a'e nehe, uru'e izupe. ¹³ Uze'eg Zezuz urewe imàno haw rehe. Nuze'eg kwaw iker haw rehe. Nurukwaw kwaw imàno haw rehe ize'eg awer ure. — Iker haw rehe ize'eg a'e, uru'e izupe. ¹⁴ A'e rupi umume'u tuwe imàno awer urewe a'e kury. — Umàno tuwe Arazar a'e, i'i urewe kury. ¹⁵ — Naiko kwaw ipyr imàno mehe ihe. Ikatu nezewe. Ta'e pezeruzar wera'u putar herehe pe nehe kury. Zaha itym awer pe nehe kury ty wà, i'i urewe. ¹⁶ Tume a'e, uzexak kar mokoz ma'e kwer her ma'e a'e, uze'eg urewe a'e kury. — Zane paw zaha purumu'e ma'e hupi zane kury ty wà, a'e rupi aze tuwihaw uzuka Zezuz a'e wà nehe, tuwe zanezuka a'e wà nehe no. Nezewe mehe zapuner hehe we zanemàno haw rehe zane nehe no, i'i Tume urewe.

— *Herehe uzeruzar ma'e wikuwe wi putar a'e wà nehe, i'i Zezuz a'e kury*

¹⁷ Uhem Arazar heko awer pe kury. A'e pe har umume'u imàno awer izupe a'e wà.

— Wereko 4 'ar itym ire a'e, i'i izupe wà. ¹⁸ Metàn taw namuite kwaw Zeruzarez tawhu wi a'e. Xo na'iruz kirom zo multe haw a'e wi a'e. ¹⁹ A'e rupi Zutew tetea'u ur Mart ipyr Mari ipyr a'e wà kury, wamurywete kar pà a'e wà kury. Ta'e uzemumikahy ukywyr imàno awer rehe a'e wà xe. ²⁰ Teko uze'eg Mart pe wà.

— Zezuz ur iko, i'i izupe wà. A'e rupi oho Mart huwàxi pà kury. Upyta Mari wàpuz me. ²¹ Hexak mehe uze'eg Mart Zezuz pe kury.

— Aze mo ereiko xe, numàno iwer mo hekywyr a'e, i'i izupe. ²² Uze'eg wi izupe. — Aze erenoz ma'e Tupàn pe nehe, umur putar a'e ma'e newe a'e nehe, uzapo putar a'e ma'e newe a'e nehe. Akwaw ikàgaw ihe. Upuner hekywyr imugweraw kar haw rehe a'e, i'i Zezuz pe.

²³ — Ukweraw wi putar nekywyr a'e nehe, i'i Zezuz izupe. ²⁴ — Azeharomoete iahtkaw rehe ukweraw wi putar a'e nehe, akwaw ikweraw pàwàm ihe, i'i izupe. ²⁵ Uze'eg Zezuz izupe.

— Teko wamugweraw kar har romo aiko ihe, teko wamuigo kar har romo kury. Herehe uzeruzar ma'e ràm umàno putar a'e wà nehe. Ukweraw wi putar a'e re wà nehe. Wiko putar tuweharupi Tupàn pyr wà nehe.

²⁶ Numàno wi pixik kwaw wà nehe. (Noho kwaw tatahu pe wà nehe.) Aipo erezeruzar ko heze'eg rehe ne. ²⁷ — Azeharomoete azeruzar nerehe ihe 'y, tuwihaw. Azeruzar Tuwihawete Purupyro Ma'e romo nereko haw rehe ihe, azeruzar Tupàn ta'yr romo ko ywy rehe ur ma'e kwer romo nereko haw rehe ihe, i'i izupe.

Zezuz uzai'o a'e kury

²⁸ A'e ma'e imume'u re Mart uzewyr oho weko haw pe kury. Wenz ukypy'yr Mari imuwà kury. — Purumu'e ma'e uhem wà kwez kury. Ize'eg wer newe a'e, i'i izupe.

²⁹ Ize'eg henu mehe tàrityka'i Mari upu'àm oho huwàxi pà kury. ³⁰ (Nuhem kwaw Zezuz wà taw pe a'e rihi. Upyta Mart huwàxi awer pe a'e rihi.) ³¹ Zutew Mari hàpuz me har a'e wà, imyrypar a'e wà, wexak Mari ipu'àm mehe iho mehe a'e wà. Oho haikweromo wà. — Uzai'o putar oho itym awer pe a'e nehe kury, i'i uzeupeupe wà.

³² Mari uhem Zezuz ipyta haw pe kury. Hexak mehe, uzeamumew ipy huwake kury.

— Hezar, i'i izupe. — Aze mo ereiko xe, numàno iwer mo hekywyr a'e, i'i izupe.

³³ Zezuz wexak izai'o mehe. Wexak Zutew Mari hupi ur ma'e kwer wazai'o mehe wà no. Upuhareko tuwe wà. Uzemumikahy. ³⁴ — Ma'e pe pezutym ra'e, i'i wanupe. — Ezur hexak pà nehe, i'i izupe wà.

³⁵ Uzai'o Zezuz kury.

³⁶ — Azeharomoete uzamutar katu Arazar a'e, i'i Zutew izupe wà.

³⁷ Amogwer i'i nezewe wà. — Umukatu hehàpyhà 'ym ma'e a'e. Màràzàwe tuwe nupyro kwaw Arazar imàno haw wi, i'i izupe wà.

Zezuz umugweraw kar Arazar a'e kury

³⁸ Upuhareko wi Zezuz wà kury. Oho itym awer pe kury. (Omono hetekwer itakwar uhua'u ma'e pupe a'e wà. Omono itahu uken rehe wà, iwàpytymaw romo wà.)

³⁹ — Pemunyryk kar itahu uken wi nehe ty wà, i'i Zezuz wanupe. Na'e Mart a'e, a'e umàno ma'e kwer heinyr a'e, i'i izupe a'e kury. — Inemahy 'y, hezar, ta'e umumaw 4 'ar itym ire a'e 'y. Uzetun a'e kury, i'i izupe.

⁴⁰ Uze'eg Zezuz izupe. — Aze pezeruzar herehe nehe, pexak putar Tupàn ikàgaw nehe, a'e kwez peme ihe. Pezeruzar tuwe a'e heze'eg rehe nehe, i'i wanupe.

⁴¹ A'e rupi a'e pe har umunyryk kar itahu itakwar huken wi a'e wà kury. Ume'e Zezuz ywak rehe. Uze'eg Tupàn pe.

— Nekatu heru, ta'e tuweharupi erezeapyaka katu heze'eg rehe xe. ⁴² Tuweharupi erenu heze'eg. Ko ma'e amume'u putar newe ihe kury, ta'e hepurenu kar wer ko ze'eg rehe teko wanupe ihe xe. A'e rupi uzeruzar putar nerehe wà nehe. Uzeruzar putar hemur kar arer romo nereko haw rehe wà nehe.

⁴³ A'e ma'e imume'u re uhapukaz wahyhaw rupi kury. — Arazar, ehem ezuwà katu pe kury ty, i'i izupe.

⁴⁴ Na'e uhem Arazar wà utym awer wi a'e kury. Ipo ipy iwàiwànaw pàn pupe rihi, huwa no. — Pezuwànok ty wà, i'i Zezuz urewe.

— Pemuhem kar izewànaw wi nehe ty wà, i'i urewe. (Ureruzar ize'eg. Uruzuwànok pàn wi imuhem kar pà.)

Tuwihaw ipurupyhyk wer zepe Zezuz rehe a'e wà kury

⁴⁵ Zutew Mari hàpuz me uker ma'e kwer tetea'u wexak Zezuz hemiapo kwer a'e wà. A'e rupi uzeruzar hehe wà. ⁴⁶ Amogwer uzewyr oho ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e wanupe a'e wà, hemiapo kwer imume'u pà wanupe a'e wà. ⁴⁷ A'e rupi ze'eg kwehe arer kwaw par a'e wà, xaxeto wanuwihaw a'e wà no, uzemono'og amogwer tuwihaw wapyr a'e wà kury. — Ma'e xiapo putar nehe. Ta'e ma'e purumupytuhegatu kar haw tetea'u uzapo a'e awa iko a'e xe. Ikàg ma'e ài hekon a'e, Tupàn hemimur kar ài hekon a'e, i'i uzeupeupe wà. ⁴⁸ — Aze naximupytu'u kar kwaw iapo re zane nehe, teko paw rupi uzeruzar putar hehe a'e wà nehe. A'e mehe tuwihaw Hom tawhu pe har umuaiw putar Tupàn hàpuzuhu a'e wà nehe, heityk pà wà nehe. Zanezuka putar paw rupi wà nehe no, i'i uzeupeupe wà.

⁴⁹⁻⁵⁰ Na'e xaxeto ikàg wera'u ma'e Kaiwa her ma'e a'e, uze'eg amogwer tuwihaw wanupe a'e kury. —

Napekwaw kwaw ma'e pe. Aze pezuka pitài awa nehe, teko paw wanekuzaromo nehe, aze a'e mehe amogwer numàno kwaw wà nehe, ikatu wera'u nezewe mehe nehe, i'i wanupe. ⁵¹ (A'e ae numume'u kwaw a'e ma'e a'e. Tupàn rekwe umuze'eg kar a'e. Xaxeto wanuwihaw ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e, a'e kwarahy mehe a'e. A'e rupi Tupàn rekwe umume'u kar Zezuz zutew wanekuzaromo imàno àwàm izupe a'e. ⁵² Numàno kwaw Zezuz zutew wanekuzaromo zutyka'i a'e. Umàno teko paw wanekuzaromo. A'e rupi omono'og wemiruze'eg paw rupi katete uzehe pitài teko hetekwer ài.)

⁵³ A'e rupi a'e 'ar mehe Zutew wanuwihaw uzypyrog Zezuz izuka àwàm rehe uze'eg pà wà kury. — Ma'e xiapo putar izuka pà zane nehe, i'i waiko uzeupeupe tuweharupi wà. ⁵⁴ A'e rupi Zezuz Zutez ywy rehe wata mehe numume'u kwaw oho àwàm teko wanupe a'e kury. Uhem oho a'e wi. Oho Eparai taw pe. Tàpuz heta 'ymaw huwake ywyxig heta haw huwake tuz a'e taw. Upyta Zezuz a'e pe wemimu'e wapyr.

⁵⁵ Uhem etea'i Zutew wazemono'ogaw 'ar a'e kury. Uzapo mai'u haw uhua'u ma'e wà. Zanera'yr wazuka 'ym awer, i'i teko a'e mai'u haw pe wà. Teko tetea'u a'e ywy rehe har oho Zeruzarez tawhu pe wà, uzekwaku pà uzemukatu pà Tupàn huwa rupi wà, a'e temi'u i'u zanune wà. ⁵⁶ Teko wekar Zezuz oho waiko wà, Tupàn hàpuzuhu pe uzemono'ono'og pà wà. Upuranu uzehezehe wà. — Aipo ur putar mai'u haw pe a'e nehe no, ta'e tuwihaw ipuruzuka wer hehe a'e wà xe, i'i uzeupeupe wà.

⁵⁷ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e a'e wà no, uze'eg nezewe teko wanupe a'e wà. — Aze amo wexak Zezuz a'e wà nehe, tuwe umume'u urewe a'e wà nehe. A'e rupi zapuner ipyhykaw rehe zane nehe, i'i tuwihaw uzeupeupe wà.

12

Mari omono kàpuhàg Zezuz ipy rehe a'e kury

¹ Heta we 6 'ar kury, mai'u haw uhua'u ma'e iapo 'ym mehe we kury. Oho Zezuz Metàn taw pe kury, Arazar heko haw pe kury. (Arazar Zezuz hemimugweraw kwer romo hekon a'e.) ² A'e pe har uzapo mai'u haw izupe a'e wà. Arazar umai'u in Zezuz huwake. Heinyr Mart omono temi'u Zezuz pe i'u kar pà izupe. ³ Na'e Mari werur kàpuhàg hekuzar katu ma'e zutahyky'a por Zezuz pe a'e kury. Omono ipy rehe. Uhyuhyw ipy u'aw pupe no. Kàpuhàg hyàkwegatuahy tàpuz pupe paw rupi a'e. ⁴ Amo Zezuz hemimu'e a'e, Zut Kario pe har her ma'e a'e, (Zezuz tuwihaw wanupe imono àràm a'e) uze'eg ahyahy a'e pe har wanupe a'e kury.

⁵ — Aze mo ume'eg kwez kàpuhàg a'e, a'e mehe mo upuner mo hekuzar imono e haw rehe ma'e hereko 'ymar wanupe a'e. 300 temetarer hekuzaromo a'e, i'i wanupe.

⁶ Zut nuzamutar kwaw ma'e hereko 'ymar a'e wà. Ma'e rehe imunar ma'e romo hekon. A'e rupi uze'eg nezewe. Zezuz hemetarer rehe uzekaiw ma'e romo hekon Zut a'e. Weraha temetarer hyru iko tuweharupi uzeupi wata mehe. Màràmàràn 'ar mehe o'ok amo uzeupe, hehe imunar pà.

⁷ — Eze'eg zo nezewe izupe ty, i'i Zezuz izupe. — Emupytu'u kar zo agwer ma'e iapo re ty. Uzakook kwez kàpuhàg herehe, ta'e hemuhyk kwez xe, hetym àwàm rehe a'e xe, i'i izupe. (Ta'e Zutew uzakook kàpuhàg umàno ma'e kwer wanehe a'e wà xe, watym zanune a'e wà xe.)

⁸ Uze'eg Zezuz amogwer wanupe. — Tuweharupi ma'e hereko 'ymar pepyr wanekon a'e wà. Naiko kwaw pepyr tuweharupi ihe nehe. A'e rupi aze teko ipurapo wer ikatuahy ma'e rehe ihewe ko 'ar rehe a'e wà nehe, tuwe uzapo a'e wà nehe, i'i izupe.

Tuwihaw ipuruzuka wer Arazar rehe a'e wà kury

⁹ Teko tetea'u wenu Zezuz Metàn taw pe heko haw imume'u haw a'e wà. A'e rupi oho a'e pe wà kury. Oho Zezuz hexak pà wà. Oho Arazar hexak pà wà no, ta'e Zezuz umugweraw kar a'e xe. ¹⁰ A'e rupi xaxeto wanuwihaw ipuruzuka wer Arazar rehe a'e wà no. Xiuka zemim Arazar zane nehe, i'i uzeupeupe wà. ¹¹ Ta'e Arazar imugweraw kar ire teko tetea'u uzeruzar Zezuz rehe a'e wà xe. Nuweruzar kwaw uwihaw kwehe arer wà. A'e rupi tuwihaw wikwahy wà.

Zezuz wixe Zeruzarez tawhu pe zumen ku'az a'e kury

¹² Iku'egwepe teko tetea'u uhem Zeruzarez tawhu pe wà kury, mai'u haw uhua'u ma'e rehe wà kury. (— Zanera'yr izuka 'ymaw, i'i teko a'e mai'u haw pe wà.) — Zezuz ur putar xe a'e nehe no, i'i amo awa a'e teko wanupe. Teko tetea'u wenu imume'u mehe wà. ¹³ A'e rupi uhaw pino oho wà. Na'e oho pe rupi huwàxi pà wà kury.

— Ikatuahy Tupàn a'e.

Ikatuahy Tupàn hemimur karer a'e no.

Tuwe Tupàn umur ukàgaw kwez Izaew izuapyapyr
wanuwihawete pe a'e nehe,
i'i oho waiko izupe wà.

¹⁴ Wexak Zezuz amo zumen a'e. Wapyk oho iku'az kury, ta'e nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e xe.

¹⁵ Pekyze zo nehe, Zeruzarez taw pe har wà.

Uhem putar penuwihawete peme a'e nehe kury.

Zumena'yr ku'az tur putar nehe,
i'i ze'eg kwehe arer a'e.

¹⁶ A'e 'ar mehe we nurukwaw kwaw a'e ma'e ure rihi. Zezuz ywate iho re urema'enukwaw a'e ze'eg imuapyk pyrer rehe.

— Azeharomoete teko uzapo a'e ma'e ze'eg kwehe arer imuaze pà a'e wà, uru'e urezeupeupe a'e mehe kury.

¹⁷ Amo teko Zezuz rehe we wanekon a'e wà, Arazar imugweraw kar mehe a'e wà. A'e teko umume'u imugweraw kar awer amogwer teko wanupe wà kury. ¹⁸ A'e rupi teko tetea'u uwàxi Zezuz oho wà, ta'e wenu hemiapo kwer imume'u haw a'e wà xe, ta'e wenu ikàgaw imume'u haw a'e wà xe. ¹⁹ Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e uzemono'og a'e wà kury. Uze'eg uzeupeupe wà. — Teko nuzekaiw kwaw zaneze'eg rehe a'e wà kury. Oho Zezuz haikweromo paw rupi wà, i'i ahyahy uzeupeupe wà.

Amo Kere ywy rehe har ipurexak wer Zezuz rehe a'e wà kury

²⁰ Amo Kere ywy rehe har a'e wà, oho Zeruzarez pe Tupàn imuwete katu pà mai'u haw 'ar mehe a'e wà. ²¹ Ur Piri pe uze'eg pà wà kury. (Piri a'e, Metexaz pe har Karirez ywy rehe har romo hekon a'e.) — Urepurexak wer Zezuz rehe ure, i'i izupe wà.

²² Oho Piri waze'eg imume'u pà Anere pe kury. Na'e Piri a'e, Anere a'e no, oho Zezuz pe imume'u pà a'e wà no, Kere ywy rehe har wanur haw imume'u pà izupe a'e wà kury.

²³ Uze'eg Zezuz wanupe.

— Ihe Awa ta'yr romo aiko ihe. Nan kwehe tete Tupàn hemuigo kar putar tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo a'e nehe. ²⁴ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze teko nuzutym kwaw aroz 'yz ywy rehe a'e wà nehe, nahezuz kwaw nehe, na'i'a kwaw nehe. Ywy rehe itym ire umàno a'e aroz 'yz a'e. Aze umàno nehe, a'e mehe i'a tetea'u putar nehe.

²⁵ — Xo heremiapo putar haw zo azapo putar tuweharupi nehe, aze i'i teko nehe, wiko e putar tuweharupi nehe.

Umumaw e putar weko haw nehe. Nazapo kwaw heremiapo putar haw ihe nehe. Xo Tupàn hemiapo putar haw zo azapo putar nehe, aze i'i teko nehe, umurywete kar putar uzar Tupàn nezewe mehe nehe. A'e ae wiko putar Tupàn pyr tuweharupi nehe. Tupàn umurywete kar putar a'e wemiruze'eg tuweharupi a'e nehe no. ²⁶ Aze a'e Kere ywy rehe har heko wer heremiruze'eg romo a'e wà nehe, tuwe weruzar heze'eg a'e wà nehe. Ta'e heremiruze'eg weruzar heze'eg a'e wà xe. Aze weruzar heze'eg wà nehe, heru umuawate katu putar a'e teko a'e wà nehe no.

Zeuz uze'eg umàno àwàm rehe a'e kury

²⁷ — Azemumikahy ihe kury. Ma'e a'e putar nehe. — Epuraraw kar zo a'e ma'erahy ihewe nehe, aipo a'e putar heru pe nehe. Nan kwaw pa. Azur tuwe a'e ma'erahy ipuraraw pà ihe, i'i urewe. Na'e uze'eg Tupàn pe. ²⁸ — O heru, tuwe teko uze'egatu nerehe a'e wà nehe, tuwe umume'u nekàgaw nepuràg eteahy haw amogwer wanupe wà nehe, i'i izupe ureruwa rupi. Na'e i'i amo uze'eg ma'e ywate har a'e kury. Teko Zeuz huwake har wenu ize'eg mehe wà. — Amuze'egatu kar teko hezehe ihe wà. A'e teko umume'u wi putar hekàgaw hepuràg eteahy haw amogwer wanupe a'e wà nehe no, i'i ywak rehe har a'e kury.

²⁹ Teko a'e pe har wenu ize'eg mehe wà.

— Àmàn ànogaw aipo, i'i amo wà. — Tupàn heko haw pe har uze'eg kwez izupe a'e, i'i amogwer wà. ³⁰ Uze'eg Zeuz wanupe.

— Naherehe kwaw a'e ze'eg tur ihewe a'e. Penehe tur ihewe a'e, i'i wanupe. ³¹ Nan kwehe tete Tupàn uzepyk putar herehe a'e nehe, teko paw wanekuzaromo a'e nehe, ta'e teko paw uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà xe. A'e mehe Zurupari a'e, ikatu 'ym ma'e iapo har wanuwihaw a'e,

nupuner kwaw teko wamono kar haw rehe tatahu pe a'e nehe. Nuiko kwaw teko wanuwihaw romo a'e nehe kury. ³² Aze hemupu'àm ywy wi wà nehe, amunyryk putar teko paw hezeupe ihe wà nehe. ³³ (Nezewe umume'u ywyrà kanetar rehe umàno àwàm urewe a'e.) ³⁴ I'i teko izupe wà. — Ze'eg kwehe arer urewe imur pyrer a'e, nezewe uze'eg urewe a'e. — Tuwihawete ur ma'e ràmm wiko putar tuweharupi a'e nehe, umàno 'ym pà a'e nehe, i'i urewe a'e. — Uzuka putar Awa ta'yr a'e wà nehe, ywyrà kanetar rehe hupir pà a'e wà nehe, ere kwez urewe ne. Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe urewe ne, i'i izupe wà.

³⁵ I'i Zezuz wanupe.

— Tatainy wiko pepyr ko 'ar rehe a'e. Nan kwehe tete oho putar pewi nehe. Peiko tatainy rehe. A'e rupi pexak peho àwàm. Ipytun mehe wata ma'e nuexak kwaw oho àwàm a'e wà. ³⁶ Pezeruzar a'e tatainy rehe nehe, pepyr heko mehe we nehe, a'e rupi tatainy hereko har romo peiko putar nehe. (Uzehe uze'eg a'e. Ta'e tatainy zàwenugar romo hekon a'e xe. Hemiruze'eg oho putar Tupàn pyr a'e wà nehe. Tatainy hereko har wà, za'e wanupe. Hemiruze'eg 'ym oho putar tatahu pe wà nehe. Ipytunaw rupi wata ma'e wà, za'e wanupe.)

Teko nuzeruzar kwaw Zezuz rehe a'e wà rihi

A'e ma'e imume'u re oho Zezuz a'e wi teko wanuwu a'e kury. Uzeàmim oho wanuwu. ³⁷ Wexak zepe Zezuz purumupyтуhegatu kar haw iapo mehe wà. Nuzeruzar kwaw hehe wà. ³⁸ Kwehe mehe Izai umume'u wanemiapo ràmm a'e.

Hezar, amume'u ze'eg azeharomoete har aha teko tetea'u wanupe ihe.

Nuzeruzar kwaw heze'eg rehe a'e wà.

Erexak kar nekàgaw wanupe ne.

Nuzeruzar kwaw neze'eg rehe wà,
i'i Izai kwehe mehe a'e.

³⁹ Nuzeruzar kwaw hehe a'e wà. Amo ae Izai ze'eg nezewe i'i a'e.

⁴⁰ Tupàn a'e, numuehàpyhà kar kwaw waneha a'e wà. Nukwaw kar kwaw ma'e wanupe a'e. A'e rupi nahehàpyhà kwaw wà kury. Nukwaw kwaw ma'e wà kury. Naheko wer kwaw heremiruze'eg romo a'e wà. A'e rupi namukatu kwaw ihe wà nehe, i'i Tupàn wanupe, i'i Izai kwehe mehe.

⁴¹ Nezewe i'i Izai a'e, ta'e wexak Zezuz ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e xe, (upuahu pe a'e xe). Umume'u a'e ma'e pape rehe imuapyk pà a'e. ⁴² Amo Zutew wanuwihaw uzeruzar Zezuz rehe a'e 'ar mehe a'e wà. Numume'u kwaw hehe uzeruzar haw amogwer wanupe wà. Ta'e ukyze ze'eg kwehe arer kwaw par wanuwi wà xe.

— Amogwer tuwihaw hemono kar putar zemono'ogaw wi a'e wà nehe, i'i uzeupeupe wà. ⁴³ — Tuwe teko uze'egatu herehe wà nehe, i'i agwer teko uzeupe wà. — Tuwe hekatu Tupàn pe nehe, ni'i kwaw uzeupe wà. A'e rupi numume'u kwaw Zezuz rehe uzeruzar haw wà.

— *Heze'eg nuzawy kwaw purehe uzepyk ma'e a'e, i'i Zezuz teko wanupe a'e kury*

⁴⁴ Na'e uze'eg Zezuz oho wahyhaw rupi kury, teko wanupe kury.

— Aze teko uzeruzar herehe wà nehe, uzeruzar putar hemur kar har rehe wà nehe no.

⁴⁵ Aze teko herexak wà nehe, wexak putar hemur kar har wà nehe no. ⁴⁶ Azur ywy rehe tatainy ài ihe, Tupàn ze'eg imume'u pà purupe ihe. A'e rupi herehe uzeruzar

ma'e nuiko kwaw ipytunaw rupi wata ma'e ài a'e wà nehe, ta'e ukwaw putar Tupàn ze'eg a'e wà nehe xe. ⁴⁷ Aze teko wenu heze'eg a'e wà nehe, aze nuweruzar kwaw a'e wà nehe, nazepyk kwaw wanehe ko 'ar rehe ihe nehe. Ta'e nazur kwaw ko ywy rehe teko wanehe hezepyk pà ihe. Tatahu wi teko wapyro pà azur ihe. ⁴⁸ Heze'eg nuzawy kwaw purehe uzepyk ma'e a'e. Aze teko nuzeruzar kwaw heze'eg rehe a'e wà nehe, aze naheko wer kwaw heremiruze'eg romo a'e wà nehe, ima'enukwaw putar heze'eg rehe a'e wà nehe, tatahu pe oho pà a'e wà nehe.

⁴⁹ Naze'eg e kwaw ihe zutyka'i ihe. Heru hemur kar har umume'u kar a'e ma'e ihewe a'e. ⁵⁰ Aze pezeruzar ize'eg rehe nehe, peiko putar ipyr tuweharupi nehe, tatahu pe peho pixik 'ym pà nehe. Heru hemuze'eg kar a'e, umume'u kar a'e ma'e ihewe a'e.

13

Zeuz uzuhez wemimu'e wapy a'e kury

¹ Uhem etea'i a'e mai'u haw Zanera'yr Wazuka 'ym Awer her ma'e a'e kury. — Pyhewe uzypyrog putar mai'u haw iapo pà a'e nehe kury, i'i teko uzeupepe wà. Uze'eg Zezuz uzeupe a'e. — Na'jàrew kwaw hemàno àwàm ihe nehe kury. Aha putar ko ywy wi heru pe ihe nehe kury. Azamutar katu tuwe heremimu'e ihe wà. Napytu'u kwaw wamutar katu re nehe, i'i uzeupe. ² Na'e Zezuz umai'u wà urepyr a'e kury. Zut a'e, Ximàw Kario taw pe har ta'yr a'e, umai'u a'e pe urepyr a'e. Zurupari wixe Zut ipy'a pe a'e 'ar mehe a'e kury. Uze'eg izupe ipy'a pe kury. — Emume'u Zezuz iho àwàm eho tuwihaw wanupe nehe. A'e rupi tuwihaw umur kar putar zauxiapekwer izupe a'e wà nehe. Zauxiapekwer upyhyk putar heraha tuwihaw pe wà. A'e mehe tuwihaw uzuka kar putar Zezuz a'e wà nehe, i'i Zurupari Zut pe, ipy'a pe. ³ Tupàn umur

ukàgaw Zezuz pe a'e. Zezuz ukwaw ikàgaw uzehe heko haw kury. Ukwaw Tupàn wi ur awer no. Ukwaw Tupàn pe oho àwàm no. ⁴ Na'e Zezuz upu'àm mez wi utyryk pà kury. Wenuhem ukamir puku uzewi kury. Uzàpixi pàn pehegwer uku'aw kury. ⁵ Omono 'y kawaw pupe kury. Uhez urepy nàràgatu iko. Uhyuhyw a'e pàn pehegwer uku'aw har pupe. ⁶ Uhem Ximàw Pet huwake kury. Uze'eg Pet izupe. — Aipo erezuhez putar hepy nehe no, hezar, i'i izupe.

⁷ Uze'eg Zezuz izupe. — Màràzàwe tuwe nerekwaw kwaw ko heremiapo ne. Amo 'ar mehe erekwaw putar nehe, i'i izupe.

⁸ — Nan kwaw pa. Nerezuhez pixik kwaw hepy nehe, i'i Pet izupe. — Aze nazuhez kwaw nepy nehe, nereiko kwaw heremimu'e romo nehe, i'i izupe.

⁹ — Hezar. Ezuhez hepy nehe, ezuhez hepo nehe no, ezuhez heàkàg nehe no, i'i izupe.

¹⁰ — Aze amo uzahak nehe, ikatu nehe. Xo ipy izipiw a'e re nehe. Nezewegatete pe no. Peiko ikatu ma'e romo paw rupi. Xo pitài xe har na'ikatu kwaw a'e, i'i Zezuz izupe.

¹¹ — Amo 'ar mehe amo xe har hezuka kar putar tuwihaw wanupe a'e nehe, i'i Zezuz upy'a pe. Ukwaw a'e ma'e iapo àrààm. A'e rupi — Pitài xe har zo na'ikatu kwaw a'e, i'i urewe a'e.

¹² Urepy izuhez pawire umunehew wi ukamir puku kury, wenaw pe uzewyr pà wapyk pà kury.

— Aipo pekwaw katu peme heremiapo kwer. Màràzàwe tuwe azuhez pepy. ¹³⁻¹⁴ — Purumu'e ma'e, peze peiko ihewe. — Urezar, peze peiko ihewe no. Ikatu nezewe peze haw, ta'e aiko purumu'e ma'e romo ihe xe. Aiko pezar romo ihe xe. Azuhez pepy kwez kury. Pe nehe no, aze pezuhez amogwer wapy nehe, pekatuahy putar ihewe nehe no. ¹⁵ Azapo ma'e kwez penuwa rupi ihe kury.

Pezapo a'e ma'e hezàwegatete nehe no. ¹⁶ Azeharomoete heze'eg ihe. Ni amo uma'ereko e ma'e nuiko wera'u kwaw uzar wi a'e wà. Ni amo ze'eg imume'u har nuiko wera'u kwaw omono kar har wi a'e wà. ¹⁷ Pekwaw ko ze'eg azeharomoete har kury. Aze peruzar nehe, penurywete putar tuwe nehe.

¹⁸ Aze'eg teko peme paw rupi ihe kury. Xo pitài xe har rehe zo aze'eg teko ihe kury. Apukwaw katu pitàitàigatu ihe. Pitài xe har heàmàtyry'yamar romo hekon a'e. Akwaw a'e awa ihe. Nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e. — Amo awa u'u putar temi'u heremimono kwer a'e nehe. A'e re heàmàtyry'yamar romo uzeapo putar a'e nehe, i'i ze'eg kwehe arer hereko haw rehe a'e. Uzeapo putar ma'e a'e ze'eg rupi katete a'e nehe kury. ¹⁹ Amume'u putar agwer ma'e uzeapo ma'e ràm peme ihe kury, izeapo 'ym mehe we ihe kury. A'e rupi izeapo mehe nehe, pezeruzar putar Tupàn romo hereko haw rehe nehe. ²⁰ Aze amo uzekaiw katu heremimono kar ràm rehe a'e nehe, herehe uzekaiw katu ma'e ài hekon putar a'e nehe. Aze amo herehe uzekaiw katu a'e nehe, hemur kar arer rehe uzekaiw katu ma'e ài hekon putar a'e nehe.

Zezuz umume'u wàmàtyry'yamar a'e kury

²¹ A'e ma'e imume'u re uzemumikahy tuwe Zezuz kury. Umume'u tuwe umàno àwàm urewe. — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Amo xe har penehe we har umume'u putar heho àwàm oho tuwihaw wanupe a'e nehe. Tuwihaw umur kar putar zauxiapekwer a'e pe ihewe a'e wà nehe, hepyhyk kar pà wanupe a'e wà nehe, i'i urewe.

²² Urume'e urezehezehe ure kury.

— Ma'enugar xe har uzapo putar nezewe haw a'e nehe, uru'e urezeupeupe. Nurukwaw pixik kwaw ure. ²³ Ihe ihe, (Zezuz hemiamutar katu ihe), apyk ten'à'g Zezuz huwake

ihe kury. ²⁴ Ximàw Pet opo umuawawak ihewe a'e kury, ihewe uze'eg pà a'e kury. — Epuranu hehe ty.

— Mo rehe ereze'eg iko ne, ere izupe ty, i'i Pet ihewe.

²⁵ A'e rupi atyryk Zezuz huwakea'i ihe kury, hehe hepuranu pà ihe kury. — Mo rehe ereze'eg iko ne, hezar, a'e izupe.

²⁶ — Amuàkym putar ko tpy'ak kwez ma'ero'o kwer tykwer inuromo ihe nehe kury. A'e re amono kar putar heàmàtyry'ymar pe ihe nehe kury, izupe i'u kar pà ihe nehe kury, i'i Zezuz ihewe. Umuàkym tpy'ak iaikaw pyrer ma'e ro'o kwer tykwer inuromo kury, imono pà Zut pe kury. (Ximàw Kario pe har romo hekon a'e.) ²⁷ U'u tpy'ak a'e kury. Na'arewahy Zurupari wixe tuwe ipy'a pe a'e kury. Uze'eg Zezuz Zut pe. — Tàrityka'i ezapo neremiapo ràm eho nehe ty, i'i izupe.

²⁸ Amogwer mez huwake har wenu ize'eg mehe wà. — Mâràzàwe tuwe nezewe i'i izupe a'e, uru'e urezeupe. Nurukwaw kwaw. ²⁹ Zut a'e, Zezuz hemetarer rehe uzekaiw ma'e romo hekon a'e. A'e rupi amo hemimu'e nezewe uze'eg uzeupe a'e wà. — Kwa, Zezuz omono kar Zut amo temi'u ime'eg kar pà izupe a'e kury. A'e mehe uhyk putar zanemai'u mehe nehe, i'i uzeupe wà. — Nan, i'i amogwer wà. — Emono e temetarer eho ma'e hereko 'ymar wanupe nehe ty, i'i Zezuz kwez izupe kury, i'i amogwer wà. Nukwaw kwaw a'e wà.

³⁰ A'e tpy'ak i'u re na'arewahy Zut oho a'e wi wanuwi a'e kury. Pyhaw kury.

Zezuz umume'u ze'eg pyahu ma'e a'e kury

³¹ Zut iho ire Zezuz uze'eg urewe kury.

— Awa ta'yr romo aiko ihe. Uhem he'ar kwez kury. Nan kwehe tete teko wexak putar hekàgaw a'e wà nehe. Wexak putar Tupàn ikàgaw a'e wà nehe no, ta'e umur ukàgaw ihewe a'e xe. ³² Nan kwehe tete amume'u putar

Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw purupe ihe nehe. Tupàn umume'u putar hekàgaw hepuràg eteahy haw purupe a'e nehe no. ³³ Heremimu'e wà, hepurumuzàmuzàg ài peiko ihewe. Nan kwehe tete aha putar pewi ihe nehe kury. Herekar putar zepe pe nehe. Karumehe amume'u ma'e Zutew wanupe ihe. Amume'u wi putar a'e ma'e peme ihe nehe kury. — Napepuner kwaw peho haw rehe heho àwàm me nehe. ³⁴ Ze'eg ipyahu ma'e amume'u putar peme kury. Peruzar tuwe ko ze'eg nehe. — Pezeamutamutar katu tuwe nehe. Apuamutar katu ihe, nezewegatete pezeamutamutar katu hezàwegatete nehe no. ³⁵ A'e rupi teko paw ukwaw putar heremimu'e romo peneko haw a'e wà nehe. Ta'e pezeamutamutar katu putar nehe xe.

Zezuz umume'u Pet teko wanupe ize'eg àwàm a'e kury

³⁶ — Ma'e pe ereho putar nehe kury, urezar, i'i Ximàw Pet izupe. — Napepuner kwaw heho àwàm me peho haw rehe pe. Amo 'ar mehe peho putar a'e pe heraikweromo nehe, i'i Zezuz izupe.

³⁷ — Hezar, màràzàwe tuwe napuner kwaw neraikweromo heho haw rehe tàrityka'i ihe nehe kury, i'i Pet izupe. — Aze hezuka wà nehe, napytu'u kwaw neraikweromo heho re nehe, i'i izupe.

³⁸ — Aipo nezezuka kar wer tuwe heremiruze'eg romo nereko haw rehe ne. Azeharomoete ko heze'eg ihe. Na'iruz haw teko upuranu putar nerehe a'e wà nehe. — Aipo Zezuz hemiruze'eg romo ereiko ne, i'i putar newe wà nehe. — Nakwaw kwaw Zezuz ihe ty, ere putar wanupe na'iruz haw nehe, zapukaz ize'eg 'ym mehe nehe, i'i Zezuz Pet pe.

14

— *Aze pezeruzar herehe nehe, peho putar heru pyr nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹ Uze'eg wiwi Zezuz urewe a'e kury.

— Pekyze zo tuwihaw wanuwi nehe, pezemumikahy zo nehe. Pezeruzar Tupàn rehe, pezeruzar herehe nehe no. ² Heta tetea'u tàpuz heru heko haw pe. Amuhyk putar a'e peneko àwàm aha a'e pe peme ihe nehe. Aze mo namuhyk iwer, a'e mehe mo namume'u iwer mo imuhyk àwàm peme. ³ Peneko àwàm imuhyk kar ire nehe, azewyr wi putar tuwà xe nehe no, pemono'ono'og pà hezeupe nehe no. A'e rupi peiko putar hepyr nehe. ⁴ Pekwaw a'e pe heho àwàm me pureraha ma'e pe.

⁵ Uze'eg Tume izupe. — Urezar, nurukwaw kwaw neho àwàm ure. Màràzàwe urukwaw putar pe nehe, nepyr ureho àwàm nehe, i'i izupe. ⁶ I'i Zezuz izupe. — Teko amo taw pe oho mehe a'e wà, wata pe rupi a'e wà. Wanape zàwenugar romo aiko ihe. Aze teko iho wer Tupàn heko haw pe wà nehe, uzeruzar putar herehe wà nehe. Amume'u ze'eg azeharomoete har purupe ihe no. Aze pezeruzar heze'eg rehe nehe, peiko putar peho Tupàn pyr tuweharupi nehe. Aze teko heremiruze'eg romo wanekon wà nehe, ukweraw wi putar wà nehe, wikuwe wi putar tuweharupi wà nehe. Ni amo nueraha kwaw teko Tupàn pe wà nehe. Xo ihe zo araha putar teko izupe ihe wà nehe, i'i Zezuz Tume pe.

⁷ — Hekwaw pe pe, i'i urewe. — A'e rupi pekaw putar heru nehe no. Azeharomoete pekaw heru kury. Azeharomoete pexak heru kury, i'i urewe.

⁸ Uze'eg Piri izupe. — Urezar, exak kar neru urewe nehe. Nurennoz kwaw amo ae ma'e newe ure nehe, aze erexak kar neru urewe nehe, i'i izupe.

⁹ Uze'eg Zezuz izupe.

— Kwehe aiko pepyr ihe. Aipo nahekwaw kwaw pe ne rihi, Piri. Aze amo wiko herexakar romo a'e nehe, wiko heru hexakar romo a'e nehe no. Herexak mehe erexak heru iko ne.

— Exak kar neru urewe nehe, ere ihewe. Màràzàwe tuwe ereze'eg nezewe. ¹⁰— Aipo nerezeruzar kwaw heru inuromo hereko haw rehe ne, Piri. Aipo nerezeruzar kwaw heru heinuromo heko haw rehe ne. Namume'u e kwaw ko heze'eg newe ihe. Heru heinuromo har umume'u kar iko ihewe a'e, uzapo kar ma'e iko ihewe a'e no. ¹¹Pezeruzar ko heze'eg rehe nehe. Aiko heru inuromo ihe. Heru wiko heinuromo a'e no. Pema'enukwaw heremiapo kwer rehe nehe, ma'e purumupytuhegatu kar haw rehe nehe. A'e mehe pezeruzar putar pitài romo hereko haw heru inuromo nehe. ¹²Azeharomoete ko heze'eg ihe. Herehe uzeruzar ma'e uzapo putar ma'e hezàwegatete a'e wà nehe. Upurumupytuhegatu kar wera'u putar ihewi a'e wà nehe, ta'e aha putar heru ipyr ihe nehe xe. ¹³Azapo putar wyzài ma'e peme ihe nehe, aze penoz a'e ma'e heru pe herer rehe nehe. Nezewe mehe aexak kar putar heru ikàgaw ipuràg eteahy haw purupe ihe nehe. ¹⁴Aze penoz wyzài ma'e herer rehe nehe, azapo putar a'e ma'e peme ihe nehe.

— *Tekwe Puràg upyta putar pepyr tuweharupi a'e nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹⁵Uze'eg wi urewe.

— Aze heamutar katu pe nehe, peruzar putar heze'eg nehe. ¹⁶Aenoz putar amo ae pepytywà har heru pe ihe nehe. Umur kar putar wekwe peme a'e nehe. Hekwe umume'u xo ze'eg azeharomoete har purupe a'e. Upyta putar pepyr tuweharupi a'e nehe. ¹⁷Tupàn iàmà-tyry'yymar ywy rehe har nuexak kwaw Tupàn rekwe tur mehe a'e wà nehe, nukwaw kwaw a'e wà nehe. A'e rupi nupuner kwaw hemiruze'eg romo weko haw rehe a'e wà

nehe. Pekwaw putar nehe, ta'e upyta putar pepyr a'e nehe xe, ta'e wiko putar pepy'a pe a'e nehe xe.

¹⁸ Napuezar kwaw ihe nehe. Azewyr wi putar tuwà peme nehe no. ¹⁹ Na'iàrew kwaw heho àwàm. A'e re heàmàtyry'yymar ywy rehe har naherexak kwaw a'e wà nehe. Pe herexak wi putar pe nehe. Ta'e akweraw wi putar hemàno re ihe nehe xe. Aiko wi putar tuweharupi nehe. A'e rupi pekweraw wi putar pemàno re nehe no. Peiko wi putar tuweharupi nehe no. ²⁰ A'e 'ar ihem mehe nehe, pekwaw putar heru inuromo hereko haw pe nehe. Pekwaw putar heinuromo peneko haw nehe no, peinuromo hereko haw zàwegatete nehe no.

²¹ Aze amo uzeruzar heze'eg rehe a'e nehe, aze weruzar heze'eg a'e nehe no, a'e ae heamutar katu har romo hekon a'e nehe. Aze amo heamutar katu a'e nehe, heru uzamutar katu a'e teko a'e nehe no. Azamutar katu putar a'e heamutar katu har ihe nehe no. Azekwaw katu kar putar izupe ihe nehe no.

²² Zut a'e (nan Zut Kario pe har a'e, Zut inugwer a'e) upuranu Zezuz rehe a'e kury.

— Hezar, i'i izupe. — Erezekwaw katu kar putar urewe ne nehe. Màràzàwe tuwe nerezekwaw kar kwaw amogwer teko ywy rehe har wanupe nehe, i'i Zut izupe, hehe upuranu pà. ²³ Uze'eg wi urewe. Aze teko heamutar katu a'e wà nehe, weruzar putar heze'eg a'e wà nehe. Heru uzamutar katu putar a'e teko a'e wà nehe no. Heru a'e nehe, ihe ihe nehe no, uruzur putar wapyr urereko pà ure nehe no. ²⁴ Heamutar 'ymar nuweruzar kwaw heze'eg a'e wà nehe. Peinu heze'eg. Namume'u kar kwaw a'e ze'eg hezeupe. Nan. Hemur kar har umume'u kar a'e ze'eg ihewe a'e. ²⁵ Agwer ma'e amume'u peme ihe, pepyr hereko mehe we ihe. ²⁶ Heru umur kar putar Wekwe Puràg purupytywà ma'e pepyr a'e nehe, ta'e peiko

heremiruze'eg romo pe xe. Pemu'e putar ma'e rehe paw rupi a'e nehe. Pemuma'enukwaw kar putar heze'eg rehe paw rupi a'e nehe no.

²⁷ Heho re, aze mo napupytywà putar iwer ihe, a'e mehe mo pekyze mo heàmàtyry'yamar wanuwi pe, pekyze mo ma'e wi pe. Hekàg ihe. Nakyze kwaw wanuwi ihe, ma'e wi ihe. A'e rupi amukàg putar pepy'a ihe nehe. A'e rupi napekyze kwaw nehe no. Teko napemukàg kar kwaw hezàwe a'e wà. Xo ihe zo akwaw tuwe pemukàg kar haw ihe. A'e rupi pezemumikahy zo heho àwàm rehe nehe. Pekyze zo heàmàtyry'yamar wanuwi nehe. Pekyze zo wyzài ma'e wi nehe. ²⁸ — Aha putar pewi ihe nehe, azewyr wi putar peme ihe nehe no, a'e kwez peme. Peinu imume'u mehe pe. Aze mo heamutar katu pe, a'e mehe mo penurywete mo heru ipyr heho àwàm rehe pe, ta'e heru ikàg wera'u ihewi a'e xe. ²⁹ Amume'u heho àwàm kwez peme ihe kury, heho 'ym mehe we ihe rihi. A'e rupi ywak rehe heho àwàm hexak mehe pezeruzar putar tuwe heze'eg rehe nehe, herehe nehe.

³⁰ Napuner kwaw kwehea'u peme heze'egaw rehe kury, ta'e heàmàtyry'yamar ko ywy rehe har wanuwihaw a'e xe, umur kar wemiruze'eg xe a'e wà xe: hepyhyk putar a'e wà nehe. Aze mo nabezuka kar iwer mo wanupe, a'e mehe mo nupuner iwer mo hezuka haw rehe wà. ³¹ Azamutar katu heru ihe. A'e rupi azapo wi putar hemiapo putar haw paw rupi ihe nehe. A'e rupi teko ukwaw putar heru iamutar katu haw a'e wà nehe. Azamutar katu heru ihe. Uze'eg wi urewe kury. — Zaha ty wà, zahem zaha xe wi nehe kury ty wà, i'i urewe kury.

15

— *Ma'ywa 'yw ài aiko ihe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹ (Amo ae tàpuz me) uze'eg wi Zezuz urewe a'e kury.

— Ma'ywa 'yw ài aiko ihe. Heru a'e, ma'ywa 'yw rehe uzekaiw ma'e ài hekon a'e. ² Herehe uzeruzar ma'e a'e wà, hàkàgwer ài wanekon a'e wà. Aze amo hàkà na'i'a kwaw nehe, a'e mehe hehe uzekaiw ma'e omonohok putar a'e nehe. Weityk hàkàgwer i'a 'ym ma'e kwer a'e. A'e rupi ma'ywa 'yw ikatu wera'u putar a'e nehe, i'a katu wera'u putar a'e nehe no. ³ Heru pemukatu kwez kury, (akwez ma'ywa 'yw ài kury), ta'e peruzar ize'eg heremimume'u kwer pe xe. ⁴ Aze izar omonohok hàkà i'yw wi nehe, a'e hàkàgwer nupuner kwaw i'a haw rehe nehe. Nezewegatete aze napeiko kwaw heremiruze'eg romo nehe, naperuzar kwaw heze'eg nehe. Peiko tuwe heremiruze'eg romo nehe. Nezewe mehe peiko putar i'a katu ma'e ài nehe.

⁵ Ma'ywa 'yw ài aiko ihe. Hàkàgwer ài peiko pe. Aze hàkà upyta u'yw ikatu ma'e rehe nehe, i'a katu putar nehe. Nezewegatete aze peiko heremiruze'eg romo nehe, peruzar putar heze'eg nehe, ikatuahy ma'e tetea'u iapo pà nehe. ⁶ Aze amo upytu'u heremiruze'eg romo wiko re nehe, hàkàgwer i'ok pyrer ài hekon putar a'e nehe. Uxinig putar nehe. Hehe uzekaiw ma'e omono'og putar agwer hàkàgwer uxinig ma'e kwer a'e nehe, tata pupe hapy pà a'e nehe. ⁷ Aze pepyta heinuromo nehe, aze heze'eg upyta peinuromo nehe, pepuner wyzài ma'e henoz taw rehe ihewe nehe. Amono putar a'e ma'e peme ihe nehe. ⁸ Aze ma'ywa 'yw i'a katu nehe, — Ikatu ma'e, i'i teko i'yw pe wà nehe. Nezewegatete aze peruzar heze'eg nehe, peiko putar heremimu'e romo nehe. A'e mehe teko ukwaw putar heru ikàgaw ipuràg eteahy haw a'e wà nehe, penehe ume'e pà a'e wà nehe. ⁹ Heru peamutar katu a'e. Nezewegatete apuamutar katu ihe no. Peiko wi wi heremiruze'eg romo nehe. A'e mehe napytu'u kwaw

peamutar katu re ihe nehe. ¹⁰ Aruzar heru ze'eg ihe. A'e rupi heamutar katu a'e. Nezewegatete peruzar heze'eg nehe. A'e mehe napytu'u kwaw peamutar katu re ihe nehe.

¹¹ Amume'u agwer ma'e kwez peme ihe, ta'e hepuru-murywete kar wer penehe ihe xe. Penurywete putar tuwe nehe. Penurywete haw uhyk putar peme nehe.

¹² Peruzar ko heze'eg nehe. Apuamutar katu ihe. Nezewegatete pezeamutamutar katu nehe no. ¹³ Aze awa uzezuka kar umyrypar hekuzaromo a'e nehe, azeharomoete wiko umyrypar iamutar katu har romo a'e nehe. ¹⁴ Aze peruzar heze'eg nehe, peiko putar hemyrypar romo nezewegatete nehe no.

¹⁵ — Ihewe uma'ereko ma'e, na'e kwaw peme ihe kury. Ta'e uma'ereko ma'e nukwaw kwaw uzar hemiapo rà m a'è wà xe. Uma'ereko e izupe wà. — Hemyrypar, a'e peme kury. Ta'e amume'u ma'e heru hemimume'u kwer paw peme ihe kury xe. ¹⁶ Naherexak kwaw pe. Apuexaexak ihe. — Peruzar heze'eg nehe, pemume'u Tupàn ta'yr romo hereko haw purupe nehe, a'e peme. Teko tetea'u uzeruzar herehe a'e wà kury, ta'e wenu peze'eg a'e wà xe. Penemiapo kwer nuzawy kwaw ma'e'a kwer upaw 'ym ma'e a'e, ipuga 'ym ma'e a'e. A'e rupi aze penoz ma'e heru pe nehe, herer rehe nehe, umur putar a'e ma'e peme a'e nehe. ¹⁷ Peruzar ko heze'eg nehe. Pezeamutamutar katu nehe.

— *Teko ywy rehe har na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹⁸ Uze'eg wi urewe.

— Teko ywy rehe har heremiruze'eg 'ym a'e wà, na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà. Pema'enukwaw ko ma'e rehe nehe. Herehe ràgypy na'iakatuwawahy kwaw a'e wà. ¹⁹ Ikatu uzeupeupe wà. Aze mo peiko

wazàwe, a'e mehe mo pekatu mo wanupe. Peiko mo wamyrypar romo. Apuexaexak ihe, ko ywy rehe har wamyter wi ihe. A'e rupi napeiko kwaw wazàwe kury. A'e rupi na'iakatuwawahy kwaw penehe a'e wà kury. ²⁰ Pema'enukwaw a'e heze'eg amo 'ar mehe heremimume'u kwer rehe. Awa na'ikàg wera'u kwaw uzar wi a'e. Heàmàtyry'ymar upuraraw kar ma'erahy ihewe a'e wà. Upuraraw kar putar ma'erahy peme a'e wà nehe no. Amo teko weruzar heze'eg a'e wà. Weruzar putar peze'eg wà nehe no. ²¹ Heàmàtyry'ymar upuraraw kar putar ma'erahy peme a'e wà nehe, ta'e peiko heremiruze'eg romo pe xe, ta'e nukwaw kwaw hemur kar har a'e wà xe. ²² Aze mo nazur iwer wanupe heze'eg pà ihe, a'e mehe mo — Ikatu 'ym ma'e iapo har wà, ni'i wer mo Tupàn heàmàtyry'ymar wanupe a'e. Ukwaw heze'eg a'e wà kury, a'e rupi ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo weko haw a'e wà kury. ²³ Aze amo na'iakatuwawahy kwaw herehe a'e nehe, na'iakatuwawahy kwaw heru rehe a'e nehe no. ²⁴ Azapo purumupyтуhegatu kar haw a'e teko wamytepe ihe. Ni amo nuzapo pixik kwaw agwer ma'e wanuwa rupi a'e wà. Aze mo nazapo iwer a'e ma'e wanuwa rupi ihe, a'e mehe mo — Ikatu 'ym ma'e iapo har wà, ni'i iwer mo Tupàn a'e teko wanupe. Wexak heremiapo kwer wà. A'e rupi na'iakatuwawahy kwaw herehe wà kury, heru rehe wà no. ²⁵ I'i ze'eg kwehe arer a'e. — Nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e wanupe ihe. Nezewe rehe we na'iakatuwawahy kwaw herehe a'e wà, i'i ze'eg kwehe arer. Heàmàtyry'ym e waiko a'e wà.

²⁶ Ur putar purupytywà ma'e a'e nehe. Tupàn ze'eg azeharomoete har imume'u har romo hekon a'e. Tupàn umur kar putar nehe. Wiko Tupàn pyr kury. Amur kar putar peme ihe nehe. A'e Tekwe uze'eg putar peme herehe a'e nehe no. ²⁷ Peze'eg putar herehe teko wanupe

nehe no, ta'e izypy mehe arer we peiko herehe we xe, ta'e peata herupi tuweharupi xe.

16

¹ Uze'eg wi urewe. Agwer ma'e amume'u kwez peme ihe, ta'e naputar kwaw herehe pezeruzar ire pepytu'u haw ihe xe. ² Zutew wanuwihaw pemono kar putar uze-mono'ogaw wi a'e wà nehe. Amo 'ar mehe nehe, nezewe i'i putar a'e wà nehe. — Aze azuka Zezuz hemiruze'eg ihe wà nehe, ikatuahy ma'e azapo putar nezewe Tupàn pe ihe nehe, i'i mua'u putar uzeupe a'e wà nehe. ³ Uzapo putar agwer ma'e peme a'e wà nehe, ta'e nukwaw kwaw heru a'e wà xe, ta'e nahekaw kwaw a'e wà no xe. ⁴ Agwer ma'e amume'u kwez peme ihe. A'e rupi a'e ma'e peme iapo mehe wà nehe, pema'enukwaw putar ko heze'eg rehe nehe.

— *Amur kar putar pepytywà àràm pepyr ihe nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

Namume'u kwaw a'e ma'e izypy mehe ihe, ta'e aikuwe pepyr a'e 'ar mehe ihe xe. Tàrityka'i aha putar pewi ihe nehe kury. ⁵ Aha putar hemur kar arer ipyr ihe nehe kury. Napepuranu kwaw herehe. — Ma'e pe ereho putar nehe, napeze kwaw ihewe. ⁶ Amume'u heho àwàm kwez peme kury. A'e rupi pezemumikahy kury. ⁷ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze aha pewi nehe, ikatu wera'u nezewe haw peme nehe. Aze mo naha iwer pewi ihe, a'e mehe mo pepytywà àràm nur iwer mo pepyr a'e. Aze aha nehe, amur kar putar pepytywà àràm pepyr nehe.

⁸⁻⁹ Teko ipurapo wer ikatu 'ym ma'e rehe a'e wà, ta'e nuzeruzar kwaw herehe a'e wà xe. Tur mehe nehe pepytywà har ukwaw kar putar wanemiapo kwer ikatu 'ym ma'e teko wanupe a'e nehe. Ikatu ma'e iapo haw rehe upurumu'e putar nehe no. — Teko ikatu 'ym ma'e iapo har

oho putar tatahu pe wà nehe, i'i putar teko wanupe nehe, wamu'e pà nehe. Ta'e Tupàn omono kar putar agwer teko tatahu pe a'e wà nehe xe.

¹⁰ Aha putar heru ipyr ihe nehe. Naherexak kwaw pe nehe. Amur kar putar purupytywà ma'e ihe nehe. A'e rupi teko ukwaw putar ikatu ma'e iapo haw a'e wà nehe. ¹¹ — Amono kar putar Zurupari tatahu pe ihe nehe, i'i tuwe heru ihewe. Purupytywà ma'e pepyr tur mehe nehe, umume'u putar Zurupari tatahu pe iho àwàm purupe a'e nehe no. A'e mehe teko ukwaw putar tuwe ikatu 'ym ma'e iapo har tatahu pe waho àwàm a'e wà nehe no.

¹² Hepurumume'u wer zepe amo ae ma'e tetea'u rehe ihe. Namume'u kwaw peme ihe nehe kury. Aze mo amume'u peme, a'e mehe mo pezemumikahy tuwe mo pe. ¹³ Tupàn rekwe umume'u xo ze'eg azeharomoete har purupe a'e. Tur mehe ukwaw kar putar a'e ze'eg azeharomoete har peme a'e nehe. Nuze'eg e kwaw peme a'e nehe. Weminu kwer umume'u putar peme nehe. Ma'e uzeapo ma'e rà m umume'u putar peme nehe no. ¹⁴ Ukwaw kar putar hekàgaw hepuràg eteahy haw peme nehe, ta'e umume'u putar heze'eg peme nehe xe. ¹⁵ Heru umur ukàgaw upuràg eteahy haw ihewe paw rupi a'e. A'e rupi — Hekwe umume'u putar heze'eg peme a'e nehe, a'e kwez peme ihe.

— *Penurywete putar nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

¹⁶ — Nan kwehe tete aha putar pewi nehe. Naherexak kwaw pe a'e 'ar mehe nehe. A'e re nehe, nan kwehe tete nehe, herexak wi putar pe nehe no, i'i urewe.

¹⁷⁻¹⁸ Amo hemimu'e i'i urewe a'e wà.

— Mâràzàwe tuwe umume'u oho àwàm uzewyr àwàm zanewe a'e, mâràzàwe tuwe umume'u u ipyr oho àwàm

zanewe a'e. Ma'e rehe uze'eg iko a'e, i'i urewe wà. Nurukwaw kwaw ure.

¹⁹ — Ipuranu wer herehe wà, i'i Zezuz uzeupe. A'e rupi uze'eg urewe kury.

— Pepuranu peiko pezehezehe pe,

— Màràzàwe tuwe uze'eg iko oho àwàm rehe a'e, uzewyr àwàm rehe a'e, peze peiko pezeupe.

²⁰ Azeharomoete ko heze'eg ihe. Pezai'o putar nehe. Teko heremiruze'eg 'ym hurywete putar azeharomoete a'e wà nehe. Pezemumikahy putar nehe. Amo 'ar ipaw ire penurywete wi putar nehe. ²¹ Kuzà a'e, umemyr izexak kar etea'i mehe uzemumikahy a'e, ta'e uhem ma'erahy ipuraraw paw izupe a'e xe. Imemyr izexak kar ire heharaz ma'erahy kwer wi. Hurywete umemyr izexak kar awer rehe. ²² Nezewegatete peiko putar nehe no. Pezemumikahy kury. Apuexak wi putar ihe nehe. Penurywete putar tuwe nehe. Ni amo nupuner kwaw pemuzemumikahy kar wi haw rehe a'e wà nehe.

²³ A'e 'ar mehe nehe, napenoz kwaw ma'e ihewe nehe. Azeharomoete ko heze'eg ihe. Aze penoz wyzài ma'e heru pe herer rehe nehe. Umur putar peme a'e nehe. ²⁴ Ko 'ar rehe napenoz kwaw ma'e izupe herer rehe. Penoz tuwe ma'e izupe nehe ty wà. A'e rupi penurywete putar tuwe nehe.

— *Heremiruze'eg upuraraw putar ma'erahy a'e wà nehe, i'i Zezuz wemimu'e wanupe a'e kury*

²⁵ Uze'eg wi urewe.

— Agwer ma'e rehe apumu'e kwez ihe, ma'emume'u haw imume'u pà peme ihe. Amo 'ar mehe napumu'e kwaw ma'emume'u haw rupi ihe nehe. Aze'eg putar peme heru rehe ihe nehe. Pekwaw katu putar hema'enukwaw paw nehe. Nazumim kwaw hema'enukwaw paw pewi nehe. ²⁶ A'e 'ar mehe pe ae penoz putar ma'e izupe herer

rehe nehe. A'e rupi nainoz kwaw penemimutar izupe a'e 'ar mehe nehe. ²⁷ Ta'e heru peamutar katu a'e xe. Peamutar katu a'e, ta'e heamutar katu pe no xe, ta'e pezeruzar izuwi hezur awer rehe xe. ²⁸ Azur tuwe heru wi ihe, ywy rehe ihe. Ahem putar aha ywy wi nehe kury, heru pe heho pà nehe kury.

²⁹ Uruze'eg izupe ure kury. — Azeharomoete naza-waiw katu kwaw neze'eg urewe kury. (Urenu katu neze'eg kury.) Na'uremu'e kwaw pe iko ma'emume'u haw imume'u pà ne kury. A'e rupi urukwaw katu wera'u nema'enukwaw paw ure kury. ³⁰ Azeharomoete erekwaw ma'e paw rupi ne. Eremume'u tuwe ma'e iko urewe kury. Nurupuranu kwaw nerehe ure kury. Azeharomoete uruzeruzar Tupàn hemimur karer romo nereko haw rehe ure kury, uru'e izupe. ³¹ Uze'eg Zezuz urewe.

— Aipo pezeruzar tuwe herehe kury. ³² Tàrityka'i pehàpehàz putar nehe, pitàitàigatu peneko haw pe peho pà nehe. Pepuir putar ihewi nehe. Pepytu'u putar herehe pezeruzar ire nehe. Azeharomoete naiko kwaw xe ihe zutyka'i ihe nehe. Nan. Heru herehe we hekon putar a'e nehe. ³³ Teko heremiruze'eg 'ym upuraraw kar putar ma'erahy peme a'e wà nehe. Hekàg wera'u a'e teko wanuwi ihe. Amono kar putar a'e teko tatahu pe ihe wà nehe. A'e rupi pekyze zo wanuwi nehe. Amume'u agwer ma'e kwez peme ihe kury. A'e rupi napekyze kwaw tuwihaw wanuwi nehe. Penurywete putar nehe.

17

— *Zezuz uze'eg Tupàn pe wemimu'e wanehe a'e kury*

¹ A'e ma'e imume'u pawire ume'e Zezuz ywate a'e kury. Uze'eg Tupàn pe kury.

— Heru, uhem a'e 'ar kwez kury. Ihe nera'yr romo aiko ihe. Exak kar hekàgaw hepuràg eteahy haw purupe

nehe. A'e rupi aexak kar putar nekàgaw nepuràg eteahy haw purupe ihe nehe no. ² Ta'e hemuigo kar pe teko paw wanuwihaw romo ne xe. A'e rupi amuigo kar putar heremiruze'eg nepyr tuweharupi ihe wà nehe no, tatahu pe wamono kar 'ym pà ihe wà nehe no, ta'e eremur a'e heremiruze'eg ihewe ne wà xe. ³ Ne Tupàn romo ereiko ne. Naheta kwaw amo. Ihe Zezuz Tuwihawete Purupyro Ma'e romo aiko ihe, neremimur karer romo ihe. Aze teko nekwaw a'e wà nehe, aze hekwaw a'e wà nehe, a'e mehe wiko putar tuweharupi zanepyr a'e wà nehe, tatahu pe oho 'ym pà a'e wà nehe. ⁴ Aexak kar nekàgaw nepuràg eteahy haw purupe ko ywy rehe ihe. Azapo neremiapo putar haw paw rupi katete ihe. ⁵ Izypy mehe ywy ywak iapo 'ym mehe we tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo aiko ihe. Tàrityka'i azewyr putar nepyr ihe nehe. A'e mehe hemuigo kar wi pe tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo nehe kury, izypy mehe arer zàwegatete nehe kury.

⁶ Eremur amo teko ihewe ne wà, heremiruze'eg romo wamuigo kar pà ne wà. Amume'u neze'eg kwez wanupe ihe. A'e rupi nekwaw a'e wà kury. Neremiruze'eg romo wanekon wà. Eremur ihewe ne wà kury. Ta'e weruzar neze'eg a'e wà xe. ⁷ Hekàgaw paw rupi, heremiruze'eg paw rupi wà, hema'e paw rupi neremimur kwer romo wanekon a'e wà. Heremiruze'eg ukwaw katu ko ze'eg a'e wà kury. — Tupàn umur ma'e paw Zezuz pe a'e, i'i uzeupe wà kury. ⁸ Eremume'u neze'eg ihewe ne. Amume'u neze'eg wanupe ihe. Uzeruzar a'e ze'eg rehe a'e wà. — Azeharomoete ize'eg a'e, i'i neze'eg rehe a'e wà. — Azeharomoete Zezuz ur Tupàn wi a'e, azeharomoete Tupàn umur kar Zezuz ywy rehe a'e, i'i uzeupepe zanerehe wà.

⁹ — Epytywàgatu ne wà nehe, a'e newe kury. Naze'eg kwaw newe teko heremiruze'eg 'ym wanehe ihe. Heremiruze'eg neremimur kwer wanehe aze'eg newe

ihe kury, ta'e neremiruze'eg romo wanekon a'e wà no xe. ¹⁰ Heremiruze'eg paw neremiruze'eg romo wanekon a'e wà. Neremiruze'eg paw heremiruze'eg romo wanekon a'e wà no. Wanexak mehe teko wexak putar hekàgaw hepuràgaw a'e wà nehe no. ¹¹ Aha putar nepyr ihe nehe kury, Heru. Aezar putar ko ywy ihe nehe. Naikuwe kwaw ywy rehe nehe. Heremimu'e wiko putar ywy rehe a'e wà nehe. O Heru, nekatuahy ne. Emonokatu heremimu'e ne wà nehe, ta'e nekàg wera'u ne xe. Eremur nekàgaw ihewe ne. Zaiko pitài teko ài zane. Tuwe heremiruze'eg wiko pitài teko ài a'e wà nehe no, zanezàwegatete a'e wà nehe no. ¹² Wapyr hereko mehe amonokatu wanereko ihe wà, ta'e eremur nekàgaw ihewe ne xe. Nazuka kar kwaw tuwihaw wanupe ihe wà. Numàno kwaw herupi wata mehe wà. Xo pitài zo uhem ihewi a'e, ta'e ze'eg kwehe arer umume'u heàmàtyry'ymar romo heko àwàm a'e xe. ¹³ Tàrityka'i aha putar nepyr ihe nehe kury. Amume'u ko ma'e teko newe ihe, wanuwa rupi ihe. A'e rupi hurywete putar tuwe upy'a pe henu mehe a'e wà nehe. ¹⁴ Naiko kwaw teko ko ywy rehe har ài ihe, ta'e aruzar neze'eg ihe xe. Heremiruze'eg a'e wà no, wiko ihe ài a'e wà no, nuiko kwaw neàmàtyry'ymar ko ywy rehe har wazàwe a'e wà no. Ta'e weruzar neze'eg a'e wà xe. A'e rupi teko na'iakatuwawahy kwaw wanehe a'e wà. ¹⁵ — Eraha ywy wi nepyr tàrityka'i ne wà nehe, na'e kwaw newe, Tupàn. — Emonokatu ikatu 'ym ma'e iapo har wazar wi ne wà nehe, a'e newe. ¹⁶ Naiko kwaw neàmàtyry'ymar ywy rehe har wazàwe ihe. Heremiruze'eg a'e wà no, wiko ihe ài a'e wà no. Nuiko kwaw amogwer teko wazàwe wà. ¹⁷ Neze'eg azeharomoete ne. Emu'e heremiruze'eg neze'eg rehe ne wà nehe. A'e mehe weruzar putar neze'eg a'e wà nehe, neremiruze'eg romo wiko pà a'e wà nehe. ¹⁸ Hemur kar pe ywy rehe ne. — Emume'u heze'eg teko wanupe

nehe, ere ihewe. Nezewegatete ihe amono kar putar heremiruze'eg taw nà̀nà̀gatu ihe wà̀ nehe no. ¹⁹ Aruzar katu neze'eg ihe. Wexak heremiapo kwer a'e wà̀. A'e rupi weruzar katu putar neze'eg a'e wà̀ nehe no.

²⁰ Aze'eg newe heremiruze'eg wanehe ihe. Umume'u neze'eg oho amo teko wanupe a'e wà̀. Omogwemogwer a'e teko uzeruzar herehe a'e wà̀ no, ta'e wenu heremiruze'eg waze'eg a'e wà̀ no xe. Aze'eg newe a'e teko wanehe ihe no. ²¹ Tuwe wiko uzeinuinuro mo paw rupi a'e wà̀ nehe. O Heru. Ereiko heinuromo ne. Aiko neinuromo ihe. Tuwe wiko zaneinuromo nezewegatete a'e wà̀ nehe no. A'e rupi wiko putar zanezà̀we a'e wà̀ nehe. A'e rupi amogwer teko i'i putar a'e wà̀ nehe, — Azeharomoete Tupàn umur kar Zezuz xe zanepyr a'e, i'i putar a'e wà̀ nehe. ²² Eremur nekà̀gaw nepurà̀g eteahy haw ihewe ne. Nezewegatete amono hekà̀gaw hepurà̀gaw kwez wanupe ihe no. A'e rupi wiko putar uzeinuinuro mo pitài romo a'e wà̀ nehe no, pitài romo zanereko haw à̀i a'e wà̀ nehe no. ²³ Aiko wainuromo ihe. Ereiko heinuromo ne. A'e rupi wiko putar tuwe uzeinuinuro mo pitài romo a'e wà̀ nehe no. A'e rupi — Azeharomoete Tupàn umur kar Zezuz xe a'e, i'i putar teko a'e wà̀ nehe. — Tupàn uzamutar katu Zezuz a'e, zaneamutar katu nezewegatete a'e no, i'i putar a'e wà̀ nehe.

²⁴ O Heru. Eremur heremiruze'eg ihewe ne wà̀. Tuwe wiko hepyr a'e wà̀ nehe. A'e rupi wexak putar hekà̀gaw hepurà̀g eteahy haw a'e wà̀ nehe. Kwehe mehe eremur a'e nekà̀gaw nepurà̀gaw ihewe ne, ta'e ywy iapo 'ym mehe we heamutar katu pe ne xe. ²⁵ Ne Heru ikatuahy ma'e ne. Teko heremiruze'eg 'ym nanekwaw kwaw a'e wà̀. Urukaw katu ihe.

— Azeharomoete Tupàn umur Zezuz xe a'e, i'i ko heremiruze'eg newe a'e wà̀. ²⁶ Amume'u neze'eg wanupe

ihe, nekwaw kar pà wanupe ihe. Amume'u wi wi putar wanupe ihe nehe kury. — Heru heamutar katu a'e, a'e wanupe ihe. A'e rupi uzeamutamutar katu putar a'e wà nehe no. A'e rupi aiko putar wainuromo ihe nehe no.

18

Zauxiapekwer upyhyk Zezuz a'e wà kury

¹ A'e ma'e Tupàn pe imume'u re uhem Zezuz oho a'e wi urerupi a'e kury. Uruahaw Xer yrykaw oroho. Ma'eputyry rupaw a'e pe tuz. Uruixe a'e pe. ² Zut ukwaw a'e ma'eputyry rupaw a'e. Ta'e tuweharupi Zezuz oho a'e pe urerupi a'e xe. ³ A'e rupi Zut oho a'e pe a'e kury, zauxiapekwer waneraha pà a'e kury, zauxiapekwer tàpuzuhu pe har waneraha pà a'e no. Ta'e tuwihaw a'e wà xe, Moizez ze'eg kwaw par parizew her ma'e a'e wà no xe, umur kar a'e zauxiapekwer a'e pe Zut hupi a'e wà xe, Zezuz ipyhyk kar pà wanupe a'e wà xe. Weraha takihepuku a'e pe oho mehe wà, weraha tatainy wà no. ⁴⁻⁵ Zut a'e, Zezuz iàmàtyry'ymar a'e, oho a'e pe zauxiapekwer wanupi a'e no. Ukwaw Zezuz uzeupe uzeapo ma'e ràm paw rupi a'e. A'e rupi oho wakutyry kury, wanupe uze'eg pà kury.

— Mon aipo pekar peiko, i'i wanupe.

— Uruekar Zezuz Nazare pe har uruiko ure, i'i izupe wà. — Aihe ihe, i'i wanupe. ⁶ Henu mehe zauxiapekwer uzewyr izuwi wà, ywy rehe u'ar pà wà. ⁷ Upuranu wi wanehe. — Mon aipo pekar peiko, i'i wanupe. — Zezuz Nazare pe har, i'i izupe wà.

⁸ — Aihe ihe, a'e kwez peme. Herekar pe. Herexak pe kwez kury. Pepyhyk zo ko heremiruze'eg pe wà nehe. Tuwe oho wà nehe, i'i wanupe. ⁹ (Nezewe i'i wanupe a'e, ta'e nezewe i'i u pe a'e 'ym mehe a'e xe.) — Heru, zauxiapekwer nueraha kwaw ni pitài heremiruze'eg a'e

wà nehe. Ni pitài heremiruze'eg nupyту'u kwaw herehe uzeruzar ire a'e wà nehe, i'i izupe.

¹⁰ Ximàw Pet wereko takihe a'e. Umutyk kury, zauxiapekwer Maw her ma'e imugaz pà kury, inami awyze har iaikaw pà izuwi kury. (Akwez zauxiapekwer a'e, xaxeto pe uma'ereko ma'e romo hekon a'e.) ¹¹ I'i Zezuz Pet pe kury.

— Emuzewyr wi netakihe iapirer pupe ty. Apuraraw putar tuwe ma'erahy kwer aha ihe nehe kury, ta'e heru upuraraw kar ihewe a'e xe. Nerepuner kwaw ma'e iapo haw rehe hepyro pà a'e ma'erahy wi nehe, i'i izupe.

Weraha Zezuz Anaz huwa rupi wà

¹² Zauxiapekwer a'e wà, wanuwihaw a'e wà no, zauxiapekwer zutew a'e wà no, upyhyk Zezuz a'e wà kury, iàpixi pà a'e wà kury. ¹³ Weraha Anaz pe wà kury. Anaz a'e, Kaipa tatyw a'e, xaxeto ikàg wera'u ma'e romo hekon a'e kwarahy rehe a'e. ¹⁴ A'e Kaipa a'e, a'e 'ym mehe i'i teko wanupe a'e. — Aze pitài awa umàno teko wanekuzaromo paw rupi a'e nehe, ikatuahy putar nehe. Nezewe mehe amogwer teko numàno kwaw a'e wà nehe, i'i wanupe.

— Naiko kwaw hemimu'e romo ihe, i'i Pet a'e kury

¹⁵ Ximàw Pet a'e, ihe ihe no, oroho Zezuz haikweromo ure kury. Xaxeto wanuwihaw hekwaw katu a'e. A'e rupi aixe aha tuwihaw heko haw pe ihe kury, hàpuz huwake ihe kury. ¹⁶ Upyta Pet katu pe uken huwake a'e. Na'e ahem wi aha tuwihaw hàpuz wi ihe kury. Aze'eg amo kuzàwaza uken huwake har pe kury. Na'e araha Pet tàpuz me kury. ¹⁷ A'e kuzàwaza uken huwake har uze'eg Pet pe a'e kury. — Ereiko a'e awa hemimu'e romo ne, i'i izupe. — Nan kwaw zàkwà, naiko kwaw hemimu'e romo ihe zàkwà, i'i mua'u Pet izupe.

¹⁸ Huwixàgahy kury. A'e rupi uma'ereko ma'e a'e wà, zauxiapekwer a'e wà no, umunyk tata a'e pe a'e wà kury.

Upu'àm tata huwake wà, uzemuaku pà wà. U'àm Pet oho wanuwake a'e no, uzemuaku pà a'e no.

Tuwihaw upuranu Zezuz rehe a'e kury

¹⁹ Xaxeto wanuwihaw upuranu Zezuz rehe a'e kury.

— Ma'e rehe erepurumu'e ne, i'i izupe. — Mo neremimu'e romo wanekon a'e wà, i'i izupe. ²⁰ Uze'eg Zezuz izupe. — Tuweharupi amume'u Tupàn ze'eg aha teko nànnàn ihe. Apurumu'e aha tuweharupi wazemono'ogaw pe, Tupàn hàpuzuhu pe no, Zutew paw wazemono'ogaw pe no. Nazeàmim kwaw ize'eg rehe hepurumu'e mehe ihe. ²¹ A'e rupi màràzàwe tuwe erepuranu herehe ne. Epuranu eho herenu arer wanehe nehe ty. — Ma'e Zezuz umume'u peme a'e, ere wanupe nehe. Ukwaw heze'eg awer a'e wà, a'e heremimume'u kwer a'e wà, i'i izupe.

²² Na'ikatu kwaw Zezuz ze'eg amo zauxiapekwer pe a'e. A'e rupi a'e zauxiapekwer ukwar Zezuz huwa pe a'e kury. — Emuawate katu ko tuwihaw ty, i'i Zezuz pe. — Eze'eg zo nezewe izupe ty, i'i izupe.

²³ I'i Zezuz izupe. — Aze ikatu 'ym ma'e amume'u aipo ihe, emume'u xe har nànnàn ty, i'i Zezuz izupe. — Ikatuahy heze'eg. Naheremu'em pixik kwaw ihe. Màràzàwe tuwe erekwar heruwa pe ne, i'i izupe.

²⁴ Zezuz iàpixi haw we a'e rihi. Na'e Anaz omono kar Zezuz Kaipa pe a'e kury. Amo ae xaxeto romo hekon a'e.

Zapukaz uze'eg a'e kury

²⁵ Pet a'e pe hekon uzemuaku pà. A'e rupi amogwer uze'eg izupe a'e wà kury. — Aipo ereiko a'e awa hemimu'e romo ne, i'i izupe wà. — Nan, naiko kwaw ihe ty wà, i'i mua'u wanupe.

²⁶ Amo xaxeto pe uma'ereko ma'e a'e, a'e awa Pet hemimugaz kwer iànàm a'e, uze'eg Pet pe a'e kury. —

Uruexak kwez Zezuz rehe we nereko mehe ma'e tymaw pe ihe, i'i izupe. ²⁷ — Nan, i'i wi Pet kury. Tàrityka'i uze'eg zapukaz a'e kury.

Weraha Zezuz Pirat huwa rupi wà kury

²⁸ Zauxiapekwer weraha Zezuz Kaipa hàpuz wi tuwihawete hàpuzuhu pe a'e wà kury. A'e tuwihaw nuiko kwaw Zutew romo a'e. Izi'itahy kury. Zutew nuixe kwaw tàpuz me wà, ta'e aze mo wixe a'e pe wà, a'e mehe mo uhaw mo uzekwaku haw wà xe. A'e rupi nupuner iwer mo a'e mai'u haw i'u haw rehe a'e wà. ²⁹ Pirat tuwihawete her romo a'e. Uhem oho wàpuz wi wanuwàxi pà a'e kury. — Ma'e uzapo ko awa ra'e, ma'enugar hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e pemume'u putar heruwa rupi nehe kury, i'i wanupe, wanehe upuranu pà. ³⁰ — Aze mo nuzapo iwer mo ikatu 'ym ma'e a'e, a'e mehe mo nurerur iwer mo neruwa rupi ure, i'i mua'u izupe wà.

³¹ — Aze amo umume'u hemiapo kwer wà nehe, — Ko awa nuweruzar kwaw ze'eg kwehe arer a'e, aze i'i amo wà nehe, a'e mehe pe ae pezepyk hehe pe nehe, i'i Pirat Zutew wanupe. I'i Zutew izupe wà. — Nurupuner kwaw teko izuka haw rehe ure, i'i mua'u izupe wà.

³² (A'e 'ym mehe Zezuz uze'eg wemimu'e wanupe a'e. — Zauxiapekwer hezuka putar ywyrà kanetar rehe a'e wà nehe, i'i wanupe. Zutew nuzuka kwaw puruzuka ma'e nezewe a'e wà. Xo Zutew 'ym nezewe uzuka ikatu 'ym ma'e iapo har a'e wà. A'e rupi ywyrà kanetar rehe izuka haw uzeapo ize'eg awer rupi katete a'e.)

³³ Wixe wi Pirat oho wàpuzuhu pe kury.

— Aipo ereiko Zutew wanuwihaw romo ne, i'i Zezuz pe.

³⁴ — Aipo ne ae erepuranu herehe ne. Aze ru'u amogwer uze'eg nezewe herehe a'e wà, i'i Zezuz izupe.

³⁵ — Naiko kwaw zutew romo ihe, i'i Pirat izupe. — Neànàm a'e wà, wanuwihaw a'e wà no, a'e ae nererur kwez xe ihewe a'e wà. Ma'e erezapo ra'e, i'i izupe.

³⁶ I'i Zezuz izupe. — Naiko kwaw tuwihaw xe har romo ihe, ywy rehe har romo ihe. Teko nahemuigo kar kwaw uwihaw romo a'e wà. Aze mo tuwihaw ywy rehe har romo aiko, a'e mehe mo heremiruze'eg nahezuka kar iwer mo Zutew wanupe a'e wà, i'i izupe. ³⁷ — A, aipo tuwihawete romo ereiko ne, i'i izupe, Zezuz pe. I'i Zezuz izupe. — Eremume'u tuwihawete romo hereko haw kwez kury. Azexak kar ihe, azur ko ywy rehe ihe, ze'eg azeharomoete har imume'u pà ihe. Xo a'e ma'e rehe azur xe ihe. Aze teko weruzar heze'eg azeharomoete har a'e wà nehe, wiko putar heremiruze'eg romo a'e wà nehe, i'i izupe.

³⁸ — Mo umume'u ze'eg azeharomoete har a'e wà. Ni amo teko nukwaw kwaw ze'eg azeharomoete har a'e wà, i'i Pirat izupe.

Umume'u Zezuz izuka àwàm a'e kury

Na'e uzewyr wi Pirat oho katu pe Zutew wanuwa rupi kury, wanupe uze'eg pà kury.

— Nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo a'e. A'e rupi nazepyk kwaw hehe ihe nehe, i'i wanupe. ³⁹ — Kwarahy nànnàn pezapo mai'u haw Zanera'yr Wazuka 'ym Awer her ma'e pe. Amuhem kar amo awa zemunehew paw wi ihe, ko pezemono'ogaw 'ar nànnàn ihe. Aze ikatu peme nehe, amuhem kar putar ko zutew wanuwihawete peme ihe nehe kury. A'e rupi nupyta kwaw zemunehew paw pe a'e nehe, i'i wanupe.

⁴⁰ Uhapukaz izupe wà. — Nan kwaw ty, emuhem kar zo ty, i'i izupe wà. — Emuhem kar amo ae zemunehew paw pe har urewe nehe. Emuhem kar Hapa ta'yr urewe nehe ty, i'i izupe wà. (Hapa ta'yr a'e, ma'e rehe imunar ma'e romo hekon a'e, puruzuka ma'e romo hekon a'e.)

19

¹ Na'e Pirat upetepetek kar Zezuz zauxiapekwer wanupe a'e kury. ² Uzapo xu iàkàg rehe har romo wà no, iàkàg rehe imunehew kar pà wà. Umunehew kar kamir puku ipiràg pihun wewer ma'e izupe wà no, (ta'e tuwihawete ikàg ma'e a'e wà xe, ukamir puku piràg pihun wewer ma'e umunehew a'e wà xe). ³ Uze'eg wà izupe wà. — Tuwe Zutew wanuwihawete wikuwe kwehe a'e nehe, i'i izupe wà, uze'eg uryw ahyahy pà wà. Ukwar oho hehe wà. ⁴ Uhem wi Pirat oho teko wanupe uze'eg pà no. — Arur putar Zezuz xe peme ihe nehe kury. Azeharomoete nahepuruzuka kar wer kwaw hehe ihe, ta'e nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo a'e xe, i'i wanupe.

⁵ A'e rupi oho Zezuz katu pe Zutew wanuwa rupi a'e kury, xu wàkàg iàpixi haw imunehew pà a'e kury, kamir ipiràg pihun wewer ma'e imunehew pà a'e no. Uze'eg Pirat teko wanupe. — Pexak ty wà. Aikwez a'e awa a'e ty wà, i'i wanupe.

⁶ Xaxeto wanuwihaw a'e wà, zauxiapekwer a'e wà no, hexak mehe uhapukaz a'e wà kury. — Ezuka kar nehe ty, ezuka kar nehe ty, ywyrà kanetar rehe ezywà kar nehe ty, i'i ahyahy izupe wà. I'i Pirat wanupe. — Pepuruzuka wer hehe. Pe ae pezywàzywà heraha ywyrà kanetar rehe nehe ty wà. Nuiko kwaw ikatu 'ym ma'e iapo har romo a'e, a'e rupi nazuka kar kwaw ihe nehe, i'i wanupe.

⁷ I'i Zutew izupe wà. — Uze'eg zemueteahy Tupàn rehe a'e, ta'e — Tupàn ta'yr romo aiko ihe, i'i mua'u a'e xe. Ze'eg kwehe arer uzuka kar agwer teko urewe a'e, i'i izupe wà.

⁸ Ukyze tuwe Pirat a'e kury, a'e waze'eg henu mehe a'e kury. ⁹ Wixe wi oho wàpuzuhu pupe kury. Ma'e wi erezur ne, i'i Zezuz pe. Nuze'eg kwaw Zezuz a'e. ¹⁰ — Aipo nereze'eg kwaw ihewe nehe, i'i Pirat izupe. — Aiko

tuwihaw xe har romo ihe. Aze hepurumuhem kar wer nerehe zemunehew paw wi nehe, apuner putar nehe. Aze hepuruzywàzywà kar wer nerehe ywyrà kanetar rehe nehe, apuner putar nehe, i'i izupe.

¹¹ I'i Zezuz izupe. — Tupàn nemuigo kar tuwihaw romo a'e. Aze mo nanemuigo kar iwer tuwihaw romo, a'e mehe mo nereiko iwer mo tuwihaw romo. Xo a'e rupi zo erepuner hezuka kar haw rehe ne. Ta'e Tupàn nanemupytu'u kar kwaw hezuka 'ym mehe a'e nehe xe. Tupàn uzepyk putar nerehe a'e nehe. Uzepyk wera'u putar a'e awa newe hemur kar har rehe a'e nehe, i'i izupe.

¹² Ize'eg henu mehe Pirat ipurumuhem kar wer zepe Zezuz rehe a'e kury. Uhapukaz wi zutew izupe wà. — Tuwihawete romo aiko ihe, i'i kwez awa iko purupe a'e. A'e rupi na'ikatu kwaw Hom tawhu pe har wanuwihaw ikàg wera'u ma'e pe a'e nehe, nezar pe a'e nehe. A'e rupi aze nerezuka kwaw nehe, nezar wikwahy putar newe a'e nehe, ta'e eremuhem kar iàmàtyry'yymar ne xe, i'i mua'u izupe wà.

¹³ Waze'eg henu mehe Pirat weraha Zezuz katu pe kury. Wapyk tuwihaw henaw rehe kury. Ita teko wata haw iapo pyrer a'e pe her romo a'e. (Kapata her romo zutew waze'eg rupi.) ¹⁴ (Uhem etea'i mai'u haw 'ar Zanera'yr Wazuka 'ym Awer her ma'e kury. — Pyhewe xiapo mai'u haw zane nehe, i'i teko uzeupeupe wà.) Kwarahy wapytepe hin etea'i mehe uze'eg Pirat Zutew wanupe a'e kury. — Aikwez penuwihawete, i'i wanupe.

¹⁵ Uhapukaz wi izupe wà. — Ezuka kar ty, ezuka kar ty, ezywà kar ywyrà kanetar rehe ty, i'i ahyahy izupe wà. — Màràzàwe tuwe pepuruzuka wer tuwihawete rehe, i'i wanupe. Xaxeto wanuwihaw uze'eg izupe wà kury. — Pitài zo ureruwihaw a'e. Hom tawhu pe har

wanuwihawete a'e, neruwihaw a'e, a'e ae ureruwihaw romo hekon a'e no, naheta kwaw amo, i'i mua'u izupe wà.

¹⁶ Na'e Pirat omono Zezuz zauxiapekwer wanupe kury, izywàzywà kar pà ywyrà kanetar rehe kury.

Zauxiapekwer uzywàzywà Zezuz ywyrà kanetar rehe a'e wà kury

Na'e zauxiapekwer upyhyk Zezuz heruata pà a'e wà kury. ¹⁷ Weraha kar ywyrà kanetar izupe pe rupi wà. Te uhem oho amo ae katu haw pe wà. Àkàgàpe kwer a'e pe her romo a'e. (Kokota, i'i a'e her Zutew waze'eg rupi.)

¹⁸ Zauxiapekwer umupu'àm kar Zezuz ywyrà kanetar huwake a'e wà kury. A'e mehe uzywàzywà ipo ipy ywyrà rehe wà. Uzywàzywà amo mokoz awa amo ywyrà kanetar rehe a'e pe a'e wà no. Amo upyta Zezuz iawyze har rehe a'e, ywyrà kanetar rehe a'e. Inugwer upyta iahur rehe a'e no. Zezuz wamytepe i'àz. ¹⁹ Umuapyk Pirat uze'eg pape rehe a'e, imomog kar pà ywyrà kanetar rehe Zezuz i'aromo a'e. — Ai'aw Zezuz Nazare pe har a'e, Zutew wanuwihaw romo hekon a'e, i'i a'e ze'eg imuapyk pyrer a'e. ²⁰ Zutew tetea'u umugeta ize'eg a'e wà. Ta'e Zezuz ywyrà kanetar rehe izywà awer namuite kwaw tawhu wi a'e xe. Pirat umuapyk a'e her zutew waze'eg rupi, umuapyk her Hom tawhu pe har waze'eg rupi no, umuapyk her Kere ywy rehe har waze'eg rupi no. ²¹ Xaxeto wanuwihaw uze'eg oho Pirat pe a'e wà kury, ta'e a'e ze'eg na'ikatu kwaw wanupe a'e xe.

— Zutew wanuwihawete romo hekon a'e, ere kwez ne, neze'eg imuapyk pà a'e pape rehe ne. Nuiko kwaw ureruwihawete romo a'e. A'e rupi aze eremuapyk amo ae ze'eg hehe nehe, ikatu wera'u urewe nehe. Emuapyk nezewe haw ne nehe. — Aiko Zutew wanuwihawete romo ihe, i'i mua'u ko awa a'e, ere nehe, imuapyk pà pape rehe nehe, i'i izupe wà.

²² I'i Pirat wanupe. — Nan kwaw pa. Amuapyk a'e ze'eg kwez ihe. Upyta putar a'e pape ywyrà kanetar rehe a'e nehe. Namuapyk kwaw amo ae ze'eg ihe nehe, i'i wanupe.

²³ Zezuz ywyrà kanetar rehe izywà re wà, zauxiapekwer upyhyk ikamir ima'e wà. Umuza'aza'ak 4 haw, ta'e 4 zauxiapekwer a'e pe wanekon a'e wà xe. Pitàitàigatu upyhyk ima'e kwer heraha uzeupe wà. Upyhyk ikamir puku wà no. Iapo mehe teko uzapo pitài pàn pehegwer a'e kamir romo a'e wà. Naheta kwaw imuwywyk awer hehe. ²⁴ — Ximu'i zo nehe, i'i uzeupeupe wà. — Ximomor ita'i izar ràm hexaexak pà zane nehe ty wà, i'i uzeupeupe wà. Nezewe uzapo a'e wà, ta'e ze'eg kwehe arer imuapyk pyrer umume'u nezewe haw a'e xe. Nezewe i'i a'e ze'eg a'e.

— Umuza'aza'ak hema'e kwez a'e wà, uzeupe ipyhypyhyk pà a'e wà.

Omomor ita'i hekamir puku izar ràm hexaexak pà wà no, i'i a'e ze'eg. A'e rupi nezewe uzapo zauxiapekwer a'e wà kury.

²⁵ Zezuz ihy a'e, ikypy'yr a'e no, Mari Koro hemireko a'e no, Mari Matar pe har a'e no, a'e paw rupi u'àm oho Zezuz huwake a'e wà, ywyrà kanetar huwake a'e wà. ²⁶ Zezuz wexak uhy a'e pe a'e. Herexak a'e pe a'e no, ta'e aiko a'e pe ihe no xe. A'e rupi uze'eg uhy pe kury. — Kuzà, 'aipe nememyr a'e kury, i'i izupe.

²⁷ Na'e uze'eg Zezuz ihewe a'e no. — 'Aipe neh ty, i'i ihewe. A'e 'ar mehe araha ihy heràpuz me ihe. Wiko a'e pe heràpuz me a'e, hehy agaw romo a'e.

Zezuz umàno a'e kury

²⁸ — Uhyk etea'i kury, i'i Zezuz a'e kury. Xo pitài ma'e nuzeapo kwaw ze'eg kwehe arer rupi. A'e rupi — Heiwez, i'i a'e kury. Nezewe mehe uzeapo ma'e ze'eg kwehe

arer rupi paw rupi a'e kury. ²⁹ Heta amo kawaw a'e pe. Tynehem ma'ywa tykwer hekuzar katu 'ym ma'e pupe a'e. Teko omono ma'e ipirupiru ma'e ma'ywa tykwer inuromo wà kury, (win inuromo wà kury), ywyrà'i apyr imono pà hupir pà heraha izuru rehe wà. — Ixop, i'i a'e teko agwer ywyrà'i pe wà. ³⁰ Wi'u ma'ywa tykwer pupe kury.

— Upaw kwez kury, i'i a'e re kury. Uzeaiwyk kury. Umàno kury.

Zauxiapekwer ukutuk Zezuz ipehegwer rehe a'e kury

³¹ Na'e zutew wenz ma'e oho Pirat pe a'e wà. — Ezuhaw kar wanetymà nehe ty. A'e rupi umàno putar na'arewahy a'e wà nehe, i'i izupe wà. — Emuezyw kar ywyrà kanetar wi ne wà nehe no. Ta'e pyhewe uruzekwaku putar tuwe ure nehe xe. Na'ikatu kwaw wapyta haw ywyrà kanetar rehe zekwaku haw 'ar mehe nehe xe, i'i izupe wà. ³² — He'e, i'i Pirat wanupe. A'e rupi zauxiapekwer uhaw awa Zezuz huwake har hetymà oho wà. A'e re uhaw inugwer awa Zezuz huwake uezuka kar ma'e kwer hetymà wà no. ³³ Uhem Zezuz pe wà kury. Nuikuwe kwaw a'e. — Umàno tuwe kwez a'e, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi nuhaw kwaw hetymà wà.

³⁴⁻³⁷ Uzeapo nezewe a'e, ta'e nezewe i'i ze'eg kwehe arer a'e xe. — Ni pitài ikagwer nupen kwaw a'e nehe. Amo zauxiapekwer ukutuk Zezuz ipehegwer rehe kury, u'yw puku pupe kury. Na'arewahy uzeen huwykwer izuwi kury, 'y no. Amo ae ze'eg kwehe arer nezewe i'i a'e no. — Teko ume'e putar hehe a'e wà nehe, wemikutuk karer rehe a'e wà nehe. (Aexak tuwe Zezuz izuka awer paw rupi ihe. Amume'u heremixak kwer teko ihe kury, teko a'e pe wiko 'ym ma'e wanupe ihe kury. Azeharomoete heze'eg ihe. A'e rupi pepuner heze'eg rehe pezeruzar haw rehe nehe.)

Utym hetekwer a'e wà kury

³⁸ Na'e Zuze Arimatez taw pe har wenz Zezuz hetekwer oho Pirat pe a'e kury. (Hemimu'e romo hekon a'e. Numume'u kwaw hemimu'e romo weko haw amo wanupe a'e, ta'e ukyze Zutew wanuwihaw wanuwi a'e xe.)

— Eraha hetekwer nehe ty, i'i Pirat izupe. A'e rupi weraha a'e wi kury. ³⁹ Nikunem a'e, a'e pyhaw Zezuz hexak arer a'e, oho Zuze hupi a'e no, kàpuhàg tetea'u heraha pà a'e no. Aroe kàpuhàg her romo a'e. Mir inugwer kàpuhàg her romo a'e.

⁴⁰ A'e mokoz awa weraha hetekwer a'e wi wà. Uwàuwàn pàn pupe wà, kàpuhàg inuromo wà. (Ta'e nezewe Zutew umuhyk umàno ma'e kwer hetekwer a'e wà xe, itym zanune a'e wà xe.) ⁴¹ Amo ma'eputyr rupaw Zezuz imàno awer huwake tuz. Tywypaw a'e pe hin a'e no. Ipyahu a'e. Ni amo nomono pixik kwaw amo ae teko hetekwer a'e pe wà.

⁴² — Tywypaw multe xe wi a'e, pyhewe mytu'u haw 'ar mehe nazapuner kwaw hetekwer heraha haw rehe a'e pe nehe. Ximuzàpàriràg hetekwer heraha 'àg itakwar pupe zane nehe ty, i'i uzeupeupe wà. A'e rupi wezar hetekwer a'e itakwar pupe wà.

20

— Weraha hetekwer, i'i Mari Matar pe har a'e kury

¹ Izi'itahy 'ar ipy mehe ipytun we mehe Mari Matar pe har oho Zezuz itym awer pe a'e kury. Uhem a'e pe. Wexak itakwar izewàpytymawok mehe a'e.

² Uzàn oho imume'u pà Pet pe a'e, ihewe a'e no. — Wenuhem Zanezar hetekwer heraha itakwar wi a'e wà. Ma'e pe weraha wà, i'i urewe.

³ — Zaha ty, i'i Pet ihewe. Uruhem oroho itym awer pe ure kury. ⁴ Uruzàn oroho ure. Heàkwen wera'u Pet wi

ihe, a'e rupi ihe ràgypy ahem itakwar pe ihe. Naixe kwaw ipupe. ⁵⁻⁷ Uhem Pet heraikweromo a'e kury. Na'arewahy wixe tupawer pupe a'e. Wexak pàn Zezuz iwàiwàn awer a'e pe tuz mehe. Wexak pàn Zezuz àkàg iwàn awer a'e pe a'e no. A'e pàn nue kwaw inugwer pàn huwake a'e. Uzeapuapuar in xe ràn a'e. ⁸⁻⁹ Na'e aixe tupaw pupe ihe no. Aexak a'e pe tuz 'ymaw ihe. Azeruzar tuwe hehe ihe, hexak mehe ihe.

— Azeharomoete ukweraw wi a'e, a'e izupe. Ta'e a'e 'ym mehe nuruzeruzar kwaw ikweraw pàwàm rehe ure xe. Xo a'e pàn hexak ire azeruzar hehe ihe. ¹⁰ Na'e uruzewyr oroho urereko haw pe ure kury.

Zezuz uzexak kar Mari Matar pe har pe a'e kury

¹¹ Oho wi Mari Matar pe har tupaw huwake a'e kury. Uzai'o 'àm a'e pe. Uzai'o mehe we uzeamumew itakwar pupe ume'e pà kury.

¹² Wexak mokoz Tupàn heko haw pe har a'e pe wà. Xigatu wakamir wà. Wapyk in Zezuz tupawer rehe wà. Amo iàkàg rupawer huwake hin a'e. Inugwer ipy rupawer huwake hin a'e no. ¹³ — Kuzà, i'i izupe wà. — Màràzàwe tuwe erezai'o iko ne, i'i izupe wà. — Ta'e weraha hezar a'e wà 'y. Ma'e pe weraha wà ra'e, i'i kuzà wanupe.

¹⁴ Na'e Mari uwak amo awa rehe ume'e pà kury. Wexak Zezuz a'e pe. Nukwaw kwaw hexak mehe. ¹⁵ — Kuzà, màràzàwe tuwe erezai'o iko ne, i'i izupe. — Mo erekar iko ne, i'i izupe.

— Ma'etyimaw rehe uzekaiw ma'e ru'u a'e, i'i Mari uzeupe a'e. A'e rupi i'i izupe. — Aze ne heraha arer romo ereiko ne, emume'u tupaw ihewe 'y. Ma'e pe ereraha hetekwer ne. Aze eremume'u ihewe nehe, aha putar hetekwer piaromo ihe nehe 'y, i'i izupe. ¹⁶ — Mari, i'i Zezuz izupe. Uwak Mari hehe ume'egatu pà kury. Uze'eg izupe kury.

— Hawoni, i'i izupe. (Purumu'e ma'e, i'i izupe.)

¹⁷ — Epokok zo herehe zàkwà, i'i izupe.

— Ta'e naha kwaw ywate heru ipyr ihe rihi xe. Emume'u heze'eg eho herywyr wanupe nehe. — Uzewyr putar oho ywate u ipyr uzar ipyr a'e nehe kury. Penu romo hekon a'e. Pezar romo hekon a'e no, ere eho wanupe nehe zàkwà, i'i izupe.

¹⁸ A'e rupi Mari Matar pe har umume'u uzar hexak awer wà urewe a'e kury. Umume'u a'e ize'eg awer urewe a'e no.

Zezuz uzexak kar wemimu'e wanupe a'e kury

¹⁹ Numig mehe ipytun omogatu mehe uruzemono'og oroho amo tàpuz me ure kury. Uruwàpytym tuwe uken, ta'e urukyze Zutew wanuwihaw wanuwi ure xe. Na'e uhem Zezuz wà uremytepe a'e kury. — Tuwe zeàmàtyry'ym 'ymaw wiko peinuromo a'e nehe, i'i urewe.

²⁰ Uze'eg ire wexak kar opo urewe, ukutuk awer upehegwer rehe har hexak kar pà urewe no. Urerurywete hexak mehe ure.

— Azeharomoete Zanezar romo hekon a'e, uru'e izupe

²¹ Na'e i'i wi Zezuz urewe kury.

— Tuwe zeàmàtyry'ym 'ymaw wiko peinuromo a'e nehe, i'i urewe. — Heru hemur kar xe a'e. Nezewegatete apomono kar putar amo taw pe ihe nehe, amo ywy rehe ihe nehe no, i'i urewe.

²² Nezewe uze'eg ire uzupy urerehe a'e kury. — Herekwe Puràg wixe putar pepy'a pe a'e nehe kury. Wiko putar peinuromo nehe no, i'i urewe. ²³ — Aze pemunàn ikatu 'ym ma'e amo teko wanuwi nehe, Tupàn na'ima'enukwaw kwaw wanemiapo kwer rehe a'e nehe. Aze napemunàn kwaw nehe, ima'enukwaw putar wane-miapo kwer rehe nehe. Uzepyk putar wanehe nehe, i'i urewe.

Zezuz Tume rehe we hekon a'e kury

²⁴ Tume a'e, (uzexak kar mokoz ma'e her ma'e a'e), nuiko kwaw a'e pe urepyr Zezuz ihem mehe a'e. Xo Zezuz iho re uhem a'e pe urepyr a'e. ²⁵ — Uruexak Zanezar kwez ure kury, uru'e izupe. I'i Tume urewe. — Aze naexak kwaw izywà awer iperew ipo rehe har ihe nehe, aze namono kwaw hekwà izywà awer ikwar rupi ihe nehe, aze namono kwaw hepo ikutuk awer ipehegwer rehe har rupi ihe nehe, nazeruzar kwaw peze'eg rehe ihe nehe, i'i urewe.

²⁶ Na'e 7 'ar pawire uruzemono'og wi amo tàpuz me ure kury. Tume wiko urepyr a'e kury. Uruwàpytym wi uken. Uhem Zezuz urepyr. U'àm uremytepe. — Tuwe zeàmàtyry'ym 'ymaw wiko peinuromo a'e nehe, i'i urewe.

²⁷ Na'e i'i Tume pe kury. — Eme'e hepo rehe. Epokok hezywà awer rehe nekwà pupe. Epokok hekutuk awer hepehegwer rehe har rehe no. Epytu'u uzeruzar 'ym ma'e romo nereko re kury. Ezeruzar tuwe herehe nehe kury, i'i izupe.

²⁸ — Azeharomoete Tupàn romo ereiko ne. Azeharomoete hezar romo ereiko ne, i'i izupe. ²⁹ I'i Zezuz izupe. — Ezezeruzar herehe ne kury, ta'e herexak pe kwez ne kury. Teko tetea'u uzeruzar putar herehe herexak 'ym pà a'e wà nehe. Hurywete putar tuwe a'e wà nehe, i'i izupe.

Namume'u kwaw amogwer Zezuz hemiapo kwer a'e, i'i Zuàw a'e kury

³⁰ Amo ae ma'e tetea'u Zezuz uzapo a'e, ukàgaw hexak kar pà wemimu'e wanupe a'e. Namume'u kwaw a'e hemiapo kwer peme ihe. Namuapyk kwaw ko pape rehe ihe. ³¹ Xo ko hemiapo kwer amume'u xe peme ihe. Uhyk peme. Ta'e imugeta mehe pezeruzar putar Zezuz rehe nehe xe. Tuwihawete Purupyro Ma'e romo hekon a'e. Tupàn ta'yr romo hekon a'e no. Aze pezeruzar hehe nehe, peiko putar hemiruze'eg romo nehe. Pemàno re peiko

putar peho Tupàn pyr tuweharupi nehe, tatahu pe peho 'ym pà nehe.

21

Zeuz uzexak kar oho wemimu'e wanupe a'e kury

¹ A'e re uzexak kar wi Zeuz wà urepyr a'e kury, Karirez yryhu huwake a'e kury.

² Ximàw Pet a'e, Tume uzexak kar mokoz ma'e kwer a'e no, Natanaew Kana pe har Karirez ywy rehe har a'e no, Zepetew ta'yr a'e wà no, amo mokoz Zeuz hemimu'e a'e wà no, uzemono'og a'e pe herehe we a'e wà. ³ I'i Ximàw Pet urewe a'e kury. — Aha putar ipira pyhyk pà ihe nehe kury, i'i urewe. — Oroho putar nerupi ure nehe no, uru'e izupe. A'e rupi uruixe oroho kanuhu pupe. Pyhaw te pyaze mehe uruzeagaw zepe ipira ipyhyk pà kyhapari pupe. Nurupyhyk kwaw ni pitài. ⁴ Uzekwaromogatu mehe Zeuz yryhu izywyr hekon a'e. Uruexak ure. Nurukwaw kwaw. ⁵ — Kwàkwàmo wà, aipo pepyhyk ipira, i'i urewe. — Ni pitài nurupyhyk kwaw ure, uru'e izupe.

⁶ — Peityk kyhapari imono pekanu wi nehe kury, iawyze har rehe nehe kury. A'e mehe pepyhyk putar ipira pe wà nehe kury, i'i urewe. Na'e uruityk kyhapari ize'eg rupi katete ure kury. Nurupuner kwaw henuhemaw rehe kury, ta'e heta tetea'u ipira kyhapari pupe a'e wà kury xe. ⁷ Na'e a'e Pet pe ihe. — Zanezar romo hekon a'e, a'e izupe. Heze'eg mehe Ximàw Pet uzewàn ukamir puku pupe kury (ta'e wenuhem uma'e uzewi a'e 'ym mehe a'e xe). Uzemomor kanu wi oho kury, 'y pupe kury. ⁸ Ure oroho ywy izywyr kanu pupe ure, kyhapari tynehem ma'e heraha pà ure. Ywy namuite kwaw urewi. ⁹ Ywy rehe urehem mehe, uruexak tata a'e pe imunyk pyrer. Ipira tata rehe imihir pyrer no. Heta typy'ak no. ¹⁰ I'i Zeuz

urewe. — Perur ipira ipyhyk romo pyrer xe ty wà, i'i urewe.

¹¹ Wixe Ximàw Pet oho kanu pupe a'e kury. Weraha kyhapari ywy izywyr kury. Tynehem ipira uhua'u ma'e pupe a'e. 153 ipira waneta haw wà. Heta tetea'u wà. Nowok kwaw kyhapari.

¹² — Pemai'u pezuwà, i'i Zezuz urewe. Nurupuranu kwaw hehe ure, ta'e urukyze izuwi ure xe. — Mo romo ereiko ne, nuru'e kwaw izupe, ta'e urukwaw Zanezar romo heko haw ure xe. ¹³ A'e rupi uhem Zezuz tata huwake typy'ak ipyhyk pà. Umur urewe pitàitàigatu a'e kury. Nezewegatete umur ipira urewe no, i'u kar pà urewe no.

¹⁴ Nezewe na'iruz haw Zezuz uzexak kar wemimu'e wanupe a'e, umàno re ukweraw ire a'e.

Zezuz uze'eg Pet pe a'e kury

¹⁵ Wamai'u re uze'eg Zezuz Ximàw Pet pe a'e kury. — Ne Ximàw, Zuàw ta'yr ne. Aipo heamutar katu pe amogwer heremimu'e wanuwi ne, i'i izupe. — Hezar, azeharomoete uruamutar katu ihe, i'i izupe. — Àràpuhàràn wazar uzekaiw katu weimaw wanehe a'e wà. Nezewegatete ezekaiw katu herehe uzeruzar romo ma'e wanehe nehe no, i'i izupe.

¹⁶ Nan kwehe tete upuranu wi hehe no.

— Ne Ximàw Zuàw ta'yr ne, aipo heamutar katu pe ne, i'i izupe. — Hezar, azeharomoete uruamutar katu ihe, i'i izupe. — Ezekaiw katu herehe uzeruzar ma'e wanehe nehe, i'i Zezuz izupe.

¹⁷ Na'e upuranu wi hehe no. — Ximàw Zuàw ta'yr ne, aipo heamutar katu pe ne, i'i izupe. Uzemumikahy Pet a'e kury, ta'e na'iruz haw Zezuz nezewe upuranu hehe a'e xe. — Hezar erekwaw katu ma'e paw rupi ne. Erekwaw

katu neamutar katu haw no, i'i izupe. — Ezekaiw katu heremiruze'eg wanehe nehe, i'i Zezuz izupe.

¹⁸ — Azeharomoete ko heze'eg ihe. Nekwarer mehe erezemuàgà'ym wyzài taw pe wyzài ywy rehe neho pà ne. Netua'ujete mehe erepyho putar nepo nehe. Amo awa uzàpixi putar nepo a'e wà nehe, nereraha pà neho putar 'ymaw pe a'e wà nehe.

¹⁹ (Nezewe Zezuz umume'u Pet imàno àwàm a'e.) — Nezewe erexak kar putar Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw purupe nehe, i'i Pet pe. Na'e i'i wi izupe kury. — Eruzar tuwe heze'eg eho nehe ty, i'i izupe.

Zezuz uze'eg herehe a'e kury

²⁰ Uwak Pet a'e kury, herexak pà a'e kury. ²¹ Herexak mehe uze'eg Zezuz pe kury. — Hezar, ma'e uzeapo putar 'aw neremimu'e pe nehe, i'i izupe, herehe uze'eg pà.

²² I'i Zezuz izupe, — Namume'u kwaw newe ihe nehe. Aze ru'u numàno kwaw a'e nehe. (Aze ru'u umàno putar nehe.) Nerekwaw kwaw ne, ta'e nahepurukwaw kar wer kwaw hehe newe ihe xe, i'i izupe.

²³ Amogwer hemimu'e nuenu katu kwaw ize'eg a'e wà, a'e rupi nezewe i'i uzeupeupe wà.

— Akwez numàno pixik kwaw a'e nehe, i'i uzeupeupe herehe wà. Zezuz nuz'e'eg pixik kwaw nezewe. — Numàno kwaw nehe, ni'i pixik kwaw. — Aze ru'u numàno kwaw nehe, i'i ihewe.

²⁴ Zezuz hemimu'e romo aiko ihe, hemiapo kwer imume'u har romo ihe. Azeharomoete ko heze'eg paw rupi katete ihe.

Iahykaw kury

²⁵ Heta tetea'u amo ae Zezuz hemiapo kwer no. Aze mo zanepurumuapyk wer hemiapo kwer imume'u haw rehe

pape rehe paw rupi zane, a'e mehe mo nuhyk iwer mo
pape ko ywy rehe har a'e.

Upaw hema'emume'u haw kwez kury.

Zuàw.

Tupàn ze'eg

Bible without Deuterocanon in Guajajara (BR:gub:Guajajara)

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Guajajara

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Guajajara [gub], Brazil

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9788531109713

The Bible without Deuterocanon

in Guajajara

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-03-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

0aad8539-54cc-5543-91cd-25f61502645a